Ortamektebepe Şeni

LAZURİ 8

DOGURONİ MATERYALİ

LAZCA ÖĞRETİM MATERYALİ

MAČARE/ YAZAR

İsmail AVCI

DEVLET KİTAPLARI

................, 2021

MİLLÎ EĞİTİM BAKA NLIĞI YAYINLARI ....: 7089
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ....: 1237

5 – 8. Sınıflar
Lazuri 8
Lazca Öğretim Materyali

Proje Yürütücüsü
Laz Enstitüsü

Proje Koordinatörü
İsmail AVCI

Editör
İsmail AVCI

Dil Uzmanı
Doç. Dr. Balkız ÖZTÜRK BAŞARAN

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Eser Erguvanlı TAYLAN
Prof. Dr. Belma HAZNEDAR
Prof. Dr. Ayşe GÜREL
Yard. Doç. Dr. Markus PÖCHTRAGER

Rehberlik
Dursun Ali SAZKAYA

Ölçme ve Değerlendirme
Dilek Şimşek GÜNEŞ

Grafik Tasarım
İsmail AVCI

Kapak Tasarım
Şendoğan YAZICI

Fotoğraflar
Azmi KARADENİZ, Ayhan ÖZTÜRK, Esat SARI, İsmail AVCI
stok fotoğraflar,

ISBN 978-975-11-5017-2

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 20.03.2019 gün ve 5830675 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

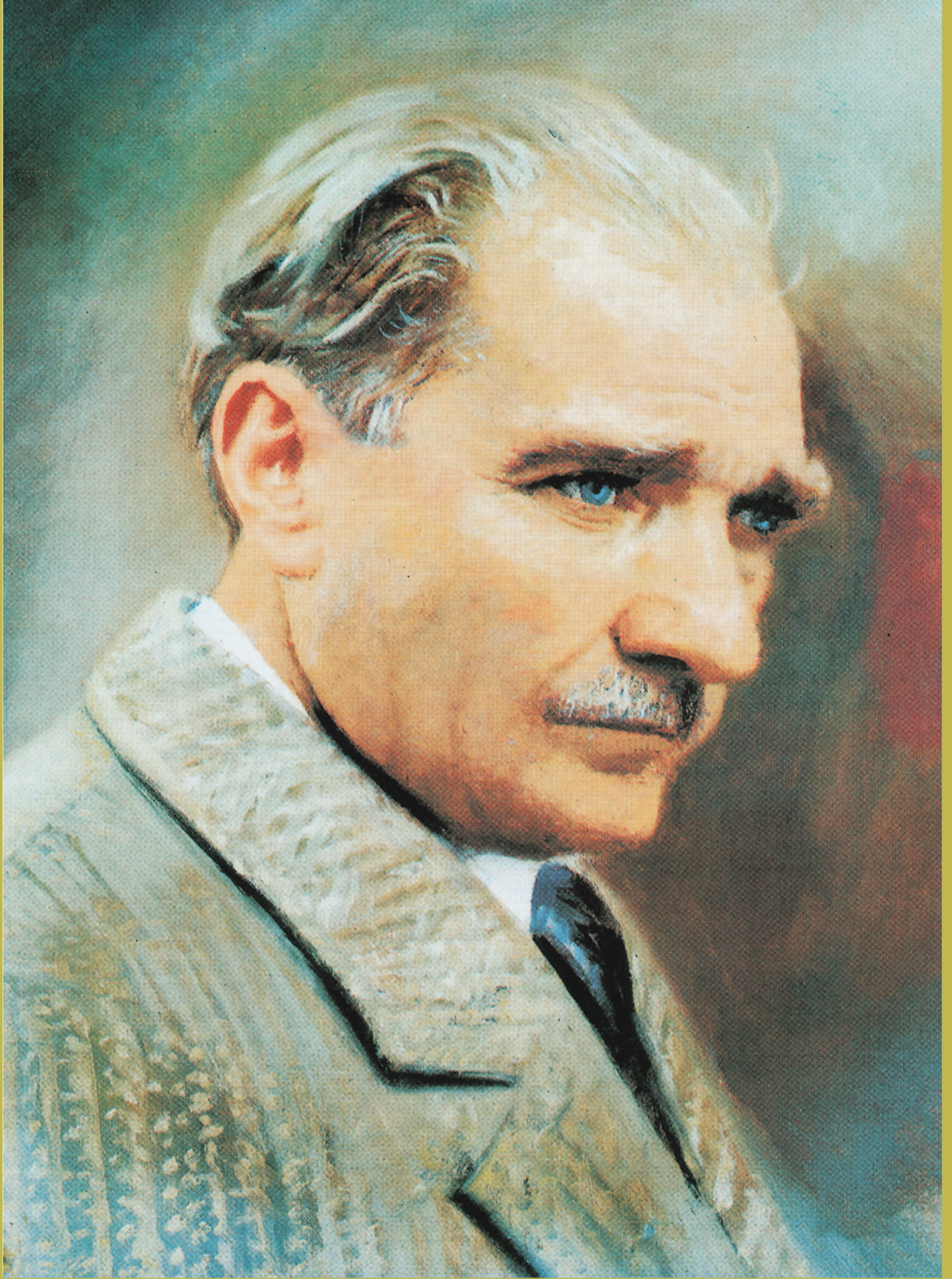
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

DOLORENA

1. UNİTE

MAARANİ UNİTE

MASİFŤEROBA

Sifťeri şeni mupe giçkinan, amtsika dovisinapat.

1. Sifťeri mu ren giçkinan-i?
2. Skani opuťes mitik sifťeri çopums-i?
3. Si sifťeri giçopapun-i?
4. Sifťeri ora mundes ren?
5. Sifťeris xaşlaği na ren miti içinemt-i?

Ham Unites:

1. Sifťerişi ziťape
2. Sifťeri muço içopen
3. Sifťeri mipek çopuman

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

MASİFŤEROBA

Masifťeroba vorsi sifťerite iyen.

‘Toli gomtzis sifťeri bdziri. Ma ham dulya baba-şǩimişe doviguri.’ ya mitzu.

Lazepe şeni sifťeri oçopu ṗaṗupeşe na doskidu mcveşi oropa ren. Sifťeri dulya gurite iyen (iven, iqven).

Sifťeri dulya ǩlemuris numgus, artiǩatis numtsxun. Muçe-i?

İpti leťaşe ǧvaṗa (lagoťi) gamiyonare. Uǩule, ǧaçok ǧvaṗa pşǩamere ya do ragis amulun do oiçopen.

Ǧaço evela bigas gelaxunare do xortzi çare. Ar xafťa-şǩule meşinite toli muǩorare.Ǧaçokbigaxvaladzirasen.Sifťerimuluťaşavardzirasen.Kodziru-iǩotziben (gotziǩiden), ǩotzibui-ti sifťeri imťen, va gaçopen.

Ǧaço xadziri ren-na ndağis, sifťeri na golulun svalepes tzulu ar tenta doviǩumt. Hik meşapxedut do sifťeri pçumt. Hamus tentas gexunu utzumenan.

Sifťeris ar gza uğun-i? Sifťeri mundes golulun?

Sifťeri, marťis mçxvapa svaşe eputxun do serini svalepeşe mulun. Ǩişi (inora) hik goluťoçams. Marťis monta gamayonu şeni Kaçkari ndağişi ǩap̌ulapetere ulun do monta gamiyonams.

Şǩu (çku) tentape vikumt do ağusťozis hemus vuyondramt. Ğaç̌o (ciceğeni) opşa mendraşe (5-10 km) adziren sifťeris. P̌ç̌opare ya do oxuntzun do ğaç̌otere mulun. Mendraşe na var adziren şeni bodas kodololams. Haşote oiç̌open.

Sifťeris mu çamt?

Sifťeris ipti taze do umcumeli makvali oçu diç̌irs. Uǩule (uǩai) xortzi-ti içen. Sifťerişi oşǩomale (oç̌ǩomale) taze orťasen. Sifťeri bere sťeri otsadu diç̌irs.

Sifťeris nam çeşiťepe uğun?

Sifťeri ubas na uğun ç̌ara-muşite içininen. Ǩaťa sifťeris ar yoxo uğun. Uça, mç̌i-ta, sari sifťeri iyen. Ar-ti kçe sifťeri koren. Him İşp̌irişe na gololun şeni 'İşp̌iri' utzomeran.

Sifťeri Ora, naminepes (sopes) **do mundes coç̌ams (gyoç̌ǩams) do içoden?**

Sifťeri ora ağustozis (mariaşinas) coç̌ams do ťaxvas içoden. Sifťeri, Map̌avre, Atina, Vitze, Arxave, Xop̌e do Boçxas şinaxuman.

Si munderaşen doni sifťeri ç̌opum?

Ma berobaşen doni (5-6 tzaneri vorťişen doni) sifťeri p̌ç̌opum. Baba-şǩimi sifťeris opşa xaşlaği orťu. Toli gomtzişen doni oxori-şǩunişi ğocis (çoşes) p̌anda sifťeri gelaxuneri iyeťu. Ham dulya zaťi babaşen bereşe golulun, mesleği sťeri.

Sifťeri bazi imťen. Hindos muya ikumt? Ncaşe eyulut do ciyonamt-i?

Moro. Bazi sifťeri imťen do ncaşi aras (ťoťis, qas) kocelaxedun. Hindos ncaşe exťare do sifťeri ciyonare (geiyonare).

Ar mevsimis naqu sifťeri giç̌opapun?

Ma aşi ǩonari (şuǩuri) sifťeri miç̌opapun. Zaťi muhimi na on opşa var, vorsi sifťeri oç̌opu on. Sifťeri vorsi kotsadi-na 6-7 tzanaşa nuxondun. Himus tuylexi utzomeran.

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes na ren boşi svalepe opşit.

1.

S	İ	F			İ

2.

Ğ		Ç̌	O

3.

C		C	E	Ğ		N	

4.

B		D	

5.

T	U	Y			Ğ	

6.

Ğ	V			A

7.

Ç	E		G	E

2 Nenapunas otzǩedit/ isinapit do tudeni ziťapeşi gnapape kodigurit.

1. ǩlemuri
2. ğvap̌a/ lagodi
3. ğaç̌o/ ciceğeni
4. biga
5. ragi
6. mosa
7. boda
8. umcumeli
9. Map̌avre
10. xaşlaği

3 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1
a. uça
b. ~~bere~~
c. mç̌ita
ç. sari

2
a. sifťeri
b. ğaç̌o
c. ciceğeni
ç. puci

3
a. map̌avre
b. Atina
c. sifťeri
ç. Xopa

4
a. boda
b. tuta
c. mosa
ç. tuylexi

4 Tudeni ziťape tkvani opuťes (kyois, çois) muçǒ itkven?

SKANİ OPUŤES		SKANİ OPUŤES	
1. ğaçǒ	ciceğeni	5. dzirasen	
2. muluťaşa		6. sifťeri	
3. ǩotziben		7. ciceğeni	
4. devikumt		8. tuylexi	

5 Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Lazepe şeni sifťeri _____ p̌ap̌upeşe _____ na doskudu mcveşi oropa ren.
2. Sifťeri dulya ____________ numgus, artiǩatis numtsxun.
3. Ğaçǒk ğvap̌a pşǩamere ya do ____________ amulun do oiçǒpen.
4. Ğaçǒ evela ____________ gelaxunare. Ar xafťa-şqule meşinite toli muǩorare.
5. Ğaçǒk biga xvala dzirasen. ____________ muluťaşa var dzirasen.
6. Kodziru-i ǩotziben, ǩotzibui-ti sifťeri imťen, va ____________.
7. Sifťeri, marťis mçxvapa svaşe eputxun do serini ____________ mulun.
8. Sifťeri, p̌çopare ya do ____________ do ğaçǒtere mulun.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

6 Masifťeroba coxoni çara iucit (işǩinit, isiminit) do boşi svalepe opşit.

1. Sifťeri dulya ___ǩlemuris___ numgus, artiǩatis numtsxun. Muçe-i?
2. İpťi leťaşe ______________ gamiyonare. Uǩule, ______________ ğvaꝑa pşǩamere ya do ______________ amulun do oiçopen.
3. Ğaçǒ, evela ______________ gelaxunare do xortzi çare. Ar xafťa-şqule meşinite toli ______________ . Ğaçǒk biga xvala dzirasen.
4. Sifťeri na golulun svalepes tzulu ar ______________ dovikumt.
5. Ꝑçopare ya do ______________ do ğaçǒtere mulun. Mendraşe na var adziren şeni bodas kodololams. Haşote ______________ .
6. Sifťeri ______________ na uğun çara-muşite içininen. Uça, mçita, sari sifťeri iyen. Ar-ti kçe sifťeri koren.

7 Tudeni cumlepe tzori na ren "Ho" vana "Var" çarit.

1. Lazepe şeni sifťeri ꝑaꝑupeşe na doskudu mcveşi oropa ren. ___Ho___
2. İpťi leťaşe ğvaꝑa (lagoťi) gamiyonare. ______
3. Ğaçǒk ğvaꝑa pşǩamere ya do ragis amulun do oiçopen. ______
4. Ğaçǒk sifťeri muluťaşani dido ǩai datzonen. ______
5. Sifťerik Kaçkari ndağişi ǩaꝑulapes monta gamiyonams. ______
6. Sifťeris mednraşe ğaçǒ (ciceğeni) var adziren. ______
7. Ǩaťa sifťeris yoxo var uğun. ______

8 Tudeni cumlepe iǩitxit do mantiǩuri sirate numera meçit.

1. Ǧaç̌ok ǧvap̌a (ciceğeni) pşǩamere ya do ragis amulun. ______
2. İpťi leťaşe ǧvap̌a (lagoťi) gamiyonare. ___1___
3. Ǧaç̌o evela bigas (çerges) gelaxunare do xortzi çare. ______
4. Ǧaç̌o xadziri ren-na sifťeri na golulun svalepes tenta vikumt. ______
5. Şǩu tentape vikumt do ağusťozis sifťeris vuyondramt. ______
6. Sifťeris taze do umcumeli makvali pçamt. ___7___
7. Sifťeri ǧaç̌o p̌ç̌opare ya do bodas dololams do iç̌open. ______

9 Tudeni cumleşi notzilepe (cumleşi parçape) artiǩatis elueşit.

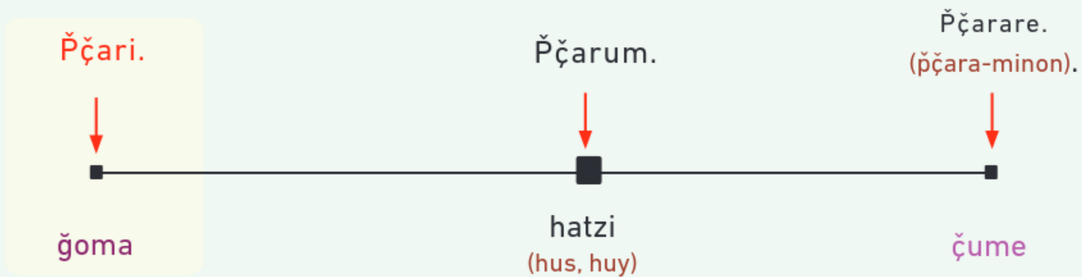
1. Ǧvap̌a evela bigas →	a. gelaxunare do xortzi çare.
2. İpťi leťaşe ǧvap̌a (lagoťi)	b. sifťeri pçumt.
3. Ǧaç̌ok sifťeri kodziru-i	c. ǩotziben.
4. ǧaç̌ok ǧvap̌a pşǩamere ya do	ç. gamiyonare.
5. Ǧaç̌os ar xafťa-şǩule	ç̌. ragis amulun do oiç̌open.
6. Tentas meşapxedut do	d. meşinite toli muǩorare.

NENAÇǨİNA

10 Tudeni nenaçǩinaşi gognapape iǩit do evulepes cuğap̌i meçit.

1) Lazcada **geçmiş zaman** yapıları şahıslara göre fiilin sonuna sırası ile -i, -i, -u, -it, -it, -es eklerini alarak biter.

Örnek:

"Odziru" fiilişi getzopxeris otzǩedit.

XVALAPE 1. Ma sifŤeri bdziri. 2. Si sifŤeri dziri. 3. Hemuk sifŤeri dziru.

DİDOPE 1. Çku sifŤeri bdzirit. 2. Tkva sifŤeri dzirit. 3. Hentepek sifŤeri dzires.

2) Lazcada **gelecek zaman** yapıları şahıslara göre fiilin sonuna sırası ile -re, -re, -sen, -ten, -ten, -nen eklerini alarak biter.

Örnek:

"Odziru" fiilişi getzopxeris otzǩedit.

XVALAPE 1. Ma sifŤeri bdzirare. 2. Si sifŤeri dzirare. 3. Hemuk sifŤeri dzirasen.

DİDOPE 1. Çku sifŤeri bdziraten. 2. Tkva sifŤeri dziraten. 3. Hentepek sifŤeri dziranen.

3) Türkçedeki "git-mek, gel-mek, otur-mak, oku-mak" gibi sonu -mek, -mak ile biten mastar yapıları Lazcada aşağıdaki gibidir. Mastar yapıları herhangi bir zamanı göstermezler.

Lazcada "olva" ve türevi kelimeler hariç mastarlar -u eki ile biterler ve hiçbir zaman "a-, i-, e-, u-" sessiz harfleri ile başlamazlar.

Örnekler:

1. olva : *gitmek*
2. molva : *gelmek*
3. oçaru : *okumak*
4. oçopu : *yakalamak*
5. gexunu : *birşeyin üzerine oturmak*
6. doxunu : *oturmak*

Tkva-ti, "masifťeroba" coxoni çaraşi doloxe na ren "maşťarepe" tude doçarit.

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______

4) COXOPE DO NOÇİNEPE (İsimler ve Sıfatlar) **:** Lazcada, isim, sıfat, zarf, zamir, edat gibi kelime türleri vardır.

İsimler (coxo, çoğulu coxope) : canlı ve cansız varlıkları bildirirler.

Sıfatlar (noçine, çoğulu noçinepe): varlıkları, nitelik, nicelik ve sıra bakımından nitelerler.

Lazcada isim (coxo) örnekleri

1. sifťeri : *atmaca*
2. bere : *çocuk*
3. Lazi : *Laz*

Lazcada sıfat (noçine) örnekleri

1. uça : *siyah*
2. didi : *büyük*
3. mskva : *güzel*

Tkva-ti, "masifťeroba" coxoni çaraşi doloxe na ren "coxope do noçinepe" doçarit.

COXOPE

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______

NOÇİNEPE

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______

11 Tude, masťari na ren ziťas goluğarit.

1. dzirems	1. oçopu	1. ibgars
2. ~~odziru~~	2. aç̌open	2. ibgaru
3. ç̌arums	3. iç̌open	3. abgaru
4. oç̌aru	4. ç̌opums	4. obgaru

12 Tudeni ziťapeşi doloxe na ren masťari, coxo do noçinepe doç̌arit?

1. obgaru : masťari	1. doxunu : ______
2. bere : ______	2. toli : ______
3. tuta : ______	3. mç̌ita : ______
4. mskva : ______	4. osinapu : ______
5. Lazi : coxo	5. mç̌ita : noçine

13 Tudeni paragrafis na ren masťarepes goluğarit?

Sifťeri, marťis ~~eputxu~~ şeni ixadziren do serini svalepeşe mulun. Ǩişi hik goluťoçams. Marťis monta gamayonu şeni Kaçkari ndağişi ǩap̌ulapetere ulun. Monta gamiyonu şeni ogvace ikums.

Şǩu (çku) tentape vikumt do ağusťozis hemus vuyondramt. Ğaç̌o (ciceğeni) opşa mendraşe (5-10 km) adziren sifťeris. oçopu şeni oxuntzun do ğaç̌otere mulun. Mendraşe na var adziren şeni bodas kodololams. Haşote oiç̌open.

Sifťeri oçinu şeni uğun uğun ç̌aras otzǩedare. Ǩaťa sifťeris ar yoxo uğun. Uça, mç̌ita, sari sifťeri iyen. Ar-ti kçe sifťeri koren. Him İşp̌irişe na gololun şeni 'İşp̌iri' utzomeran.

14 Tudeni fiilepe, golaxtimeri ora do moxtasen oras kogamizdit.

1

bdziri : gördüm

Ma	şiiri	p̌ç̌ari
Si	şiiri	______
Hemuk	şiiri	______
Çku (şǩu)	şiiri	______
Tkva	şiiri	______
Hentepek (hinik)	şiiri	______

2

bdzirare : göreceğim

şiiri	p̌ç̌arare
şiiri	______
şiiri	______
şiiri	______
şiiri	______
şiiri	______

15 Evulis otzǩedit do tudeni cumlepe "si" do "hemu/ heya" şeni doç̌arit.

1. Ma ndağis sifťeri bdziri.
   Si ndağis sifťeri dziri.
   Hemuk ndağis sifťeri dziru.
2. Ma ham dulya baba-şǩimişe doviguri.
   Si ______
   Hemuk ______
3. Ma para şeni ǩaťa dulyas viçalişi.
   Si ______
   Hemuk ______
4. Ma ǩaťa ndğas Lazuri şiiri p̌ç̌ari.
   Si ______
   Hemuk ______

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

16 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naǩo) ǩitxalape çarit.

1. Tkva mundes sifťeri çopumt?

Şǩu ağusťozis sifťeri p̌çopumt.

2. ______________________________

Sifťeris umcumeli makvali pçamt.

3. ______________________________

Ǩaťa sifťeris yoxo uğun.

4. ______________________________

Sifťeri ora ağustozis (Mariaşinas) coçams (gyoçǩams).

5. ______________________________

Sifťeri, Map̌avre do mle şinaxuman.

6. ______________________________

Sifťeri vorsi kotsadi-na 6-7 (aşi - şkit) tzanaşa nuxondun.

17 NENATE : Tudeni ǩitxalapes cuğap̌i meçit?

1. Jini ç̌araşi gurişgnapa (anafikiri) mu ren?
2. Si orťiǩo jini ç̌araşi tionas (başluğis) mu ç̌araťu?

18 Tudeni cumlepes xetape renan. Evulis otzǩedit do dotzuranit.

1. Toli gomtzis sifťeri ~~gdziri~~. bdziri
2. Ma ham dulya baba-şǩimişe diguri, ya mitzu. ____________
3. Sifťeri gurite na ixenen dulya vore. ____________
4. Ğaç̌ok biga xvala bdzirare. ____________
5. Ğaç̌o xadziri vore-na tenta dovikumt. ____________
6. Şǩu tentape vikumt do ağusťozis himus vuyondramt. ____________
7. Sifťeri oxuntzun do ğaç̌otere vulur. ____________
8. Sifťeris taze do umcumeli makvali vimxor. ____________
9. Ǩaťa sifťeris ar yoxo miğun. ____________

OÇARU

19 Hatzi tkva masifťere ar miti-ǩala oǩisinapit do tude doçarit.

20 Masifťeroba coxoni ǯara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Lazepe şeni sifťeri ṗaṗupeşe na doskudu ________________ ren.

a. mcveşi oropa c. zabunoba
b. xvalanoba d. zanaaťi

2) İpťi leťaşe ____________________ gamiyonare.

a. tzitzi c. mjabu
b. ğvaṗa d. sifťeri

3) Ğaǯo evela __________ gelaxunare do xortzi çare. Ar xafta-şqule meşinite toli muǩorare.

a. bigas c. ncas
b. oxoris d. avlas

4) Ğaǯos muşeni toli muǩoraman?

a. sifťeri dziras ya do
b. sifťeri mot dziras ya do
c. sifťeris mot aşkurinas ya do
d. sifťerimot imťas ya do

5) Ğaǯok (ciceğenik) sifťeri kodziru-na mu iyen (iven, iqven)?

a. ğaǯo imťen
b. ğaǯo ǩotziben do sifťeri imťen
c. sifťeri ǩotziben
d. sifťeris aşkurinen

7) Sifťerik, ğaǯo ṗǯopare ya do ____________ do ğaǯotere mulun.

a. imťen c. oxuntzun
b. uǩaṗams d. igzals

8) Sifťeri, mendraşe na var adziren şeni ______________ dololams.

a. ǩalatis c. onçamures
b. bodas d. zuğas

9) Sifťerişi oǯǩomale ___________ orťasen. Bere sťeri otsadu diǯis.

a. kartsi c. taze (çiçku)
b. mtzutxe d. sťiṗo

10) Sifťeri muşe (solen) içininen?

a. şkaşe c. ǩuçxeşe
b. ubaşe d. butsxaşe

11) Kçe sifťeris, İsṗirişe na gololun şeni ______________ utzomeran.

a. Uçaşi c. Kaçkari
b. Kçeşi d. İsṗiri

12) Sifťeri vorsi kotsadi-na 6-7 tzanaşa nuxondun.
Himus _____ utzomeran.

a. badi c. tuylexi
b. cumadi d. tomalyari

UÇA BİǨİ

Daçxurişi xeneri, ho yar ho yar!
Uça tolepe-skani
Uça biǩi, uça tolepe skani
Ağan çoxa ziṗǩaten, ho yar ho yar!
Xoronam mani mani.
Uça biǩi xoronam mani mani.

Mťineri re idziren, ho yar ho yar!
Gitanun yağdanluği.
Uça biǩi, gitanun yağdanluği.
Meťǩoçi monǩa gavu, ho yar ho yar!
Ťǩebişi tavarcuği.
Uça biǩi, ťǩebişi tavarcuği.

Si he ko mot megomsǩun, ho yar ho yar!
He sirmali başluği.
Uça biǩi, he sirmali başluği.
Si heşo mot gyoǩidi, ho yar ho yar!
Oşmeşi gemtumani.
Uça biǩi, oşmeşi gemtumani

Mǩorobu: *Helimişi Xasani*

2. UNİTE

MAJURANİ UNİTE

LAZURİ NODERİ
(MECİ)

Lazuri noderi şeni mupe giçkinan, visinapat.

1. Tzoxle (evelis) mupeşi noderi ikumťes?
2. Nana do baba-skani çkar (aina) noderişe ulvapun-i?
3. Noderi muşeni ikumťes?
4. Noderis mupe imxorťes?

Ham Unites:

1. Noderi muĉo ixenen
2. Noderi mundes ixenen
3. Mipek do muşeni noderi ikuman

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ NODERİ

Çkuni dixape emti gemti renan. Dixape, ngola do zuğaşi oşkenas doskidun. Kaçkarişi germape zuğas paraleli ren. Dixa vit kilometřoşe ar ğalepete gamiǩaten.

Ťulya iǩlimi uğun ama dido na mç̌ims şeni iriǩale ncalepuna do mťǩalepuna ren. Dixape emti renan. Opuťepe raǩanepeşi tzalepes goladgeri ren. Gzalepe-ti ndari do emti gemti ren. İnoras dido mç̌ims do dido mtums. Oçalişu ora marťis gyoç̌ǩams, (coç̌ams) Xrisťonas içoden.

Ǩoçepek şuri oşinaxu şeni mç̌imas, mturis var otzǩenan do p̌anda içalişaman. Marťis livadepe berguman do lazuťi xaçkuman. Ǩaťaik jur-sum puci şinaxums. Ngola na uğun opuťurepek mçxuri do mtxa (şuroni-ti) şinaxuman.

Lazepunas dobira livadi dido va ren. İris mtsika onťule (livadi) na uğunan şeni leťas dido ǩimeťi uğun. Bazi orapes-ti dixa şeni oǩiǩidenan.

E do noderi (nodi, meci) mu ren?

Lazepunas içalişasere ǩoçi-ti dido va ren. Hemuşeni p̌anda artiǩatis nuşvelaman. Ar opuťes na skidun ǩoçepe oǩipinenan do ar ndğas ar ǩoçis nuşvelaman. He ndğas he ǩoçis uçalişaman. Majura ndğas çkvaşi dulya şeni oǩipinenan do majura ǩoçis uçalişaman. Haşote iktenan.

Mundes do muşi noderi ixenen?

Noderi p̌anda ixenen. Noderis inora do monç̌inora var uğun. Dulya mundes ren noderi hemoras ixenen. Ar şuris xvala na axenen ǩolai dulyape şeni noderi var ixenen. Noderi, ar ǩoçis xvala na var axenen çetini dulyape şeni ixenen.

E do, mu ren ham dulyape?

1. Lazuťi oxaçkuşi noderi
2. Lazuťi oťaxuşi noderi
3. Dişǩa otoruşi (ozduşi) noderi
4. Gza oxenuşi noderi
5. Ntxiri otziluşi noderi
6. Oxori otzopxuşi noderi
7. Oxorişi ocaği ozonuşi noderi

Gza oxenu, xinci medgalu steri opuťeşi ortaği dulyape şeni-ti noderi ixenen.

Ǩaťa noderis ar mance (saibi) uyonun. Noderişi mancek noderepes nostoneri gyarepe uxadzirams. Muşeni-ki, noderepes ǩai datzonan do majura noderişe xeleri moxtan. Gyari nostoneri koren-na do noderişi mancek ǩai doğodu-na noderepek dido imskuman do ixelenan.

Eni çetini dişka otoruşi noderi ren. Dişka otoru dido çetini dulya ren. Dido diç̌ǩindinen. Lazuťi oxaçkuşi noderi-ti dido ǩolai va ren.

E do, xolo mcveşora steri artiǩatis nuşvelaman ama hatzi mitik noderi var ikums. Muşeni-ki, tzoxle lazuťi na xaçkumťes livadepes hatzi nçai dorgun. Ǩ̌oçepe noğapes skidunan do dişǩa na torums miti var doskidu. Ar-ti iris araba kuyonun. Hemuşeni dişka otoruşi (ozduşi) dulya-ti var doskidu.

Mǩuleşi ptkvat-na, açkva soti noderi va ren.

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ǩuťipes na na ren boşi svalepe opşit.

1. D O B İ _ _

2. D İ _ A

3. E M T _ G E M _ _

4. N _ D _

5. D İ _ _ A

2 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1	2	3	4
a. lazuťi	a. oťaxu	a. oxori	a. ntxiri
b. oxaçku	b. lazuťi	b. zuğa	b. otzopxu
c. noderi	c. meşvelu	c. ocaği	c. otzilu
ç. ~~çxomi~~	ç. toma	ç. ozonu	ç. noderi

3 Tudeni ziťape, tkvani opuťes muǯo itkven?

	SKANİ OPUŤES
1. opuťe	çoi / kyoi
2. xaçkums	
3. zdams	
4. torums	

	SKANİ OPUŤES
5. tzilums	
6. tzopxums	
7. noderi	
8. meci	

4 Çara ikitxit do kitxalapes cuğaṗi meçit.

1. Çkuni dixape ____________ renan.
   a. zeni b. emti gemti
2. Ngola do zuğaşi oşkenas mu doskidun?
   a. berepe b. dixa
3. Muşeni iriǩale ncalepuna do mťǩalepuna ren?
   a. dido na mç̌ims şeni b. var mç̌ims şeni
4. Oçalişu ora ____________ gyoç̌ǩams, Xrisťonas içoden.
   a. ǩişis (inoras) b. marťis
5. Ǩoçepek şuri oşinaxu şeni mu ikuman?
   a. ṗanda doxedunan b. ṗanda içalişaman
6. Marťis livadepe berguman do lazuťi ____________.
   a. imxoran b. xaçkuman

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Tudeni zit̆ape artiǩatis elueşit (artiǩati-ǩala oǩozemcit).

1. Çkuni dixape
2. Noderişi mancek
3. Ǩat̆a noderis ar
4. Oçalişu ora mart̆is gyoç̆ǩams,
5. Eni çetini
6. Lazepek p̆anda

a. noderepes gyarepe uxadzirams.
b. ngola do zuğaşi oşkenas doskidun.
c. mance uyonun.
ç. Xrist̆onas içoden.
ç̆. artiǩatis nuşvelaman.
d. dişka otoruşi noderi ren.

6 Tudeni cumlepe tzori na ren “Ho” vana “Var” ç̆arit.

1. Çkuni dixape ngola do zuğaşi oşkenas doskidun. Ho
2. Oçalişu ora Tzanaağanis gyoç̆ǩams, Mart̆is içoden. ______
3. Ǩoçepek şuri oşinaxu şeni p̆anda içalişaman. ______
4. Mart̆is livadepe berguman do lazut̆i xaçkuman. ______
5. Ar şuris xvala na axenen ǩolai dulyape şeni noderi var ixenen. ______
6. Noderişi mancek noderepes gyarepe var uxadzirams. ______
7. Lazut̆i oxaçkuşi noderi dido ǩolai ren. ______
8. Tzoxle lazut̆i na xaçkumt̆es livadepes hatzi nçai dorgun. ______

7 Lazuri Noderi coxoni ǯara iǩitxit do tudeni paragrafis boşi svalepe opşit.

Gza oxenu ________________, xinci medgalu steri opuťeşi ortaği dulyape şeni-ti noderi ________________. Ǩaťa noderis ar ________________ uyonun. Noderişi mancek noderepes nostoneri gyarepe uxadzirams. Muşeni-ki, noderepes ǩai datzonan do majura noderişe ________________ moxtan. Gyari ________________ koren-na do noderişi mancek ǩai doğodu-na noderepek dido ________________ do ixelenan.

Eni çetini dişka ________________ noderi ren. Dişka otoru dido çetini dulya ren. Dido diçǩindinen. Lazuťi ________________ noderi-ti dido ǩolai va ren. E do, xolo mcveşo-ra steri artiǩatis ________________ ama hatzi mitik noderi var ikums. Muşeni-ki, tzoxle lazuťi na ________________ livadepes hatzi nçai dorgun. Ǩoçepe noğapes ________________ do dişǩa na torums miti var doskidu. Ar-ti iris araba kuyonun. Hemuşeni dişka otoruşi (ozduşi) dulya-ti var ________________.

Mǩuleşi ptkvat-na, açkva soti noderi va ren.

NENAÇǨİNA

8 Maarani, tudeni evulepe ǩai iǩitxit do ç̌ara oxotzonit. Uǩule "Lazuri Noderi" coxoni ç̌ara iǩitxit do Lazuri fiilepeşi tipepes otzǩedit.

Lazca şimdiki zamanda (hatzineri ora), fiilin türüne göre, hem fiil çekimleri hem de çekimli fiilin sonuna gelen ekler değişmektedir. Aşağıda dört farklı Lazca fiilin şimdiki zamandaki çekimi verilmiştir. Tekil ve çoğullarda fiillerin sonuna gelen ekleri inceleyiniz.

1 TİP : oskidu: yaşamak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-ur, -ur, -un, -urt, -urt, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
pskidur	skidur	skidun	pskidurt	skidurt	skidunan

2 TİP : oç̌aru: yazmak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-um, -um, -ums, -umt, -uumt, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
p̌ç̌arum	ç̌arum	ç̌arums	p̌ç̌arumt	ç̌arumt	ç̌aruman

3 TİP : uyonun (uqoun): canlı varlıklara sahip olmak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-un, -un, -un, -unan, -unan, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
miyonun (miqoun)	giyonun (giqoun)	uyonun (uqoun)	miyonunan (miqounan)	giyonunan (giqounan)	uyonunan (uqounan)

4 TİP : oçodu: bitmek fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-er, -er, -en, -ert, -ert, -enan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
viçoder	içoder	içoden	viçodert	içodert	içodenan

9 Tudeni fiilepe hatzineri oras kogamizdit.

1

pskidur : *yaşıyorum*

Ma	Vitzes	pskidur
Si	Vitzes	______
Hem	Vitzes	______
Çku (şǩu)	Vitzes	______
Tkva	Vitzes	______
Hentepe (hini)	Vitzes	______

2

p̌ç̌arum : *yazıyorum*

Ma	romani	p̌ç̌arum
Si	romani	______
Hemuk	romani	______
Çku (şǩu)	romani	______
Tkva	romani	______
Hentepek (hinik)	romani	______

10 Evulis otzǩedit do tudeni cumlepe "si" do "hemu" şeni doçarit.

1. Ma lazuťi p̌ťaxum.
   Si lazuťi ťaxum.
   Hemuk lazuťi ťaxums.

2. Ma Batumişe vulur.
   Si ______
   Hem ______

3. Ma oxori şeni p̌anda viçalişam.
   Si ______
   Hemuk ______

4. Ma ǩaťa tzanas livadi (onťule) pxaçkum.
   Si ______
   Hemuk ______

OǨİTXU - GOLAONU - OŢǨU

11 Lazuri Noderi coxoni ç̌ara ikitxit do ǩitxalapes mǩule cuğap̌i meçit.

1. Lazepunas muperi iǩlimi uğun? ţulya
2. Lazepunas gzalepe muperi renan?
3. Mundes dido mç̌ims do mtums?
4. Ǩoçepek muşeni p̌anda içalişaman?
5. Ngola na uğun opuţurepek mu şinaxuman?
6. Noderi mundes ixenen?
7. Ǩaţa noderis mu uyonun?
8. Noderişi mancek noderepes muperi gyarepe uxadzirams?
9. Eni çetini muşi noderi ren?
10. Hatzi mitik noderi ikums-i?

12 Tudeni cumlepes xetape renan. Evulis na ren steri dotzuranit.

1. Ǩoçepek artiǩatis ~~mevuş~~velam. nuşvelaman
2. Çkuni dixape emti gemti voret. __________
3. Ǩaťa noderis ar mance miyonun. __________
4. Ma, noderi p̌anda var vikum. İnoras xvala ikums. __________
5. Ma dulya mundes miğun, noderi hemoras uğun. __________
6. Si, puci muşeni pşinaxum. __________
7. Şanak, xvala na var axenen dulyape şeni noderi ikuman. __________
8. Noderişi mancek noderepes nostoneri gyarepe vuxadziram. __________

13 Lazuri Noderi coxoni çara ikitxit do tudeni cumlepe şeni ǩitxalape çarit.

1. Noderi (meci) mus iziťen?
Ǩoçepeşi artiǩatis meşvelus noderi (meci) iziťen. (mu)

2. __________
Noderi inoras xvala ixenen. (mundes)

3. __________
Dişǩa otoru do lazuťi oxaçkuşi noderi ixenen. (muşi)

4. __________
Noderişi mancek nostoneri gyarepe xadzirums. (muperi)

5. __________
Çume dişka otoruşi (ozduşi) noderi miğun. (muşi)

6. __________
Açkva iriǩale nçai ren do mitik noderi var ikums. (muşeni)

OČARU

14 Hatzi tkva noderi şeni mu oxotzonit, mu giçkinan doçarit.

15 Lazuri Noderi coxoni ǯara iǩitxit do testi opşit.

1) Ǩoçepek mç̌imas do mturis muşeni içalişaman?
a. şuri oşinaxu şeni c. bere şeni
b. sipori şeni d. dixa şeni

2) Martis livadepe berguman do lazuti ________________________.
a. imxoran c. xaçkuman
b. şuman d. xonuman

3) Lazepunas artiǩatis muşeni nuşvelaman?
a. İçalişasere ǩoçi dido va ren.
b. Dido ini ren.
c. Badepe xvala renan.
d. Bereşi nana oxoris va ren.

4) Noderi mu ren?
a. Artiǩatis meşvelu ren
b. Mboli mboli onciru ren
c. Mboli gyari oç̌ǩomu ren
d. Dosvacu ren.

5) Noderi mundes ixenen?
a. p̌anda c. seris
b. lumcis d. leba leba

6) Noderi mundes var ixenen?
a. ǩolai dulyape şeni
b. çetini dulyape şeni
c. oxoktu şeni
d. çefi (keyfi) şeni

7) Nam dulya şeni noderi var ixenen?
a. Lazuti oxaçku şeni
b. Lazuti otaxu şeni
c. Dişǩa otoru şeni
d. daçxuri ogzu şeni

8) Ǩata noderis ar ________________ uyonun.
a. bere c. monta
b. nana d. mance (saibi)

9) Noderişi mancek noderepes ______________________ uxadzirams.
a. lobya c. makvali
b. lu d. nostoneri gyarepe

10) Noderişi mancek noderepes __________ ya do nostoneri gyarepe çams.
a. ǩai datzonan (xadzi ayan)
b. avara mo doskidan
c. dido imgvanan
d. dido izeifan

11) Gyari nostoneri koren-na noderepek dido _______ do ixelenan.
a. imskuman c. utzomenan
b. uçkinan d. imtenan

12) E do, mcveşora steri artiǩatis var _______________.
a. nuşvelaman c. isteran
b. ibgaran d. uǩap̌aman

MUPERİ BOİ GİĞUN

Muperi boyi giğun
Gyuli tzitzila re-i
İris nena na meçam
Şa oǩitzilare-i

Gyuli, mod gemigondi
Ma mutu var goğodi
Si ipti gdziri-şǩule
Hem oras domoğodi

Oropa ṗaťi şei
Mitis-ti mot naçaras
Ma guri koǩomatzǩu
Ar gomitzǩedi yaras

Ozmonu ozmonuten
Domağodu marazi
Miti megabre va ren
İr domavu garazi

İriş dulya divu do
Çkimi muşen var iven
Gyuli, komoxti çkimde
Goxvetzebu mu iven

Yaşar Turna

3. UNİTE

MASUMANİ UNİTE

LAZURİ ÇANDA
(LAZURİ DUGUNİ)

Lazuri çanda şeni mupe giçkinan amtsika dovisinapat.

1) Oginde çandape (dugunepe) mundes ixeneťu?

2) Bozo do biçik artiǩati muçote içinemťes?

3) Çandas mupe ikumťes?

4) Çandas mupe imxorťes (çǩomupťes)?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Çandaşi ziťape

2. Çanda mundes do muço ixenen

3. Çandaşi rituelepe

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ ÇANDA

Biçi içilasen, bozo ikomocasen do çanda ixenasen. Çandaşi tzoxle (dugunişi oği), biçis noğame, bozos noğamisa iziťen. Çanda çumanis açkva sica do nusa iyenan (ivenan, iqvenan).

E do, açkva stveli ren. Pavrepe goisaru do tamo tamo dibğen. Dulyape keǩevisvarit doren. Lazuťi ťaxeri, ntxiri do urdzeni tzileri voret. İnora şeni noderi (meci) dixenu do dişǩa-ti ditoru (dizdu) doren.

Çanda miğunan çanda...

Çanda şeni vixadziret. Mordalepek (gencepek) oxorepe goxtes do mtelis duçandes. Ǩomşi oxorcalepe meşveluşe moxtes. Ťepsi ťepsi baǩlava do bureğepe opçvit. Maǩarepe şeni doxunoni do oncironi svalepe dopxadzirit.

Çandaşi ndğas mtel maǩarepe noğamisaşi oxorişe mendapťit. Noğamisak, oxorişi doloxe, kçe kodolokuneri, ǩulis (tronis, ordzos) gexuneri iyondramťu. Noğameşi babak, oxorişe amaxtu do nusa moselu. Eliǩlimu do gale kogamiyonu. Mdadek semsiye gontzu do nusas komutu. Mdade nusaşi eni yaǩini maneba ren.

Açkva mtel maǩarepe gzas kogebdgitit. Maǩare dido ǩarabaluği orťu. Bere-bara, oxorcalepe do komolepe nusa-ǩala noğameşi oxorişe uluťes. Gzas ǩoçepek kemençete ibires (ťrağodumťes) do gudate ixoronamťes.

Hantepe dido ǩai domatzoneťu (Hani opşa xadzi mayeťu).

Maǩarepe noğameşi oxoris konaxoles....

Maǩarepe noğameşi oxoris naxolesi (naxoleşi) noğame nagu. Nusaşi semsiyes oǩoxveri para konobğu. Berepek dibğu parape doǩorobes. Noğamek noğamisas semsiye xeşe keyuçopu do koǩutu. Maǩarepe oxorişi avlas oǩipines do sica meǩoru coxoni birapa ibires.

Damtirek noğamisa eçopu do p̌araǩamindişe kamiyonu (oxomondunişe/ xaaťişe kamiyonu). Oťrebules şǩit fara kogoiyonu do ar ǩulis kodoxunu. Ar biçi bere moyones do noğamisas kogoluxunes. Noğamisa sum fara moiselu, doxedu. Uǩule, damtirek noğamisa oxorcalepete pşeri odaşe kamiyonu. Odas noğame do noğamisa koǩodginu.

Noğamisa odaşe amaxtu-şǩule maǩarepe p̌araǩamindişe kamaxtes. Oťrebuleşi gomtis oǩvaǩnes do helesa yalesa coxoni birapate selimi osvaru kogyoçǩes (koçoçes).

Heymoli heymo

Helesa yalesa

Heymoli heymo

Helesa yalesa

Heyamoli yasa isa hoy...

...

İrik ixoronamťes...

Galendo gudaşi nena muluťu. Komolepek do oxorcalepek artiǩatis oǩoǩlimeri ixoronamťes. Maǩarepe gundze sofrapes guxedes do gyari (cari) imxoťes.

He lumcis, komoli do oxorcalepeşi xoroni dotanuşa var dodgitu....

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ǩuťipes na ren boşi svalepe opşit.

1. N O Ğ _ M _ S A
2. P̌ A R A _ _ _ _ _ D İ
3. S E L _ M _ O S V _ _ U
4. M A Ǩ _ R _
5. N _ S A
6. M D A _ E

2 Nenapunas otzǩedit do tudeni ziťapeşi gnapape (maanape) kodigurit.

1. çanda	7. maǩari
2. noğame	8. malte
3. noğamisa	9. natase
4. sica	10. p̌araǩamindi
5. nusa	11. helesa yalesa
6. mtiri	12. mdade

3 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťas goluğarit.

1	2	3	4
a. çanda	a. mtiri	a. noderi	a. mdade
b. noğame	b. damtire	b. maǩari	b. pukuri
c. ~~mjora~~	c. sica	c. çanda	c. sica
ç. noğamisa	ç. helesa	ç. malte	ç. nusa

4 Tudeni zit̆ape, tkvani oput̆es muç̌o itkven?

SKANİ OPUT̆ES			SKANİ OPUT̆ES	
1. opç̌vit	______		5. içilen	______
2. dodgitu	______		6. ikomocen	______
3. vixoronam	______		7. noğame	______
4. moiselu	______		8. sica	______

5 Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Ç̌andaşi tzoxle, biçis noğame, bozos noğamisa utzomenan.
2. Mordalepe oxorepe goxtes do mtelis ______ uyoxes (ucoxes).
3. Mtel ______ noğamisaşi oxorişe mendap̌t̆it.
4. Noğameşi baba oxorişe amaxtu do nusa ______.
5. Gzas ǩoçepek ______ te ibires do ______ te ixorones.
6. Maǩarepe ç̌anda oxoris ______ noğame nagu.
7. Damtirek, noğame do noğamisa ǩoǩo______.
8. Gale doloxe gundze sofrape ko______ .

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

6 Jini çara iucit do tudeni cumlepe tzori na ren "Ho" vana "Var" çarit.

1. Çandaşi tzoxle, biçis noğame, bozos noğamisa utzomenan. Ho
2. Stvelis pavrepe goisaren do mani mani dibğen. ______
3. Mordalepek ťilifonite mtelis uçandaman. ______
4. Çandas doxunoni do oncironi svalepe xadziruman. ______
5. Noğameşi baba, oxorişe amulun do nusa moselams. ______
6. Mdade nusaşi duşmani ren. ______
7. Odas noğame do noğamisa oǩodginaman. ______
8. Çanda lumcis komoli do oxorcalepek var ixoronaman. ______

7 Tudeni cumlepes xetape renan. Dotzuranit.

1. Çku (şǩu) çanda şeni ixadziret. vixadziret
2. Mordalepek (gencepek) mtelis çandaşe vuyoxes (vucoxes). ______
3. Oxorcalepe baǩlava oxenuşe mopti. ______
4. Ma, doxunoni do oncironi svalepe dopxadzirit. ______
5. Noğamisa, ǩulis gexuneri viyondramťi. ______
6. Ǩoçi oxorişe amaxtu do nusa movoseli. ______
7. Maǩare dido ǩarabaluği orťu. ______
8. Ǩoçepek gzas kemençe do gudate ibirtes. ______

8 Tudeni cumlepes mantiǩuri sirate numera meçit.

1. Noğameşi baba oxorişe amulun do nusa moselams. ___1___

1. Mordalepe gulunan do mtelis uçandaman. ______

2. Maǩarepek sica meǩoru coxoni birapa ibiran. ______

3. Gzas ǩoçepek ibiran do gudate ixoronaman. ______

4. Odas noğame do noğamisa oǩodginaman. ______

5. Maǩarepek helesa yalesa ya do selimi svaruman. ______

6. Çanda lumcis, xoroni dotanuşa var dodgitun. ___7___

7. Gundze sofras guxedunan do gyari (cari) imxoran. ______

NENAÇKİNA

İ-....-EN (Pasif formi): Türkçede, şimdiki zamanda "yapılır, yazılır, konuşulur" şeklinde ifade edilen yapı Lazcada "i-xen-en, i-çar-en, i-sinap-en" şeklindedir. Yani fiil kökünün baş tarafına -i, son tarafına ise -en takısı konarak edilgen yapı oluşturulur. Örnekleri inceleyiniz.

ŞİMDİKİ ZAMANDA

- içilen : *evleniyor (erkek)*
- ikomocen : *evleniyor (kız)*
- ixenen : *yapılıyor, yapılabiliyor*
- içaren : *yazılıyor, yazılabiliyor*
- iziťen : *söyleniyor, söylenebiliyor*

GELECEK ZAMANDA

- içilasen : *evlenecek (erkek)*
- ikomocasen : *evlenecek (kız)*
- ixenasen : *yapılacak*
- içarasen : *yazılacak*
- iziťasen : *söylenecek*

9 Tudeni ziťapeşi doloxe pasifi formi na ren ziťas goluğarit.

1. odziru
2. ~~idziren~~
3. çarums
4. içaren

1. içopasen
2. çopums
3. içopen
4. ikums

1. ixenen
2. ibgarinen
3. ibgars
4. ibgarasen

10 Tudeni paragrafis na ren pasifi formepes nuğaris?

Biçi içilasen, bozo ikomocasen do çanda ixenasen. Çandaşi tzoxle biçis noğame, bozos noğamisa iziťen. Çanda çumanis açkva sica do nusa iyenan (ivenan, iqvenan).

E do, açkva stveli ren. Pavrepe goisaren do tamo tamo dibğen. Dulyape keǩevisvarit doren. Hatzi lazuťi iťaxasen, ntxiri do urdzeni itzilasen. İnora şeni noderi ixenen do dişǩa-ti itorasen (izdasen).

11 Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe meçameri ziťapete opşit.

ixoronen	içopasen	içilasen	ilvasen (ixtimasinon)
itzilasen	iziťen	içopen	ilven (ixtimen)

1. İni ndğas çxomi var iç__op__en.
2. Ham ğalis na ren mtel çxomepe çume iç__________asen.
3. Mturi mtumťaşa soti var il__________en.
4. Çume noğaşe il__________asen.
5. Hatzi lazuťi iťaxasen, ntxiri do urdzeni itz_________asen.
6. Guda var içandinaşa var ix__________en.
7. Ǩaťa mutxa mtelis (iris) var iz__________en.
8. Çkimi biçi hamtzo iç__________asen.

12 Notzile cumlepe artiǩatis elueşit do ognaponi cumlepe getzopxit.

1. Ğalişi (orubaşi/ abjaşi) mtel çxomepe	a. var iziťen.
2. Ǩaťa ğalis çxomi	b. çume içopasen.
3. Mturi mtumťaşa soti	c. var içopen.
4. Arťaşenis Lazuri	ç. var ilven (ixtimen).
5. Lazuri romani	ç̌. isinapinen-i?
6. Biçi içilen do	d. hatzi-şǩule içarasen.
7. Haǩu dulya	e. bozo ikomocen.
8. Oncğore ziťape soti	f. mundes ixenasen.

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

13 Lazuri Çanda coxoni çara iǩitxit do tudeni cumlepe şeni ǩitxalape çarit.

1. Mis noğamisa utzomenan?

   Çandaşi tzoxle, bozos noğamisa utzomenan. (mi)

2. ______

   Çanda şeni vixadziret. (muşeni)

3. ______

   Ǩomşi oxorcalepe meşveluşe moxtes. (muşeni)

4. ______

   Doxunoni do oncironi svalepe dopxadzirit. (mu)

5. ______

   Ar biçi bere moyones do noğamisas kogoluxunes. (mi)

6. ______

   Galendo gudaşi nena muluťu. (muşi)

14 Lazuri Ǣanda coxoni ǯara ikitxit do tudeni ǩitxalapes cuğap̌i meçit?

1. Ǣandaşi tzoxle biǯi do bozos mu iziťen?

2. Ǣandaşi ndğas noğamisak so iyondramťu?

3. Oxorişe amaxtu do nusa mik moselu?

4. Maǩarepek nam birapa ibires?

5. Maǩarepek nam birapate selimi osvaru gyoçǩes (coçes)?

6. Mipek artiǩatis oǩoǩlimeri ixoronamťes?

7. Maǩarepek muperi sofrapes guxedes do gyari ǯǩomes?

8. He lumcis, komoli do oxorcalepek munderaşa ixorones?

OÇARU

15 Hatzi çanda şeni na diguritpe tude doçarit.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

16 Lazuri Çanda coxoni çara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Çandaşi tzoxle, bozos ____________ iziťen.
   a. noğamisa   b. mtiri
   b. nusa   d. damtire

2) Çandaşi ndğas noğameşi nana, baba do mtel ____________ noğamisaşi oxorişe mendapťit.
   a. berepe   c. ǩoçepe
   b. maǩarepe   d. didalepe

3) Noğameşi babak, oxorişe amaxtu do ________________. Eliǩlimu do gale kogamiyonu.
   a. nusa kodoxunu   c. nusa moselu
   b. nusa omťinu   d. nusa gundunu

4) ____________ semsiye gontzu do nusas komutu.
   a. cumadik   c. noğamek
   b. mdadek   d. nanak

5) Gzas ǩoçepek kemençete ibires do ____________________ ixorones.
   a. ǩuçxete   c. xepete
   b. bigate   d. gudate

6) Maǩarepe oxorişi avlas oǩipines do ________________ coxoni birapa ibires.
   a. sica oropu   c. sica mogoru
   b. sica meǩoru   d. sicas geçamu

7) Oťrebuleşi gomtis oǩvaǩnes do helesa yalesa coxoni birapate ________________ kogyoçkes.
   a. selimi oǩoru
   b. selimi osvaru
   c. selimi mesvaru
   d. selimi dosvaru

8) Damtirek noğamisa eçopu do so iyonu (nak iyonu)?
   a. p̌araǩamindişe
   b. noğaşe
   c. avlaşe
   d. otsxenişe

9) Noğamisas mu kogoluxunes?
   a. ǩaťu
   b. biçi bere
   c. bozo
   d. mtugi (mtui)

10) Damtirek oxorcalepete pşeri odaşe mi amiyonu?
   a. noğamisa   c. mtiri
   b. nandidi   d. p̌ap̌u

11) Noğamisa odaşe amaxtu-şkule maǩarepek mu es (ves, qves)?
   a. oxorişe mendaxtes
   b. p̌araǩamindişe kamaxtes
   c. incires
   d. kodoxedes

Nana nani oy oy

Ela komoxťi ela,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
E na va mogalasen,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Gogalo gogala do,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Şǩimda na cegalasen.
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!

Ǩriyi mamuli ǩriyi,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ǩriam do moy va tanum?
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ǩuli kormepe şǩala,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ǩaoba cegotanum,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!

Anonimi Lazuri birapa

4. UNİTE

MAOTXANİ UNİTE

MAÇXOME

Çxomi oçopu şeni mupe giçkinan, amtsika dovisinapat.

1. Çxomi sopes içopen?
2. Çxomi mupeten içopen?
2. Tkva muǯo çxomi ǯopumt?
3. Nam çxomepeşi coxope giçkinan?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Çxomepe
2. Çxomi muǯo içopen
3. Çxomi mundes içopen

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

MAÇXOME

Ma zuğaṗicis dovibadi. Toli gomtzi zuğa bdziri. Zuğa do çxomi çkimi manebape renan.

Çku (şǩu) tzoxleşen doni çxomi-ǩala vibodet. Zuğas (mzoğas), ğalis do ťobas çxomi ṗç̌opumt (ṗç̌opupt). Çkuni şeni uçxomeli skidala va ren. Çku, mosate, anǩetsite do tentate çxomi pçopupt. Ğalis xepeten ǩarmaxa do zuğas mosaten kapça ṗç̌opumt. Çxomi oç̌opu çkuni dulya ren.

Oṗuťe-çkunis çxomi oç̌opu na va uçkin miti va ren. Ǩaťais çxomi oç̌opuşi ar mutupe kuçkin. Çkuni oxorcalepe do ǩulanepes-ti (bozopes-ti) çxomi oç̌opu kuçkinan. Zuğas vana ğalis, mosaten vana anǩetsiten çxomi aç̌openan.

E do, ç̌umen anǩetsiten çxomi oç̌opuşa vidare (vidaminon). Ç̌umani ordoşen moviselare (yeviselare). İpti korba vodzğare.

Kogiçkinan, zuğak ǩoçi omşkorinams (omşkironaps). Heşeni, tsantsas qvali do kovali dolodveri miğun. Tzǩari-ti var gogoç̌ǩondasen. Anǩetsi, misina, xami do ǩurşumi-ti giğuťasen.

Ç̌umanis zuğa-ǩele kogelapti. Xop̌epe mxucis moyovidvi (mojavidvi) do feluǩaşa mendapti (midapti). Xop̌epe, ťakumi do tsantsa feluǩas kodolobdvi. Felengepe kodovosvari. Besepe komevutzǩi do feluǩa kagelovonç̌i. Eǩule-ti feluǩas keptsxonťi. E do, xop̌e ozdu kogevoç̌ǩi (kocevoç̌i). Tamo tamo zuğap̌icişen dovimendrani. Tkva, felengi do besi mu ren giçkinan-i?

Amtsika-ti mosapeşen do çxomepeşen bğarğalat...

Cemalis mosa oşu do motzipxu ǩai uçkin. "Çxomi na va ç̌opumus ndğa var uğun", ptkva-na mtsudi va ren. Cemalis çxomepeşi coxope-ti ǩai uçkin; kapça, ç̌erema, azmarida, laxo, maroşkili, baťo, sparo, sparitza, siyaǩi, mutiǩa, sipari do coğorçxomi.

Mosa oşu çkuni dulya ren....

Ğalis çxomi oç̌opu şeni xulexi pşumt. Sifťeri şeni mosa do monto, ǩvinçi şeni neferi, op̌ice do sap̌eťǩe. Ar bobolaşi mosa xvala va maşvenan. Çxomişa ç̌umani ordoşen ixtimen. Ťaroni ǩai ren-na feluǩaten çxomi iç̌open do ťaroni p̌aťi ren-na mosape maťisi oxenu şeni baxanaşa ilinen (ixtimen).

"Andğa dido çxomi p̌ç̌opa", ma do guris golomalu (goşamilu). Tzoxle, vit ǩonari sparo do maroşkili op̌ç̌opi. Eǩule-ti sipari oç̌opus kogevoç̌ǩi. He ndğas dido sipari do ç̌apala p̌ç̌opi.

Zuğa ar mtsika koǩiǩanu (kuxuinǩanu). Tamo tamo ixi-ti mulun. Ťaroni oǩixven. Mani mani zuğap̌ici-ǩele xop̌e bzda do vidare. Zuğa ar mtsika dirdu (dimordu). Açkva ixi-ti mandzinu doren.

Çkuni opuťeşi biç̌epe zuğap̌icis orťes. Hentepek memişveles do feluǩa kelovonç̌it. Feluǩas ebdi mevutzǩisi tzǩari muiçodu. E do, feluka diçorçanu. Zuğa dido dirden ya do feluǩa tetsxaneşa kelovonç̌it. Besi komepçi. Xop̌epe tetsxanes komolabdvi. Çxomepeşi gverdişen dido ekonepes kogovurti (dovupai). Navai oxorişa mendaviği.

E do, Lazi maçxomeşi ar ndğa haşote diçodu...

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes na ren boşi svalepe opşit.

1. F _ L _ N G _
2. X O _ E
3. Z _ Ğ A _ İ _ İ
4. B _ D _
5. F _ L _ Ǩ _
6. M _ S _
7. P _ X _ N _

2 Nenapunas otzǩedit do tudeni ziťapeşi gnapape kodigurit.

feluǩa
mosa
tsantsa
felengi
xulexi

mosa
monto
neferi
oṗice
anǩetsi

3 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1	2	3	4
zuğa	anǩetsi	feluǩa	evdi
ğali	xope	kapça	paxana
ťoba	mosa	maroşkili	xope
germa	xulexi	siyaǩi	pesi

4 **Ziťape do gognapape artiǩatis elueşit (artiǩati-ǩala oǩozemcit).**

a. mosa	1. Çxomi na ǯopums ǩoçi
b. evdi	2. Ǩinçi oçxopu şeni na geidgen mosa
c. besi	3. Feluǩaşi ğorma na nondzgipams muntxa
ç. neferi	4. Feluǩape dodginu şeni na ixmaren muntxa
ç̌. maçxome	5. Zuğas çxomi oǯopu şeni na geidgen muntxa

5 Jini ǯara ikitxit do tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Çku (şǩu) ____tzoxleşen doni____ çxomi-ǩala vibodet.
2. Çkuni (şǩuni) ______________ çxomi oǯopu kuçkinan.
3. Ťaroni ǩai ren na __________ çxomi iǯopen do ťaroni p̌aťi ren-na __________ şeni baxanaşa ilinen (ixtimen).
4. __________ mxucis moyovidvi (mojavidvi) do __________ mendapti (midapti)
5. Cemalis __________ ǩai uçkin.
6. Ğali şeni __________ pşumt.
7. Andğa __________ ya do guris golomalu (goşamilu).
8. Feluǩas ebdi (evdi) mevutzǩisi tzǩari __________.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

6 Tudeni cumlepe tzori ren-na “Ho”, ğuli ren-na “Var” çarit.

1. Çku zuğas (mzoğas), ğalis do ťobas çxomi p̌ç̌opumt. Ho
2. Ğalis xepeten ǩarmaxa do zuğas mosaten kapça p̌ç̌opumt. ______
3. Op̌uťe-çkunis çxomi oç̌opu na uçkin miti va ren. ______
4. Çkuni oxorcalepes zuğas vana ğalis çxomi aç̌openan. ______
5. Çxomişa ç̌umani yano ixtimen (leba ilven). ______
6. Zuğak ǩoçi var omşkorinams (omşkironaps). ______
7. Ğalis çxomi oç̌opu şeni xulexi pşumt. ______

7 Jini ç̌ara iucit (işǩinit, isiminit) do tudeni boşi svalepe opşit.

Ma zuğap̌icis do___________i. Toli gomtzi zuğa b___________i. Zuğa do çxomi çki-mi manebape ___________an. Çku tzoxle_____ doni çxomi-ǩala vi___________et. Zuğas, ğalis do ťobas çxomi p̌________umt. Çku, mosate, anǩetsite do tentate çxo-mi p___________t. Op̌uťe-çkunis çxomi o_______u na va uçkin miti va ren. Ǩaťais çxomi oç̌opuşi ar mutupe ku_____in. Çkuni oxorcalepe do ǩulanepes-ti (bozopes-ti) çxomi oç̌opu kuç_________an. Zuğas vana ğalis, mosaten vana anǩetsiten çxomi a___________enan. E do, ç̌umen anǩetsiten çxomi o_________şa vidare (vidaminon). Ç̌umani ordoşen movi________are. İpti korba vo___________are. Kogi_______an, zuğak ǩoçi om___________inams. Heşeni, tsantsas kovali dolodveri mi_______un. Tzǩari-ti var gogo___________asen. Anǩetsi, misina, xami do ǩurşumi-ti gi-ğuťa___________.

8 Tudeni cumlepe iǩitxit do sirate doçarit.

1. Besepe komevutzǩi do feluǩa kogelovonç̌i. ________
2. Xop̌epe, ťakumi do tsantsa feluǩas kodolobdvi. ________
3. E do, xop̌e ozdu kogevoç̌ǩi (kocevoç̌i). ________
4. Eǩule-ti feluǩas keptsxonťi ________
5. Xop̌epe mxucis moyovidvi do feluǩaşa mendapti (midapti). ________
6. Ç̌umanis zuğa-ǩele kogelapti. ___1___

NENAÇKİNA

9 Tudeni ǩarape ikitxit do ǩitxalapes cuğap̌i meçit.

1) Tude, "Maçxome" coxoni ǩaras na ren moxtimeri oraşi (gelecek zaman) zit̆ape dziremt.

1. Tudeni zit̆ape, tkvani oput̆es muǩo itkven (izit̆en)?

ZİT̆APE	TKVANİ OPUT̆ES
a. moviselare	______________________
b. vodzğare	______________________
c. giğut̆asen	______________________

2. "Maçxome" coxoni ǩaras, moxtimeri orate getzopxeri çkva (başka) zit̆ape renan-i? Koren-na tudeni siras kogolaǩarit.

____________________________________ ____

____________________________________ ____

2) Tudeni zit̆apes otzǩedit.

- tzoxleşen doni : *eskiden beri*
- ğomaşen doni : *dünden beri*
- jur ndğaşen doni : *iki günden beri*
- xut tzanaşen doni : *beş seneden beri*

1. Tkva-ti jini zit̆ape steri evulepeşi Lazuri do Turkuri-muşi tude kogolaǩarit.

	LAZURİ	TURKURİ
1.	berobaşen doni	çocukluktan beri
2.	______________________	______________________
3.	______________________	______________________

3.1) Lazcada bir ismin önüne "u-", sonuna "-eli" eki konularak olumsuz isimler elde edilir. Türkçedeki "çocuksuz, susuz, kimsesiz, ..." kelimeler bu yapılara örnektir. Aşağıdaki Lazca örnekleri inceleyiniz.

- uskaneli *: sensiz*
- uçxomeli *: balıksız*
- umcumeli *: tuzsuz*
- utzǩareli (utzareli) *: susuz*

3.2) Lazcada isimlere olumsuz anlam katmanın bir diğer yolu ise isimden sonra -dixo ekini eklemektir. Aşağıdaki Lazca örnekleri inceleyiniz.

- skani dixo *: sensiz*
- mcumu dixo *: tuzsuz*
- bere dixo *: çocuksuz*
- tzǩari (tzari) dixo *: susuz*

u-.....-eli şeni evulepe

- Ma uskaneli soti var vulur. *Ben sensiz biryere gitmem.*
- Çku uçxomeli var maxenenan. *Biz balıksız yapamayız.*
- Umcumeli gyaris nostoni var uğun. *Tuzsuz yemeğin tadı yok.*

-dixo şeni evulepe

- Ma skani dixo soti var vulur. *Ben sensiz biryere gitmem.*
- Çku çxomi dixo var maxenenan. *Biz balıksız yapamayız.*
- Mcumu dixo gyaris nostoni var uğun. *Tuzsuz yemeğin tadı yok.*

1. Tkva-ti jini evulepes otzǩedit do cumlepe getzopxit.

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________
5. ______________________________
6. ______________________________

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

10 NENATE: Jini çaraşi gurişgnapa mu ren?
Artiǩati-ǩala isinapit do tudeni boşi svalepes doçarit.

____

____

____

11 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naǩo) ǩitxalape çarit.

1. Tkva çxomi so çopumt? ?

Zuğas (mzoğas), ğalis do ťobas çxomi p̌çopumt (p̌çopupt).

2. ____ ?

Ğalis xepeten ǩarmaxa do zuğas mosaten kapça p̌çopumt.

3. ____ ?

Ma çumen anǩetsiten çxomi oçopuşa vidare (vidaminon).

4. ____ ?

Ťaroni ǩai ren-na çxomi içopen.

5. ____ ?

Vit ǩonari sparo do maroşkili op̌çopi.

6. ____ ?

Ǩvinçi oçopu şeni neferi, op̌ice do sap̌eťǩe pşumt.

7. ____ ?

Çxomişa çumani ordoşen ixtimen (ilven).

12 Tudeni cumlepes xetape renan. Evulis otzǩedit do dotzuranit.

1. Çkuni şeni uçxomeli skidala va renan.
   Çkuni şeni uçxomeli skidala va ren.
2. Ťaroni ǩai ren-na Şana mosape mańisi oxenu şeni baxanaşa vidi.
3. Si, çumen anǩetsiten çxomi oçopuşa vidi.
4. Çkuni oxorcalepek ğali şeni neferi pşumt.
5. Ma bobolaşi mosaşen meťa mtel maşvenan.
6. Si zuğas virdi.
7. Çkuni opuťeşi biçepe oxori mutepeşis vorťit.

13 Tudeni ǩitxalapes mǩule cuğap̌i meçit.

1. Çku so çxomi p̌ç̌opumt?
   zuğas do ğalis
2. Çku mute çxomi p̌ç̌opumt?
3. Opuťe-çkunis mipes çxomi oç̌opu uçkinan?
4. Çxomişa mundes ixtimen?
5. Ťaroni p̌aťi ren-na mu ixenen?
6. Tkva, felengi do besi mu ren giçkinan-i?
7. Cemalis mu oxenu ǩai uçkin (mu oxenu vorsi uşǩun)?
8. Zuğas nam çxomepe skidunan?

14 Tudeni cumlepe nam orate getzopxeri renan, kogoluçarit.

moxtasen ora	hatzineri ora	golaxtimeri ora

1. Ma uskaneli gyari var p̌ç̌ǩomare (cari var pşǩomare). moxtasen ora
2. Ma uçxomeli gyari var vimxor. ______
3. Umcumeli gyaris nostoni var uğunt̆u. ______
4. Ma skani dixo soti var vidare. ______
5. Ma ğoma skani dixo noğaşe vidi. ______
6. Ham kitabi skani dixo p̌ç̌ari. ______
7. Ma zuğap̌icis dovibadi. ______
8. Toli gomtzi zuğa bdziri. ______

OǨARU

15 Hatzi tkva çarit, maçxomepe şeni mupe giçkinan.

Bucaklişi

16 Maçxome coxoni çara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Na ikitxit çara mu oxotzonapams?

a. nana do babaşi
b. Lazi maçxomeşi ar ndğa
c. Dundu do vavaşi
d. ndğalepe do tutapeşi

2) Cemalik so çxomi çopums (çopups)?

a. ontules
b. okyanusis
c. zuğas (mzoğas), ğalis do tobas
d. ngolas

3) Cemalik ğalis nam çxomi çopums?

a. karmaxa
b. coğorçxomi
c. siyaki
d. dolpina

4) Çxomişa mundes ixtimen (ilven)?

a. çumani ordoşen
b. serişi gverdis
c. bayramis
d. tzanaağanis

5) Cemalik çumen mu asen?

a. Burti isterasen.
b. Anketsiten çxomi oçopuşa idasen.
c. Televuzis otzkedasen.
d. Avara doxedasen.

6) Cemalik zuğas oçkomu şeni mu dolodumers?

a. lu
b. mindzi
c. lobya
d. qvali do kovala

7) Çumanis zuğa-kele gelaxtu şkule, ipti mu u (vu, qu)?

a. ixoronu
b. ibiru
c. Xopepe mxucis moidu
d. ukapu

8) Cemalis iri çxomişi coxo muşeni uçkin?

a. çxomişi muendisi ren
b. İri ndğa çxomi çopums
c. çxomişi toxtori ren
d. xvala ren

9) Taroni pati ren-na muşeni baxanaşa ilinen (ixtimen)?

a. kitabi okitxu şeni
b. artikatikala osinapu şeni
c. maçi oxenu şeni
d. mosape matisi oxenu şeni

10) Cemali zuğapici-kele muşeni idu?

a. goxtimu şeni
b. osteru şeni
c. Zuğa dirdu do ixi na mandzinu şeni
d. avara na doskidu şeni

MOXTU KOCELAXEDU

Moxtu kocelaxedu
Ntsana-şǩala msorida
Nusalepe da-şǩimi
Bozopes tisya vida

Anderi na naşkvare
Axir oxori-sǩani
Mo var gokomocaman
Komoxtu ora-sǩani

E dumani dumani
Nak ulur mani mani
Nana do baba-skanik
Nuǩu oǩoduman-i?

Mpulera kodolodu
Toli-ti var idziren
Bozo şuri do guri
Ezmocepes madziren

Anonimi

5. UNİTE

MAXUTANİ UNİTE

LAZEPE

Lazepe do Lazuri şeni mupe giçkinan?

1. Lazepe sonuri xalǩi renan?

2. Kolxepe mi renan?

3. 93 Harbi-şkule Lazepe so ides, so dibarges?

5. Hatzi Lazepe so skidunan (Hus lazepe nak sǩuduran)?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Lazepe mi renan
2. So skidunan
3. Muçǒ skidunan

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

LAZEPE

Lazepe Ǩafǩasuri xalǩi renan. Antiǩuri orapes, Lazepeşi p̌ap̌upes Ǩolxi, dobadona-nişis Ǩolxeti izit̆et̆u. Ǩolxepek Xrist̆e-şǩule maarani oştzanuras Lazika coxoni ar ǩiraloba kogedges. Lazikaşi donoskidepe hatzi Mergelepunaşi doloxe na ren Senaki coxoni noğaşi xolos ren. Lazikaşi Ǩiraloba, Bizansi do Persepeşi didi harbepe şi gurine, Xrist̆e-şǩule, maaşani (6.) oştzanuras dolixu do gelininktu.

Lazikaşi Ǩiraloba gelininktu-şǩule Lazepe 1204 (vit̆ojur - otxo) tarixişani Bizansişi doloxe skides. 1204-şen 1461-şani (vit̆ojur-otxoşen vit̆ootxo-sumeneçi do arşani) T̆rap̌uzani Ǩiralobaşi doloxe skides.

16. oştzanura-şǩule (vit̆oaşani oştzanura-şǩule), Osmanuri İmparatobaşi doloxe oskidu kogyoç̌ǩes. Lazepe, Osmanuri oras "Lazistani Sancaği" coxote na içkinen maktalobaşi doloxe ort̆es. Lazistanişi Sancaği, Cumhuriyet̆işi iptineri tzanapes moiselu

doren.

Muhaciri Lazepe (Gamaxtimeri Lazepe)

1877-78 Osmanuri-Rusi harbişi gurine (93 Harbi) şilya do şilya Lazi Marmara gomtumanis kodibarges (kodigvaces). Hantepes 93 Harbişi Muacirepe itkven. Sapanca, İzmiťi, Yalova, Duzce, P̌ursa, Akçaǩoca do çkva svalepes 93 Harbişi Muaciri Lazepe dobargeri renan. Mp̌olişi doloxe-ti Alemdağ do Reşadiye coxoni jur Lazi opuťe koren.

Lazepe So Skidunan?

Lazepe, Zuğauçaşi otoktoni (dobargeri) xalǩi renan. Zuğauçaşi ǩeladis Atina, Arťaşeni, Vica, Vitze, Arkabi, Xopa, Noğedi do Boçxas skidunan. Lazi nufusişi ar mtsika-muşi-ti Okorturaşi doloxe ren. Oştzanaşi geč̌ǩapuras (ceč̌apuris) Batumişi gomtis Lazuri opuťepe dido orťu. Batumis do Batumişi opuťepes Lazepe-ti skiduťes. Hatzi, Batumuri Lazi nufusişi dido-muşi Marmara Gomtumanişa xtimeri ren.

Lazepeşi Coğrafya

Lazepe na skidun coğrafya emti-gemti (ǩabani) ren. Lazepe na skidunan leťape Zuğauça do Kaçkarişi oşkenas na doskidun dixape renan. Opuťepe, germapeşi ǩudelepes geladgin. Lazepunas dido mč̌ims. İri-ǩaleşen tzǩari gamulun do ǩaťa-ǩaleşen ğalepe gelulun. Mtel dixa ncalepe do mťǩalepete oǩotveri ren. Oxorepe, dobira livadepeşi tis gedgin (cedgun). Oxori gedgaloni dixape mtsika na ren şeni artiǩatişe mendra renan. Mendra dobargapa Lazepeşi natureli ǩarakteri ren.

Ekonomiǩuri Skidala

Lazepe mazuğale milleťi renan do zuğaşi dulyape dido ǩai uçkinan (opşa vorsi uşkunan). Zuğauçaşi doloxe feluǩapete iktenan do çxomi ç̌opuman. Oçalişu şeni (otsadebu şeni) Zuğauçaşi gomtumes na ren dobadonapeşe ulunan. Hatzi, Ankara do Mp̌oli steri Turketişi didi noğapeşe oçalişu, oǩitxu do oskidu şeni xtimeri dido Lazi ren. Lazepunas na ren Lazi nufusişen dido Turketişi didi noğapes skidun. Tarabya, Beykozi, Haskyoi steri Mp̌olişi bazi semtepes ǩarabaluği renan.

Oştzanuraşi geč̌ǩapuras mtel livadepes (onťulepes) lazuťi ixaçkeťu. Ǩaťa ğalis xut-aşi karmaťe (mskibu) gedgiťu do xalǩişi guri-oč̌ǩomale lazuťi orťu. Ama 1950-şkule (viťonçxoro – jureneçi do vit-şkule) lazuťişi svas nçai dodvalu kogeič̌ǩu. Hatzi, mtel livadepes nçai dodveri ren. Mitik karmaťe var ixmars. Nçaik, mtel ekonomi do ekoloji gokturu doren.

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ǩuťipes na ren boş svalepe opşit.

1.

L			İ	K	

5.

K			M				E

2.

M			O	L	

6.

	A	Z				İ

3.

Z	U		A			A

7.

D	O		A		O		A

4.

O		U			E

8.

M	A			Ğ	A		

2 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1

a. ~~makvali~~
b. Ǩolxi
c. Lazika
d. Ǩolxeti

2

a. opuťe
b. ona
c. livadi
d. ǩinçi

3

a. ǩirali
b. muaciri
c. ǩiraloba
d. imparatori

4

a. muaciri
b. xalǩi
c. harbi
d. zuğa

3 Ziťape do gognapape artiǩati-ǩala oǩozemcit.

1. Xrisťe-şǩule	a. Miladi-şǩule
2. Okortura	b. Kortupeşi dobadona (Kortupe na skidun memleketi)
3. Onťule (livadi)	c. Tasi itasen do na ixaçken leťape
4. Karmaťe	d. Tzǩarite na ikten do lazuti na imkven sva

4 Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Lazepe, Osmanuri oras ___Lazisťani___ coxote na içkinen maktalobaşi doloxe skides.
2. Antiǩuri orapes, Lazepeşi p̌ap̌upes ________, dobadona-nişis ________ ti iziťeťu.
3. Mp̌olişi doloxe-ti ________________ coxoni jur Lazi opuťe koren.
4. Lazepe na skidunan leťape ____________ na doskidun dixape renan.
5. Hatzi, Batumuri Lazi nufusişi dido-muşi ________________ ren.
6. Ǩaťa ğalis jur-sum ____________ gedgiťu do xalǩişi ________ lazuťi orťu.
7. Oçalişu şeni (otsadebu şeni) ____________ na ren dobadonapeşe ulunan.
8. İri ǩaleşen tzǩari ________ do ǩaťa ǩaleşen ğalepe ________.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Tudeni cumlepe tzori na ren “Ho” vana “Var” ç̌arit.

1. Lazepeşi p̌ap̌upes Ǩolxi, dobadona-nişis Ǩolxeti izit̆et̆u. Ho
2. Mp̌olişi doloxe-ti Beykozi do Tarabya coxoni jur Lazi oput̆e koren. ______
3. Lazi nufusişi mtelli Turkiye’şi doloxe skidun. ______
4. Oput̆epe, germapeşi ǩudelepes geladgin. ______
5. Oxorepe, dobira livadepeşi tzale gedgin (cedgun). ______
6. Lazepe mazuğale renan do zuğaşi dulyape dido ǩai uçkinan. ______

6 Lazepe coxoni ç̌ara iucit (işǩinit, isiminit) do tudeni boşi svalepe opşit.

1. Lazepe ________________________ xalǩi renan.
2. Lazepe, Osmanuri oras _____________________________ coxote na içkinen maktalobaşi doloxe skides.
3. Sapanca, İzmit̆i, Yalova, Duzce, Akçaǩoca do çkva svalepes ________________________ Lazepe dobargeri renan.
4. Oştzanaşi geç̌ǩapuras, _________________ dido Lazi oput̆epe ort̆u.
5. Oput̆epe, _________________________________ geladgin.
6. Oxori dodgaloni dixape mtsika na ren şeni _____________________________ renan.
7. Zuğauçaşi doloxe ________________________________ do çxomi ç̌opuman.
8. Ǩat̆a ğalis jur-sum ____________________ gedgit̆u do xalǩişi ________________lazut̆i ort̆u.

7 Tudeni cumlepe ikitxit do sirate doçarit.

1. Ǩolxepek Lazika coxoni ar Ǩiraloba kododges. 1
2. Lazepe, Osmanuri oras "Lazistani Sancaği" doloxe skides. ____
3. Antiǩuri orapes, Lazepeşi p̌ap̌upes Ǩolxi izit̆et̆u. ____
4. Lazistanişi Sancaği, Cumhuriyet̆işi iptineri tzanapes moiselu doren. 6
5. Lazepe 1461 tzanaşani Ť̌rap̌uzani İmparatobaşi doloxe ort̆es. ____
6. Tarixi 1500-şǩule Osmanuri İmparatobaşi doloxe skides. ____

NENAÇKİNA

8 Tudeni çarape ikitxit do kitxalapes cuğapi meçit.

1) -şi gurine: -den dolayı, yüzünden, sebebi ile. Örnekleri inceleyiniz.

- skani gurine : *senden dolayı*
- bereşi gurine : *çocuktan dolayı, çocuk sebebi ile*
- harbişi gurine : *harpten dolayı, harp sebebi ile*

Tkva-ti jini evulis otzkedit do boşi svalepes otxo cumle doçarit.

1. Skani gurine andğa soti var vidi.
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

2) coxoni : adlı, adındaki. Örnekleri inceleyiniz.

- Senaki coxoni noğa : *Senaki adlı çarşı*
- Reşadiye coxoni opuţe : *Reşadiye adlı köy*
- Lazepe coxoni çara : *Lazlar adlı yazı*

Tkva-ti tudeni ziťapete jin na ren steri evulepe gedgit.

1. coxoni/ Xopa / noğa ______________________________
2. coxoni/ bere / Arte ______________________________
3. Şana/ bozo/ coxoni ______________________________

3) -şǩule: -den sonra. Örnekleri inceleyiniz.

- Xristʼe-şǩule : *İsa'dan sonra*
- geininktu-şǩule : *yıkıldıktan sonra*
- 16. oştzanura-şǩule : *16. yüzyıl'dan sonra*

Lazepe coxoni çaraşi doloxe, "-şǩule" na golulun otxo cumle tude doçarit.

1. Xristʼe-şǩule, maaşani (6.) oştzanuras dolixu do geininktu.
2. ______
3. ______
4. ______

4) -uri eki: Bu ek isimlerin sonuna eklenir. Bir yere ya da birşeye ait, o şeyle ilişkili, oralı, oraya özgü gibi anlamlar verir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

- Ǩafǩasuri : *Kafkasyalı*
- antiǩuri : *antik döneme ait*
- Osmanuri : *Osmanlı'ya ait*
- Lazuri : *Lazlara özgü, Lazca*
- ekonomiǩuri : *ekonomi ile ilgili*
- Batumuri : *Batumlu*

Lazepe coxoni çaraşi doloxe na ren do -uri'te na içoden otxo cumle tude doçarit.

1. Lazepe Ǩafǩasuri xalǩi renan.
2. ______
3. ______
4. ______

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

9 NENATE: Lazepe coxoni çaraşi gurişgnapa mu ren?
Artiǩati-ǩala isinapit do tudeni boşi svalepes doçarit.

____

____

____

10 Tudeni cumlepe meçameri ziťapete opşit.

gurine	coxoni	xrisťe-şǩule	geininktu-şǩule

1. Rusi harbişi __________________ Lazepe Marmaras kodibarges (kodigvaces).
2. Lazikaşi donoskidepe Senaki __________________ noğaşi xolos ren.
3. Lazikaşi Ǩiraloba, didi harbepeşi __________________ geininktu.
4. Lazikaşi Ǩiraloba, __________________, maaşani (6.) oştzanuras geininktu.
5. Lazikaşi Ǩiraloba ___________________________ Bizansişi doloxe skides.
6. Lazepe, "Lazistani Sancaği" __________________ maktalobaşi doloxe skides.
7. Alemdağ do Reşadiye _________________________ jur Lazi opuťe koren.
8. Ǩolxepek ________________________ Lazika coxoni ar ǩiraloba kogedges.

11 Lazepe coxoni çara iǩitxit do ǩitxalapes mǩule cuğap̌i meçit.

1. Lazepe sonuri xalǩi renan? Ǩafǩasuri
2. Antiǩuri orapes Lazepeşi p̌ap̌upes mu iziťeťu? ______
3. Antiǩuri orapes Lazepeşi dobadonas mu iziťeťu? ______
4. Ǩolxepek Xrisťe-şǩule na gedges ǩiralobaşi coxo mu ren? ______
5. Osmanuri oras Lazepeşi maktalobaşi coxo mu ren? ______
6. Lazepe sonuri otoktoni (dobargeri) xalǩi renan? ______
7. Lazepeşi natureli dobargu ǩarakteri mu ren? ______
8. Lazepes muşi dulyape dido ǩai uçkinan? ______
9. Oştzanuraşi geçǩapuras livadepes (onťulepes) mu ixaçkeťu? ______
10. Ǩaťa ğalis mu gedgiťu? ______

12 Tudeni cumlepe şeni ǩitxalape ç̌arit.

1. Lazepe Ǩafǩasuri xalǩi renan.

   Lazepe sonuri xalǩi renan?

2. Lazepe, Osmanuri oras "Lazistani Sancaği" coxote na içkinen maktalobaşi doloxe skides.

3. Sapanca, İzmit̆i, Yalova, Duzce, Akçaǩoca do çkva svalepes 93 Harbişi Muaciri Lazepe dobargeri renan

4. Lazepe na skidun coğrafya emti-gemti ren.

5. Oştzanuraşi geç̌ǩapuras mtel livadepes lazut̆i ixaçket̆u.

13 Tudeni numeroni zit̆ape, majurani do masumani xvala dzegni şeni doç̌arit.

	1. XVALA DZEGNİ	2. XVALA DZEGNİ	3. XVALA DZEGNİ
1. kogyoç̌ǩes	kogevoç̌ǩi	______	______
2. skides	pskidi	______	______
3. kodibarges	kodovibargi	______	______
4. doskidun	dopskidur	______	______
5. gamulun	gamavulur	______	______
6. iktenan	vikter	______	______

14 Tudeni cumlepes artiǩati-ǩala oǩozemcit (oǩomçeşit).

A	B
1. Lazepe Ǩafǩasuri	a. Lazika coxoni ar ǩiraloba kogedges.
2. Antiǩuri orapes	b. xalǩi renan.
3. Ǩolxepek Xriste-şǩule maarani oştzanuras	c. Lazepeşi p̌ap̌upes Ǩolxi, dobadona-nişis Ǩolxeti izit̆et̆u.
4. Lazikaşi Ǩiraloba, Bizansi do Persepeşi didi harbepe-şi gurine	ç. Zuğauça do Kaçkarişi oşkenas na doskidun dixape renan.
5. 93 Harbişi muhacirepe	ç̌. geininktu.
6. Lazepe, Zuğauçaşi	d. Marmara gomtumanis kodibarges.
7. Lazi nufusişi ar mtsika-muşi-ti	e. otoktoni xalǩi renan.
8. Lazepe na skidunan let̆ape	f. Okorturaşi doloxe skidun.
9. Lazepunas iri ǩaleşen	g. tzǩari gamulun do ǩat̆a ǩaleşen ğalepe gelulun.
10. Lazepe mazuğale millet̆i renan do	ğ. mtel livadepes lazut̆i ixaçket̆u.
11. Lazepe Zuğauçaşi doloxe	h. zuğaşi dulyape dido ǩai uçkinan
12. Oştzanuraşi geçǩapuras	i. feluǩapete iktenan do çxomi çopuman.

OČARU

15 Hatzi Lazepe mi renan tkva çarit.

16 Lazepe coxoni çara iǩitxit do tudeni testi opşit.

1) Lazepe sonuri renan?
a. Ǩafǩasuri
b. Ankaranuri
c. Mp̌oluri
d. Noxlapsuri

2) Laziǩaşi Ǩiraloba muşeni dolixu?
a. Dido na mç̌imaşi gurine
b. Ǩuraǩluğişi gurine
c. Ǩit̆luğişi gurine
d. Bizansi do Persepeşi harbepeşi gurine

3) Antiǩuri orapes, Lazepeşi p̌ap̌upes mu izit̆et̆u?
a. Megreli
b. Sumeri
c. Ǩolxi
d. Lazi

4) Osmanuri periodis Lazepe na skidunan dixaşi coxo mu ort̆u?
a. Lazavati
b. Lazistani
c. Lazika
d. Msuleti

5) Muhaciri Lazepe mipe renan?
a. Art̆aşenurepe
b. 93 harbişi gamaxtimerepe
c. Atinurepe
d. Arkaburepe

6) Ǩolxepek, Xrist̆e-şǩule maarani oştzanuras mu gedges?
a. oxori
b. Lazika coxoni ǩiraloba
c. derneği
d. çanda

7) Lazika Ǩiralobaşi mcveşi noğa so ren?
a. T̆amt̆ras
b. Amasras
c. Sinop̌is
d. Megrelist̆anis

8) Lazepeşi oxorepe muşeni artiǩatişen mendra ren?
a. Heşo ǩai datzonenan
b. Oxori dodgaloni dixape mtsika na ren şeni
c. mitis var uçkin
d. medra doxunu vorsi ren

9) Lazepe Mp̌oli do Ankaraşa muşeni ulunan?
a. oçalişu, oǩitxu do oskidu şeni
b. onciru şeni
c. skani do çkimi şeni
d. aina var (çkar)

10) Lazepek ont̆ule-nişis Lazuti-şǩule mu oxaçku gyoçǩes?
a. lu
b. nçai
c. lobya
d. pat̆licani

FURŤUNAŞE GEBULUR

Bozope (ǩulanepe)
Furtoneşa gebulur
Nena momçi mebulur

Biçepe
E bozo sǩani şeni
Panda çveri gobulur

Bozope (ǩulanepe)
Raǩanis mot geladgir
Lumçişi xvala xvala

Biçepe
Moxti mendegiyona
Muluna şǩimi ǩala

Bozope (ǩulanepe)
Va megocan e biçi
Va malen skani ǩala

Biçepe
Ubas mu mologidzin
Muço mzuğaş ǩvançala

Bozope (ǩulanepe)
Mtel dadepe hak renan
Çkva heşo var barbala

Biçepe
Ma şǩurina var miğun
Meťǩoçi bincupala

6. UNİTE

MAAŞANİ UNİTE

LAZURİ OŤREBULE

Lazuri oçǩomalepe şeni mu iduşunamt? Amtsika dobisinapat.

1. Oťrebule mu ren giçǩinan-I?

2. Oginde ǩoçepek mu imxortes, hatzi tkva mu imxort?

3. Nayla mu ren? Mus ixmaren giçǩinan-i?

4. Oxori tkvanis baklava do bureği mundes ixenen?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Oťrebule mi ren

2. Oťrebules mu gelemidzinan

3. Muperi oťrebuleşi kultura miğunan

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ OŤREBULE

Çkuni coğrafya çuťa ren do leťa mtsiǩa miğunan. Heşeni leťa-çkunis didope var mzgudun. Hemuşeni oçǩomalepeşi çeşiťi dido va ren. Livadi-çkunis mu niçanen oťrebi-çkunis heya gelidven. Baǩis (mandre, axiri) puci kogiyonun-na puci şei gaçǩomen. Ar-ti zuğas kapça koren-na he tzanas korba gadzğen.

Tzoxle (evelis, oğine), kurmi, mdiǩa do ṕrindzi oçǩomalepeşi şkaguri orťu ama viťoaşani oştzanura-şkule Ameriǩaşe lazuťi moxtu. Hemora-şkule livadepes lazuťi oxaçku kogeiçǩu. Lazepek, livadis lazuťi, onas kurmi do zenepes do

tzǩaroni svalepes p̌rindzi xaçkumťes. Hatzi iriǩale nçai ren. Mitik soti kurmi do mdiǩa var xaçkums. Açkva sotiǩale p̌rindzi-ti var ixaçken. Lazuťi-ti dido mtsika xaçkuman. Tzoxle (evelis, oğine) ar ğalişi jin vit karmaťe ikteťu-na hatzi ar karmaťe ikten.

Oç̌ǩomalepe so şinaxumťes?

Tzoxle (evelis, oğine), oçǩomalepe serendes vana mbağus şinaxumťes. Hatzi, ǩoçepe livadişe var do marketişe na skidunan şeni serendes mitik mutu var şinaxums.

Oťrebule so ren? Mcveşi orapes, oťrebule oxorişi doloxe iyeťu. Oxorişi oşkenas jindo ar ǩlemuri ǩotzobuťu (gotzaǩiduťu). Ǩlemurişi tude daçxuri ogzuťu do mçire do didi ar kva daçxurişi ǩap̌ulas dziťu. Oťrebule ham kvaşi coxo ren. Gresťa oťrebules eyodgamťes. Ǩlemuri, daçxuri do oťrebuleşi mtelis ǩera coxo gyodziťu (yoxo codzuťu, coxonťu). Gyarepe ǩeras iç̌veťu, igubeťu (icibeťu). Ağanorapes ǩera moseles do piliťa (ǩuzina) kododges. Oxorepes piliťa didgu-şǩule badi do didalepeşi “Daçxuri dompules” tkvala dido içkinen. Hatzi, ağani oxorepes mutpaği şeni ar oda gamaǩateri ren. Haşopete ǩera, oťrebule moiselu doren.

Gyari oç̌ǩomuşi adeťi

Ar-ti gyarepe-çkunişi kategoripes votzǩedat. Mundes mu vimxort?

- Ǩaťa ndğeri gyarepe : Ǩaťa ndğas na iç̌ǩomen pucişei, lu, lobya do kapçaşi xeneri gyarepe renan.
- Ǩiťluğişi gyarepe : Oç̌ǩomoni mutu na va ren orapes na ixeneťu gyarepe renan. Eťmağaşe do papa steri.
- Doxmeli ndğalepeşi gyarepe : Sica şeni na ixeneťu gyarepe renan. Baǩlava, bureği (paponi), pilavi do xavitzi steri.
- Ç̌andas (dugunis) na ixadziren gyarepe : Mboli mboli pilavi, maǩarina, baǩlava do lu ǩoreri, arti ekşaşi.

Açkva mitik var xaçkums ama kurmişi (kurumişi) xeneri oç̌ǩomale (ğomu) mcveşi Lazi ǩiralepeşi guri oç̌ǩomale orťu. Kurmi, onapes ixaçkeťu do onçamurete nçxvarumťes. Mergelepek kurmi xolo-ti xaçkuman do kurmişi oç̌ǩomalepe dido şinuman. Lazuťi, lu, lobya, kapça do pucişei Lazuri oťrebuleşi şkaguri renan. Evelis, utzǩareli livadepes mdiǩa, onapes kurmi do zenepes p̌rindzi-ti xaçkumťes. Hatzi hantepeşi aina (çkar) var xaçkuman do hantepeşe na ixenen gyarepe-ti gondineri renan.

Lazepes baharaťi dido var uçkinan. Minta do uça p̌ip̌eri xvala içkinen. Sebze goşǩoreri kapças minta uǩataman. Uça p̌ip̌eri eǩobğeri poponi çkva nostoneri iyen.

Baǩlava do bureği da do cuma steri renan. Remezanis mosela şeni, bayramepes, ç̌andapes baǩlava do bureği var ç̌ǩomaşani sofraşe var moiseleťes.

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes na ren boş svalepe opşit.

1

M		İ		H	A

5

O			R	E		U		E

2

	R	E		T	H	

6

D		X		E		İ

3

	A	Ç		U		İ

7

		A	N		

4

M			E	L	

2 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1

a. kurmi
b. oxori
c. mdiǩa
d. p̌rindzi

2

a. Klemuri
b. gresta
c. p̌iliťa
d. ǩinçi

3

a. kapça geçveri
b. bureği
c. mjora
d. papa

3 Gnapape do ziťape oǩozemcit (oǩomçeşit).

1. Tzoxle, oçǩomalepe na-şinaxumťes sva
2. Ǩlemuri, daçxuri do oťrebuleşi coxo
3. Ǩeraşi svas na dodges ağne soba
4. Mtel (iri, bitum) gyarepe şeni na itkven coxo
5. Oťrebules na eyidgen muntxa

b. ǩera
a. nayla
c. piliťa
ç. oçǩomale
ç̌. gresta

4 Jini çara ikitxit (golionit) do tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Çkuni coğrafya ______çuťa______ ren do leťa mtsika miğunan.
2. Tzoxle, oçǩomalepe ______ vana ______ şinaxumťes
3. Mcveşi orapes, oťrebule ______ iyeťu.
4. Ǩaťa ndğas na içǩomen ______, ______ renan.
5. Kurmi, onapes ixaçkeťu do ______ nçxvarumťes.
6. Mergya goşǩoreri kapças ______ uǩataman.
7. Baǩlava do bureği da do ______ renan.
8. Kurmişi (kurumişi) xeneri oçǩomale (ğomu) ______guri oçǩomale orťu.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Jini çara iucit (işǩinit, isiminit) do tudeni boşi svalepe opşit.

1. Ma zuğas kapça koren-na korba gadzğen. madzğen
2. Lazepek iri-ǩale kurmi do p̌rindzi pxaçkumťes. ____________
3. Açkva sotiǩale p̌rindzi-ti var mixaçken. ____________
4. Oçǩomalepe mbağus pşinaxumťes. ____________
5. Ǩoçepe marketişe pskidunan. ____________
6. Ǩlemurişi tude daçxuri mogzuťu. ____________
7. Lazepes baharaťi dido var miçkinan. ____________
8. Baǩlava do bureği da do cuma steri voret. ____________

6 Cumle tzori na ren "Ho", ğuli ren-na "Var" çarit.

1. Çkuni coğrafya çuťa ren, emti-gemti ren do leťa mtsika miğunan. Ho
2. Hatzi , ǩaťa livadi do onas lazuťi dodumeri ren. ____________
3. Ǩoçepe marketişen na skidun şeni serendes mutu var şinaxuman. ____________
4. Mcveşi orapes, oťrebule oxorişi doloxe iyeťu. ____________
5. Lu do kapçaşi xeneri gyarepe, doxmeli ndğalepeşi gyarepe renan. ____________
6. Lazepes baharaťi dido var uçkinan. ____________

7 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naǩo) ǩitxalape ǯarit

1. Çkuni coğrafya ǯuťa ren, emti-gemti ren.

   Çkuni coğrafya muperi ren?

2. Lazuťi Ameriǩaşe moğmaleri ren.

3. Tzoxle, oçǩomalepe naylas vana mbağus şinaxumťes.

4. Uça p̌ip̌eri eǩobğeri paponi çkva nostoneri iyen (iven, iqven).

5. Oxorepes piliťa didgu-şǩule badi do didalepek "Daçxuri dompules" ya tkves.

NENAÇKİNA

8 Tudeni gognapape iǩitxit do evulepes otzǩedit.

1) -eri ile biten kelimeler: Fiillerin sonuna konan bir ektir. İsimden önce gelirse, ismi tanımladığı için sıfat, fiilden önce gelirse fiili tanımladığı için zarf işlevi görür. Örnekleri inceleyiniz.

- gamaǩatu : *ayırmak, ayrılmak*
- oxenu : *yapmak*
- eǩobğu : *içine katmak*
- goşǩoru : *üzerine doğramak*

- gamaǩateri : *ayrılmış olan*
- xeneri : *yapılmış olan*
- eǩobğeri : *içine katılmış olan*
- goşǩoreri : *üzerine doğranmış olan*

Tudeni evulepes otzǩedit...

1. Ma p̌ip̌eri eǩobğeri poponi vimxor.
2. Oxoris musafiri şeni ar gamaǩateri oda miğun.
3. Şanak kapçaşi xeneri gyarepe var imxors.
4. Si, sebze goşǩoreri kapça ǩai dogatzonen-i?

2) Lazcada **yeterlik kipi** bir işi yapabilmeyi, yapabilme yeteneğine sahip olmayı belirtir. Lazcada bu kip aynı zamanda "istemeden, istemiyerek" bir işi yapma durumunda da kullanılır. Yeterlik kipinin bu ikinci özelliğinin Türkçede yapı olarak karşılığı yoktur. Fiil köküne önden ve sondan konan ek kalıbı ile yeterlik kipi yapılır.
Şimdiki zamanda şahıslara göre; ma-...-en, ga-...-en, a-...-en, ma-...-enan, ga-...-enan, a-...-enan ek kalıbı kullanılır. Yeterlik kipinin geçmiş ve gelecek zamanlarında ilgili zaman ekleri sondaki "-en" yerine gelir.

Örnek:

"odziru" fiilişi getzopxeris otzǩedit.

XVALAPE	1. Ma sifťeri madziren.	2. Si ... gadziren.	3. Hemus ... adziren.
DİDOPE	1. Çku .. madzirenan.	2. Si ... gadzirenan.	3. Hentepes ... adzirenan.

9 Tudeni fiilepes -eri eǩumtsxvit do noçinepe getzopxit.

1. oxenu : xeneri
2. oçaru : ____
3. osinapu : ____
4. ogzalu : ____
5. oǩap̌inu : ____
6. doxunu : ____

10 Tudeni fiilepe do fiilişe xeneri noçinepe oǩomçeşit.

1. oxenu	a. doxuneri
2. oçaru	b. xeneri
3. oçǩomu	c. çareri
4. gamaǩatu	ç. çǩomeri
5. doxunu	č. gamaǩateri

11 Tudeni fiilepe maarani dzegnis çareri renan. Ğuli çareri fiilis goluğarit do tzori-muşi doçarit..

1. maxenas : maxenen
2. maçaren : ____
3. masinapes : ____
4. magzalen : ____
5. maǩap̌inen : ____
6. matzilen : ____
7. maçǩomen : ____
8. domaxunas : ____
9. makten : ____
10. mabiren : ____

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

12 NENATE: Lazuri Oťrebule coxoni çaraşi gurişgnapa mu ren?
Artiǩati-ǩala isinapit do tudeni boşi svalepes doçarit.

____

____

____

13 Tudeni fiilepeşi didope-muşi doçarit.

XVALAPE	DİDOPE	XVALAPE	DİDOPE
1. maxenen	1. maxenenan	1. maçaren	1. ______
2. gaxenen	2. gaxenenan	2. gaçaren	2. ______
3. axenen	3. axenenan	3. açaren	3. ______

XVALAPE	DİDOPE	XVALAPE	DİDOPE
1. mabiren	1. ______	1. maçopen	1. ______
2. gabiren	2. ______	2. gaçopen	2. ______
3. abiren	3. ______	3. açopen	3. ______

14 Tudeni cumlepes na ren fiilepeşi tzori-muşis goluğarit.

1. Si, baǩis puci kogiyonun-na puci şei ~~gaçǩomen~~/ imxors.
2. Ar-ti zuğas kapça koren-na he tzanas korba adzğenan/ gadzğen.
3. Lazepes mçima dido na mçims şeni lazuťi var xaçku/ axaçkenan.
4. Mtsika tzǩari karmaťe var akten/ iktu.
5. Çku mtugişi şkurinate oçǩomalepe var maşinaxenan/ şinaxu.
6. Bazi ǩoçepes Lazuri var çaru/ açaren.
7. Şanas, bere na ren şeni gundze gza var agzalen/ vigzali.
8. Arte do Şanas Lazuri dido mskva visinapi/ asinapenan.
9. Ma dido doçǩinderi vore. Hatzi mutu var maxenen/ p̌i.
10. Ma babaşi şkurinate soti var malen/ idi.

15 Tudeni mtel (iri) cumlepes xetape renan. Tzori-muşi doçarit.

1. Hatzi, ǩaťa livadi (onťule) do onas kurmi (kurumi) xaçkeri ren.
   Kurmi xaçkeri va ren, nçai dodumeri ren.
2. Mcveşi orapes, oťrebule oxorişi jin iyeťu (iveťu, iqveťu).
3. Mcveşi oras, ǩaťa ndğas baǩlava do bureği imxorťes.
4. Hatzi Lazepek kurmişi oçǩomalepe dido şinuman.
5. Lazepes baharaťi dido ǩai uçkinan.
6. Mcveşi oras, utzǩareli livadepes kurmi do p̌rindzi xaçkumťes.

16 Oťrebule mu ren? Artiǩati-ǩala oǩisinapit do tude doçarit.

17 Lazuri Oťrebule coxoni çara ikitxit do ǩitxalapes cuğaṗi meçit.

1. Tzoxle, oç̌ǩomalepeşi şkaguri mu orťu?

2. Lazuťi oxaçku mundes kogeiç̌ǩu?

3. Lazepek, livadis, onas, zenepes do tzǩaroni svalepes mu xaçkumťes?

4. Tzoxle, oçǩomalepe so şinaxumťes?

5. Mcveşi Lazi ǩiralepeşi guri oç̌ǩomale mu orťu?

6. Mergelepek muşi oç̌ǩomalepe dido şinuman?

7. Lazepes baharaťi dido aoroenan-i?

8. Eni çkineri Lazuri oç̌ǩomale mu ren?

OÇARU

18 Gyarepe-çkunişi kategoripe tude doçarit?

19 Lazuri Oťrebule coxoni ç̌ara iǩitxit do tudeni tesťi opşit.

1) Na iǩitxit ç̌araşi gurişgnapa mu ren?

a. Lazepeşi skidala
b. Lazepeşi dulya
c. Lazepeşi dixa
d. Lazepeşi gyari

2) Tzoxle, Lazepek livadepenişis mu xaçǩumtes?

a. lazuťi
c. çxomi
b. ǩalmaxa
d. ç̌ubri

3) Hatzi muşeni mitik p̌rindzi, kurmi do mdiǩa var xaçǩums

a. p̌rindzi ǩai var datzonenan
b. Livadepe do onape mtel nçai ren
c. kurmi var aoropenan
d. p̌anda makvali imxoran

4) Tzoxle, oç̌ǩomalepe so şinaxumtes?

a. karmaťes
c. onas
b. serendes/ naylas
d. ncas

5) Oťrebule (oťrebi) mu ren?

a. karmaťeşi kva
b. dişǩa
c. daçxurişi ǩapulas na dgin mç̌ire kva
d. gresta

6) Badi do didalepek muşeni "Daçxuri dompules" tkves?

a. piliťa kododges şeni
b. şomine na dodges şeni
c. dido na işumes şeni /xuçe na ayes şeni
d. heşo mutu var tkves

7) Tudenepeşen nam oç̌ǩomale ǩata ndğeri gyari ren?

a. xortzi
c. pirzola
b. tomatesi
d. lu, lobya do kapça

8) Tudenepeşen nam oç̌ǩomale ç̌andas na ixadziren gyarepeşen var ren?

a. papa
c. lu
b. makvala
d. mergya/ meoca

9) Mcveşi gyarepe muşeni gondineri renan?

a. livadepe na var xaçǩuman şeni
b. dido na mç̌ims şeni
c. dido na mtums şeni
d. mteli/ iri

10) Baklava do bureği mundes imxonan?

a. ç̌umanis
c. lumcis
b. p̌anda
d. moselas

DOMİVAMİS

Domivamis yoǩuşis koeşapti
Xut kyois-ti lazuťi şeni gopti
Va madzirişi xolo boşi kogepti
Var içoden derdi meraği-çkimi

Ǩamiǩamis jur tolepe dudgitas
Çili-muşi çkimi steri duskidas
Mşkoinite uťaǩete duskidas
Var içoden derdi meraği-çkimi

Gyari ǯkomit mçǩidi var domiskidu
Ar luǩmaşa toli kodomiskidu,
Jur luǩmaşa para var ki doskidu
Var içoden derdi meraği-çkimi

Anonuri Lazuri birapa

7. UNİTE

MAŞKİTANİ UNİTE

LAZURİ ÇARALOBA

Lazuri Çaraba şeni mupe iduşunamt amtsika dobisinapat.

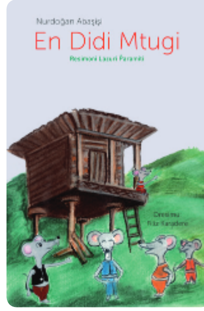
1. Lazuri gaçarenan-i?

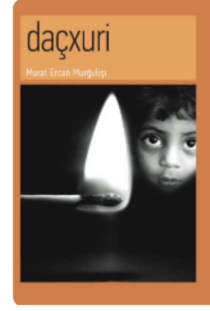
2. Lazuri ar çara dziraşi mu iduşunamt?

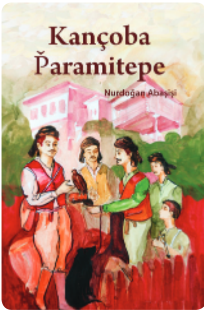
3. Ağani çaralobaşi maçare do şairepeşi miti içinamt-i?

4. Çkar Lazuri romani ya ti meseli ikiťxit-i?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

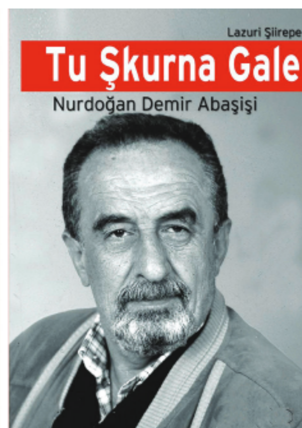
1. Lazuri çaraloba mu ren
2. Xalǩuri çaraloba
3. Moderini çaraloba do maçarepe

ǨARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ ǨARALOBA

Lazuri kianas na ren (dunyas na on) majura nenape steri nena ren. Lazuris-ti alboni uğun do 1928 (viťonçxoro - eçi do ovro) tzanaşen doni iǩaren. Lazuris-ti kitabepe uğun, şairepe do maǩarepe uyonun.

Lazuri romani oǩaruşi tarixi mcveşi va ren ama xalǩuri şiirepe, desťanepe oşi tzanaşen dido ren iǩaren. Lazuri xalǩuri ǩaralobas mskva şiirepe, menceloni desťanepe, p̌aramitepe (meselepe) do p̌aşurepe dido renan. Hantepes xalǩuri ǩaraloba utzumenan. Ziťerişe ziťeri var gondununan do andğaşa mulunan. E do, anonimuri renan. Mik ǩaru, mundes ǩaru hatzi var miçkinan. Muşeni ki, xalǩuri ǩaralobas maǩare var uyonun.

Do, oşi tzanaşen doni nenaçkinerepek ǩorobuman do kitabepes doloǩaraman. Hantepeşi jin makalepe ǩaruman, ǩonferansepes isinapaman.

Kogiçkinan, ǩaraloba xalǩuri do moderini ya do gamiǩaten. Xalǩuri ǩaraloba, xalǩişi

gurişe, tişe na gextu xampoba-çkuni ren ama Lazuris ar-ti ağani ǯaraloba uğun. Ağani ǯaraloba moderini orapeşi şiirepe do romanepe renan. Anonimuri va renan. Mik na ǯaru, mundes na ǯaru komiçkinan. Hantepes moderini temape uğunan. Sanaťi, siyaseťi do sosyaluri meselepe ağani ǯaralobaşi temape renan.

E do mi ren ağani ǯaralobaşi maǯare do şairepe?

Helimişi Xasani kogiçkinan. 1904 (viťonçxoro - otxo) tzanas dobaderi Xopuri ar Lazi ren. 69 (sumeneçi do nçxoro) tzaneri orťuşani Tilfis ğuru do doxume-muşi Sarpis ren. Çkimi şeni ağani Lazuri ǯaralobaşi geǯǩapa Helimişi Xasani ren. Eni mskva Lazuri şiirepe Helimişis uǯarapun. Helimişik xvala var ǯarumťu; Lazepe, Lazuri do şiiri mu ren, romani mu ren dido ǩai kuçǩiťu. Helimişi Xasanişi şiirepeşi tema p̌anda Lazepe do Lazuri orťu.

Helimişi Xasanis "Mu P̌at E Skiri" coxoni ar biografi do şiiri kitabi Mp̌olis gamaxtimeri uğun.

Helimişis Lazuri xvala var Turkuri şiirepe do Lazepe na imeselams Turkuri ar romani-ti uǯarapun. Romani-muşis "Kore'de Bir Laz Kızı (Ǩoreas Ar Lazi Ǩulani)" coxons ama hamoraşakis kitabi gamaxtimeri va ren.

Ağani Lazuri ǯaralobaşi majurani didi şairi Abaşişi Nurdoğani ren. Abaşişi Vitzuri ar Lazi ren. Lazurişi doloxe dibadu, Lazurite irdu do Lazurişi oropate skidu. Abaşişik Lazuri şeni dido içalişu. Ar Lazuri ǯareri şiiri kitabi, Lazuri p̌aramitişi kitabi do Turkuri ǯareri ama Lazepe na imeselams majura kitabepe uğun.

Lazepe, Lazuri do muşi-skidala Abaşişi şiirepeşi temape renan. Turketuri didi şairepeşi şiirepe-ti Lazuris goluktapun. Abaşişi Nurdoğanişi "Tu Şkurna Gale" coxoni şiiri kitabi Mp̌olis gamaxtimeri ren.

Lazuri ǯaraloba şeni oziťoni ar kitabi daha komiğunan. Ham Lazurişi iptineri romani ren. Arťaşenuri Murat Murğulişis uǯarapun. Murğulişis xolo Lazuri ǯareri romanepe uğun. Tzitzepe, Didamangisa, Xami do Xortzi coxoni romanepe-muşi-ti Lazuri şeni muhimi noxenepe renan.

* Edebiyat

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ǩuťipes na ren boş svalepe opşit.

1. | Ç | A | R | A | | | | |

6. | D | | Ç | | U | R | |

2. | M | | Ç | H | | R | |

5. | M | | U | | A | U | | A |

3. | P | H | | R | A | | İ | | İ |

7. | | İ | A | | A |

4. | D | İ | | A | | A | | G | İ | | A |

2 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1	2	3
a. destani	a. Orhan Pamuk	a. Daçxuri
b. p̌aşura	b. Helimişi Xasani	b. Didamangisa
c. p̌aramiti	c. Murat Murgulişi	c. Mu P̌at E Skiri
d. muziği	d. Nurdoğan Abaşişi	d. Xami do Xortzi

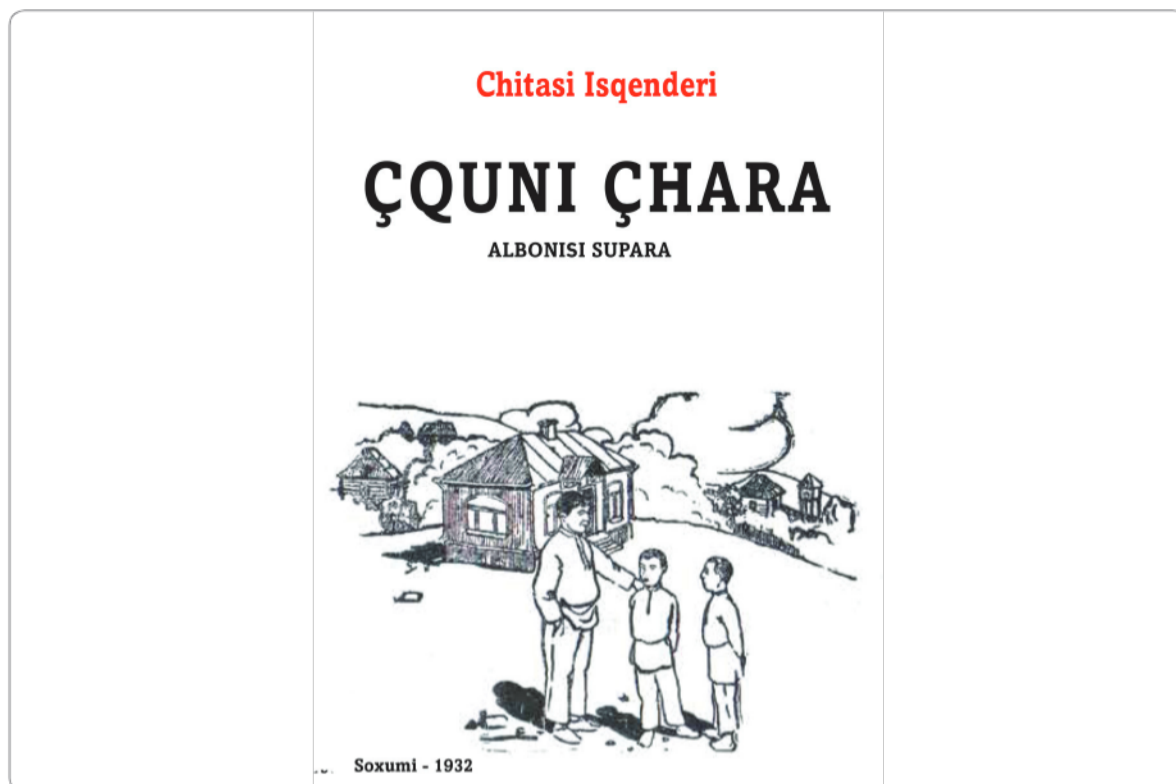

3 Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Lazuri xalǩuri çaralobas ________________, __________________ dido renan.
2. Xalǩuri çaraloba, ________________, ______________________________ ren do ar nenaşi skidala şeni dido beciťi ren.
3. Çkimi şeni ____ Helimişi ren.
4. Helimişis Lazuri xvala var Turkuri şiirepe do ________________________________ ___________ uçarapun.
5. ____ Abaşişi Nurdoğani ren.
6. Lazepe, Lazuri do muşi-skidala ________________________________ renan.
7. Lazuri kianas _________________________________ nena ren.
8. Helimişi Xasanişi şiirepeşi tema ____________________________________ ren.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

4 Tzori na ren "Ho" ğuli ren-na "Var" çarit.

1. Lazuri nenas ar alboni kuğun do 1928 tzanaşen doni iças ren. Ho
2. Lazuri nena, Latinuri alboniten içaren. ______
3. Lazuri ağani çaralobas mskva şiirepe, menceloni destanepe paramitepe (meselepe) do paşurepe dido renan ______
4. Lazuris ar-ti ağani çaraloba uğun ______
5. Helimişi şiirepeşi tema panda oropa do oxoşva ren. ______
6. Daçxuri Lazurişi iptineri romani ren. ______
7. Xvala Helimişi Xasanik Lazuri şiirepe çaru. ______
8. Abaşişi Nurdoğani Lazuri nenaşi maçare va ren. ______

MU P̌AT E SǨİRİ

Ginon leksi ç̌ari, ginon ibiri
Ginon içalişi ginon inciri
Mun na-ginon qvi mtsudi ren iri
Var memamtzǩvenan, mu p̌at e sǩiri!

Ma bedi xamantsa mu p̌a var miçkin
Mu mşinaman p̌ia e-ti mis uçkin
Ma na-momç̌unpe xvala ma miçkin
Mişa medi p̌a, mu p̌a e sǩiri!

Dixa-muşis iven monǩa ǩata kva
Ǩap̌iǩişa var bğir ak mtsudi mu ptkva
Mişa medi p̌a, mişen ma mu pçva
Miş neknaşa mepta, mişa e sǩiri!

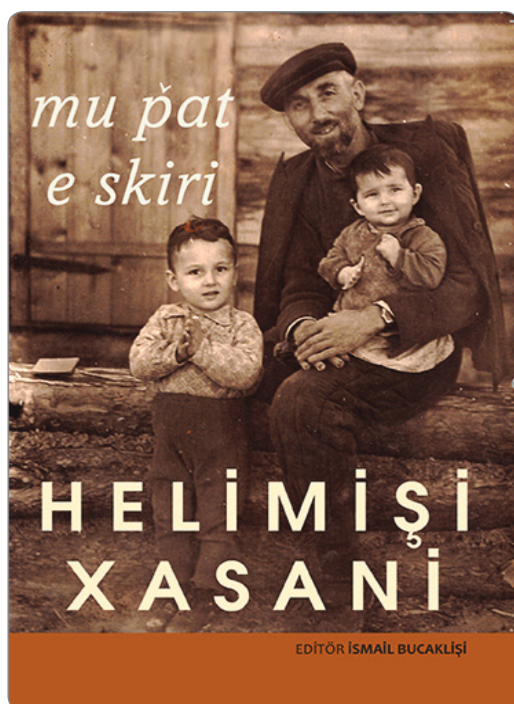
İris aşkurinen t̆ǩebi-muşişen
Kumoli ǩoçi dido ç̌ut̆a ren
İri dulya ikten ncumu-mç̌ǩuditen
Var bore zengini mu p̌a e sǩiri!

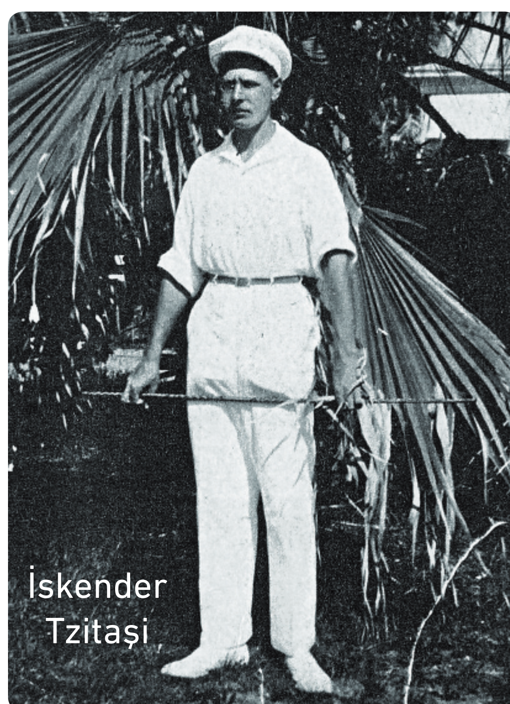
Ora moxtasen dido mgoraten
Ǩata nena-çkimi eşaç̌araten
Hem oras irik ma miçinaten
Şa mžiraten-i çkva ma e sǩiri!

Kodomabğaşi p̌icis ǩibiri
Domixomaşi t̆aniş ditsxiri
Kaemixtaşi dudis inç̌iri
Gomişinere do, mu iven e sǩiri!

Helimişi Xasani

Vasyugani-Sibiri, 1949 Tzanaağani 16

5 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, nak̆o) k̆itxalape çarit

1. Lazuri çaralobas, şiirepe, dest̆anepe, p̌aramitepe do p̌aşurepe dido renan.

   Lazuri xalk̆uri çaralobas mupe renan?

2. Nenaçkinerepek k̆orobuman do kitabepes doloçaraman.

3. Helimişi çaraloba, moderini orapeşi şiirepe do romanepe renan.

4. Sanat̆i, siyaset̆i do sosyaluri meselepe Helimişişi şiirepeşi temape renan.

5. Helimişi Xasani, 69 tzaneri ort̆uşani doğuru.

6. Sarpis ren (Ar Lazi şairişi doxvume).

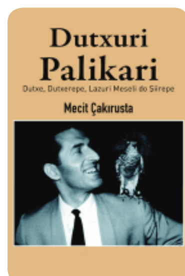
6 Ziťape do gamagnapape oǩozemcit.

1. Maǯare-muşi na var içkinen çaraloba a. Xalǩuri çaraloba

2. Xalǩuri çarape na-ǩorobuman do hentepeşi jin makalepe na çaruman ǩoçepe — b. Nenaçkinerepe

3. Mik na çaru, mundes na çaru na içkinen çarape — c. Ağani çaraloba

4. Lazurişi iptineri romanişi maǯare — d. Murgulişi Muradi

7 Lazuri Čaraloba coxoni iucit (işǩinit, isiminit) iǩitxit do boşi svalepe opşit.

Lazuri, kianas na ren majura nenape ______ nena ren. Lazuris-ti ______ uğun do hemoraşen doni içaren. Lazuris-ti kitabepe uğun, şairepe do ______ uyonun. Lazuri ______ çaralobas mskva şiirepe, desťanepe do p̌aramitepe renan. Hantepes xalǩuri ______ utzumenan. Ziťerişe ziťeri var gondununan do andğaşa mulunan. E do, ______ renan. Mik çaru, mundes ______ hatzi var miçkinan. Kogiçkinan, çaraloba xalǩuri do ______ ya do gamiǩaten. Xalǩuri çaraloba, xalkişi ______ na gextu xampoba-çkuni ren ama Lazuris ar-ti ______ çaraloba uğun. Ağani ______ moderini orapeşi şiirepe do romanepe renan. Anonimuri va renan. ______ na çaru, mundes na çaru ko-miçkinan. Hantepes moderini ______ uğunan. Sanaťi, siyaseťi do sosyaluri ______ ağani çaralobaşi temape renan.

NENAÇKİNA

8 Tudeni gognapape iǩitxit do evulepes otzǩedit.

1) u-....-pun (uçarapun) : Lazcadaki bu fiil çekimi, bir işin geçmişte yapıldığını anlatır ancak tam olarak zamanını göstermez. Burada önemli olan işin yapılmış olmasıdır. Türkçedeki "yapmıştım, yazmıştım, ..." ifadelerine benzer bir anlam verir. Kişilere göre fiil çekimi vardır.

Örnekleri inceleyiniz.

- dulya uxenapun : *işi yapmış, işi yapmışlığı var*
- şiiri uçarapun : *şiiri yazmış, şiir yazmışlığı var*
- romani goluktapun : *romanı çevirmiş, roman çevirmişliği var*
- oxori ukosapun : *evi silmiş, ev silmişliği var*
- Batumi udzirapun : *Batum'u görmüş, Batum'u görmüşlüğü var*
- urdzeni utzilapun : *üzüm toplamış, üzüm toplamışlığı var*

Getzopxeri fiilepes otzǩedit.

Ma	şiiri	miçarapun (miçarun) *Benim şiir yazmışlığım vardır.*
Si		giçarapun (giçarun)
Hemus (himus, heyas, iyas)		uçarapun (uçarun)
Çku (şǩu)		miçarapunan (miçarunan)
Tkva		giçarapunan (giçarunan)
Hentepes (hinis)		uçarapunan (uçarunan)

9 Tudeni getzopxeri fiilepeşi didobape-muşi doçarit.

1. mixenapun : mixenapunan
2. miǩarapun : ____________
3. milvapun : ____________
4. migzalapun : ____________
5. mitzilapun : ____________
6. midzirapun : ____________

10 Tudeni getzopxeri fiilepeşi dzegnepe-muşi (şahisepe-muşi) doçarit.

1. hemus : uxenapun
2. ____________ : gixenapun
3. ____________ : gixenapunan
4. ____________ : miǩarapunan
5. ____________ : mikosapunan
6. ____________ : gikosapunan
7. ____________ : ukosapunanan
8. ____________ : gitzilapunan

11 Evulis otzǩedit do tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Ma kapçaşi xeneri gyarepe (carepe) dido mi çǩom apun.
2. Şanas p̌oťe Lazuri şiiri var ______çar______.
3. Tkva aina (çkar) urdzeni ______tzil______-i?
4. Ma Lazuri dersi ______xen______.
5. Artes Batumi do Soxumi ______dzir______.
6. Şanas dersi ______çaliş______.
7. Ma Lazuri nenapuna ______çar______.
8. Ma ǩaťa ndğas dulyaşe ______lv______.

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

12 Lazuri Çaraloba coxoni çara iǩitxit do ǩitxalapes cuğaṗi meçit.

1. Lazuri munderaşen-doni içaren?

2. Xalǩuri çaraloba mus utzumenan?

3. Ağani çaraloba mu ren?

4. Ağani çaralobas muperi temape uğun?

5. Ağani çaralobaşi temape mu renan?

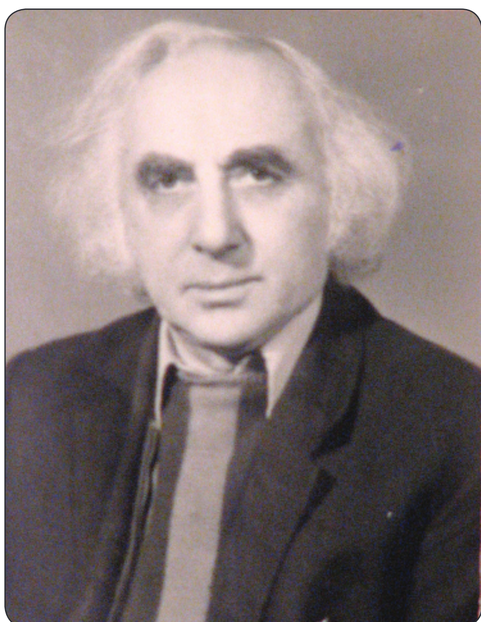
6. Helimişi Xasani mundes, so dibadu?

7. Helimişi Xasani so ğuru, doxume-muşi so ren?

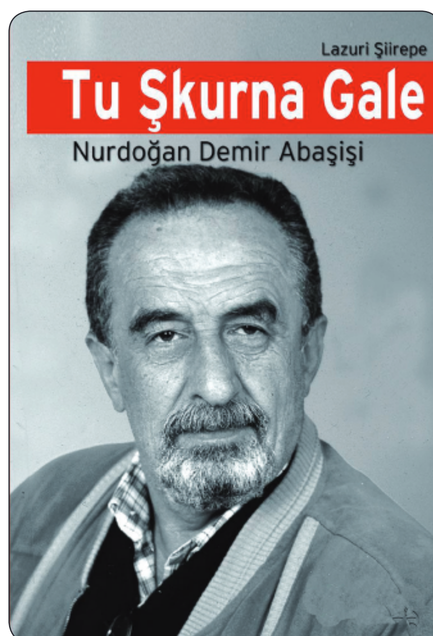
8. Helimişi Xasanişi şiirepeşi tema mu ren?

9. “Mu Ṗat E Skiri” coxoni biografi do şiiri kitabi mişi ren?

10. “Tu Şkurna Gale” coxoni şiirişi kitabi mişi ren?

Helimişi Xasani

Abaşişi Nurdoğani

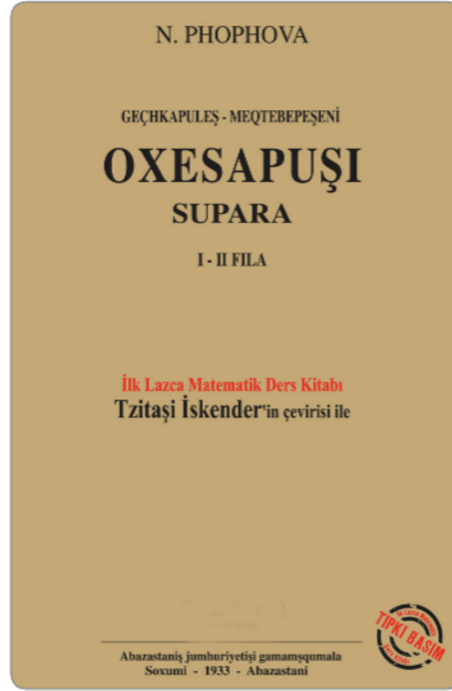
13 Tudeni fiilepes xetape renan. Tzori-muşi doçarit.

1. Şanas lu uçǩomapun ama kapça var miçǩomapun. uçǩomapun
2. Ma ǩoťe Soxumişe var gilvapun. ____________
3. Si aina (çkar) mtsxuli mitzilapun-i? ____________
4. Ma Lazuri dersi dido uçalişapun. ____________
5. Artes Batumi udzirapun ama Soxumi var gidzirapun. ____________
6. Tkva Lazuri şiiri miçarapunan. ____________

OÇARU

14 Hatzi tkva Lazuri çaraloba şeni mupe digurit, doçarit.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

15 Lazuri Ǯaraloba coxoni ǯara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Lazuri Alboni nam tzanaşen doni ixmaren?
   a. ğomaşen doni
   b. p̌işindğaşen doni
   c. ar tutaşen doni
   d. vitoçxoro-eçi do ovroşen doni (1928)

2) Lazuri şiirepe, destanepe, p̌aramitepe (meselepe) do p̌aşurepe şeni mu itkven?
   a. p̌aramiti
   b. k̆ançoba
   c. Xalk̆uri ǯaraloba
   d. mteli/ iri

3) Tudenepeşen nam ǯara xalk̆uri ǯaraloba var ren?
   a. p̌aramiti
   b. destani
   c. meseli
   d. Romani

4) Moderini ǯaraloba xalk̆uri ǯaralobaşen muǯo gamik̆aten?
   a. xalk̆uri ǯaraloba anonimuri ren
   b. moderini ǯaraloba anonimuri ren
   c. ǯaraloba mitişi va ren
   d. xalk̆uri ǯaraloba k̆ai ren

5) Vitoçxoro - otxo (1904) tzanas Xopas dobaderi Lazuri şairi mi ren?
   a. Abaşişi Nurdoğani
   b. Helimişi Xasani
   c. Faik Efendi
   d. Tzitaşi İskenderi

6) Tudenepeşen nam romani Helimişi Xasanişi ren?
   a. Koreas Ar Lazi K̆ulani
   b. Andğa meptare
   c. Lazi k̆ulanepe
   d. Lazi nusalepe

7) Abaşişi Nurdoğanik na ǯaru Lazuri meselepeşi kitabis mu gyodzin?
   a. Abaşişi
   b. meselepe
   c. Lazuri Xalk̆uri P̌aramitepe
   d. p̌aramitepe

8) Verane Mzuğauça

Nuk̆u kçe bedi uça
Muper oropa giğun
Muper derdi marazi
Kvalepez ti na geçam

Jini şiiri nam şairişi ren?
   a. Murğulişi
   b. Tzitaşi
   c. Abaşişi
   d. Helimişi

9) Didamangisa do Daxuri coxoni romanepeşi maǯare mi ren?
   a. Murğulişi
   b. Badişi
   c. İsmanaşi
   d. beresi

İGZALİ-NA İGZALİ

İgzali-na igzali
Var iyu molva-sǩani
Mefťa mogiyonaťu
Var viçinem gza-sǩani

Naminepes celabi
Mç̌itoni porça-sǩani
Hayde vigzalat hayde
Si şǩimi do ma sǩani

E ǩayiği ǩayiği
Sevda-şǩimi nay iği
Mendiği na mendiği
Haşo mo var momiği

Anonimuri Lazuri Birapa

8. UNİTE

MAOVRANİ UNİTE

OǨOMÇİNU

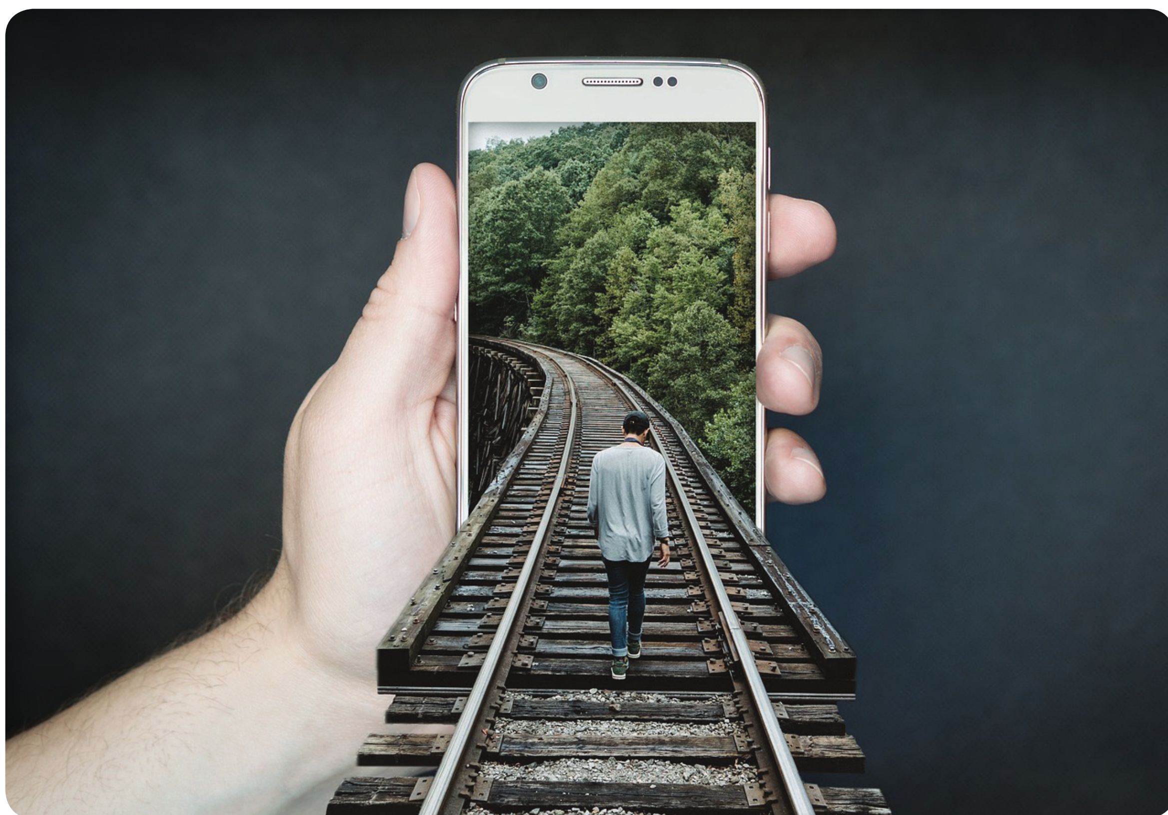
Oǩomçinu şeni mupe giçkinan amtsika dobisinapat.

1. Oginde (evelis, tzoxle) ǩoçepek muǯo oǩomçinuťes?

2. Oǩomçinuşi cihazepe mu renan?

3. Tkva oǩomçinu şeni nam cihazepe ixmart?

4. Tkva interneťişe amulurt-i? Sosyaluri medya ixmart-i?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Ťilifonişi iptineri moxtimu

2. Teǩnolojişi mordapa

3. İnterneťi do programepe

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

OǨOMÇİNU

Evelis oǩomçinu ya do mutişi sixinti var miğuťes. Gzas, livadis, noğas mi so (nak) memaganen hek visinapamťit. Var iyu mektubi p̌ç̌arumťit. Ťilifoni uǩule gamaxtu. Hemu-ti posťaxanas xvala orťu. Posťaxanas ar memurik numera goktamťu do memiǩoramťes.

Opuťepes ťilifoni var orťu ama uǩule (uǩai) muxťarişi oxoris ťilifoni konuǩores. Dixo vixelit. Açkva ťilifoni oxenu şeni noğaşe olva var diç̌irťu. Ar jur tzana-şǩule, ťilifoni na var nuǩorun oxori var doskidu dorťu. E do, mu ginon aşǩva (mu gorum aşǩva)!

Tzana tzanas elvadu. Teǩnoloji eputxu do igzalu. Teǩnolojiǩuri mordapak dunya gokturu. Milenyumi var moxťuşe (p̌ri milenyumis) mobili ťilifonepe kogamaxtu. Açkva bere-bara ǩaťa ǩoçis ťilifoni cebis doludzuťu. Var eyinç̌u, noseri ťilifonepe gamaxtu. Hus, iris (mtelis) cebis ar noseri ťilifoni doludzin. Oxoris meǩoreri sabiťi ťilifonepe so doskidu.

Ama, oǩomçinu ťilifonite osinapute xvala va ren. 1990 (viťonçxoro-otxoneçi do vit)

tzanaşen doni okune (bilgisayari) coxoni ar cihazi-ǩala pskidurt. İri dulyape-çkunis okunepe vixmart. Ama, mtel dulyape-çkuni okunepete xvala var, okunepeşi doloxe na ren programepete vikumt. Okunepeşi programepete bankas para gebdumt, mektebis viç̌aret, ťoxťori mevindumt (randevu ep̌ç̌opumt).

Artiǩatis ar mutxape memçinus oǩomçinu iziťen (itkven). Tzoxle, teǩnolojiǩuri aleťi ya do ťilifoni xvala miğuťes ama hatzi interneťi coxoni didi ar şebeǩe koren. Mtel dunyas na ren okunepe interneťi coxoni ham mosate (şebeǩete) artiǩatis nuǩorun. Mtel okunepes artiǩati-ǩala asinapenan.

Mu ptkvit, oǩomçinu şeni okune xvala var einç̌en. Heşeni, oǩomçinu şeni-ti dido programepe ç̌aruman. Hantepeşi bazepe vorsi miçkinan, bazepeşi-ti coxo var mignapunan. Ndğaşi ǩaťa saaťis, nak vorťaten vorťat, dunyaşi mele na ren ǩoçepe-ǩala ham programepete visinapamt, oǩovimçinamt.

Arti sosyaluri medya na iťuran interneťişi buťǩape koren. Mu ren giçkinan-i sosyaluri medya. Hatzi, iri-şǩala sosyaluri medyas maneba voret. Hantepeşi bazepe var viçinemt. Bazepe p̌oťe var midzirapunan. Ama maneba-çkuni renan. Hentepeşi (hinişi) ç̌arape viǩitxamt. Resimepe-nişi, videope-nişi bdziremt. Hentepes (hinis) mesaji maç̌arenan, hentepeşi (hinişi) emaç̌openan.

Hatzi, ar miti-ǩala oǩomçinu ar tuşis gemşaru-ǩonari xolos (yaǩini) ren. Açkva, miti mendra va ren. Açkva oǩomçinu şeni muti endoli var miğunan.

Çku, ağani oştzanuraşi berepe voret...

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes na ren boş svalepe opşit.

1. M O R D _ P _
2. N O S _ R _
3. O Ǩ _ M Ç İ N _
4. M _ N D R A
5. İ N T _ R N _ Ť İ
6. O K _ N E

2 Tudeni ziťape tkvani opuťes muço iziťen (itkven)?

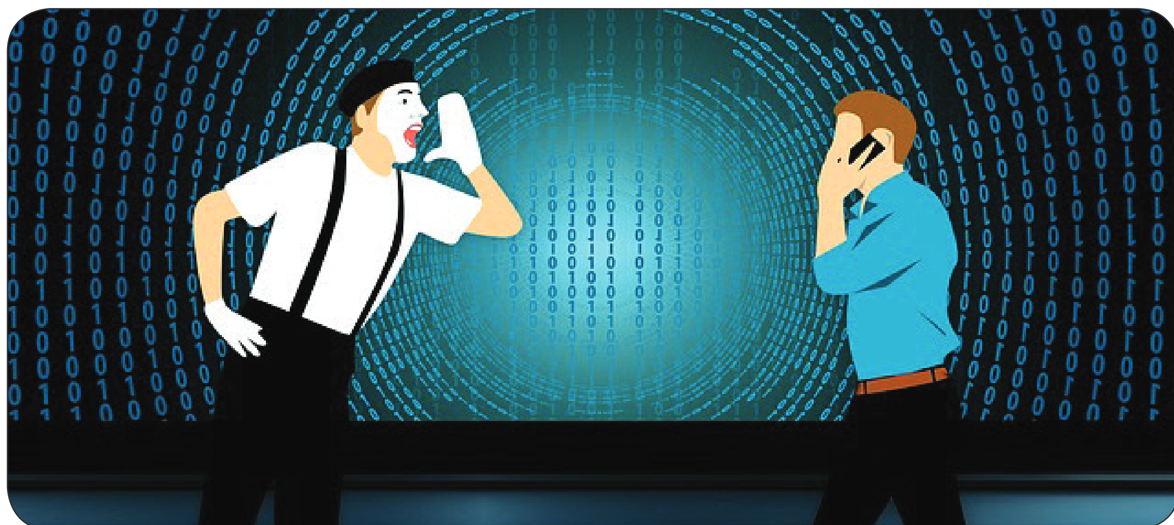
	TKVANİ OPUŤES		
1. eveli	tzoxle, oğune	6. opuťe	______
2. sixinti	______	7. dido	______
3. livadi	______	8. diçirs	______
4. nagen	______	9. mu ginon	______
5. uǩule	______	10. aşǩva	______

3 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi doloxe na va ren ziťa gamaǩatit.

1
a. ťilifoni
b. okune
c. interneťi
d. ~~mamuli~~

2
a. interneťi
b. çxomi
c. sosyaluri medya
d. noseri ťilifoni

3
a. sabiťi ťilifoni
b. zuğa
c. noseri ťilifoni
d. mobili relefoni

4 Meçameri ziťape oxmarit do tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

mobili ťilifonepe	okune	programepete	mordapa
sosyaluri medya	oǩomçinu	interneťi	asinapenan

1. Teǩnolojiǩuri ______________________________ dunya gokturu.
2. Milenyumi var moxťuşe (p̌ri milenyumis) ______________________________ ko-gamaxtu.
3. 1990 tzanaşen doni ______________________ coxoni ar cihazi-ǩala pskidurt.
4. Mtel dulyape-çkuni okunepeşi doloxe na ren ______________________ vikumt.
5. Artiǩatis ar mutxape memçinus ______________________ iziťen (itkven).
6. Mtel dunyas na ren okunepe ______________________ coxoni ham şebeǩete ar-tiǩatis nuǩorun.
7. Mtel okunepes artiǩati-ǩala ______________________________.
8. Arti, ______________________________ na iťuran interneťişi buťkape koren.

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Tzori na ren "Ho", ğuli ren-na "Var" çarit.

1. Teǩnolojiǩuri mordapak dunya gokturu. Var
2. Milenyumi var moxťuşe mobili ťilifonepe kogamaxtu. ______
3. Oxoris meǩoreri sabiťi ťilifonepe soti var doskidu. ______
4. 1990 tzanaşen doni okune-ǩala pskidurt. ______
5. İri dulyape-çkuni okunepe vixmart. ______
6. Mtel dulyape-çkuni programepete vikumt. ______

6 Tudeni çaras na ren boşi svalepe opşit.

Opuťepes ťilifoni var orťu ama uǩule ______ oxoris ťilifoni nuǩores. Açkva ťilifoni oxenu şeni ______ olva var diçirťu. Ar jur tzana-şǩule, ťilifoni na var ______ oxori var doskidu dorťu.

Teǩnolojiǩuri mordapak dunya ______. Açkva bere-bara, ǩaťa ǩoçis ťilifoni cebis ______. Var ______, noseri ťilifonepe gamaxtu. Hus, iris (mtelis) cebis ar noseri ťilifoni ______. Oxoris meǩoreri sabiťi ťilifonepe so ______.

Ama, ______ ťilifonite osinapute xvala va ren. 1990 tzanaşen doni okune (bilgisayari) coxoni ar cihazi-ǩala ______. İri dulyape-çkunis okunepe ______. Okunepeşi programepete bankas para ______, mektebis viçaret, ťoxťorişi randevu ______.

7 Jini ç̌ara işǩinit do tudeni testi opşit.

1. Ar jur tzana-şǩule, ťilifoni na var ___________ oxori var doskidu dorťu.

   a. nuǩorun b. gundunu

2. Dunya muk gokturu?

   a. teǩnolojiǩuri mordapak b. berepek

3. Mobili ťilifonepe mundes gamaxtu?

   a. milenyumis b. ğoma

4. 1990 tzanaşen doni mute pskidurt?

   a. oksijenite b. okune

5. Mtel dulyape-çkuni okunepeşi doloxe na ren ____________vikumt.

   a. parete b. programepete

6. Artiǩatis ar mutxape memçinus ______________ iziťen (itkven).

   a. oǩomçinu b. domçinu

7. Sosyaluri medya mu ren?

   a. ǩazetape b. interneťişi buťǩa

NENAÇǨİNA

8 Tudeni gognapape iǩitxit.

1) **var** [fiil]**-şe kalıbı**: Bu kalıp, Türkçedeki, (birşeyi) yapmadan, yapmaksızın, okumadan, okumaksızın, görmeden, görmeksizin örneklerindeki gibi anlam verir. Örnekleri inceleyiniz.

- (si) var moxtaşe : *(sen) gelmeden, sen gelmeksizin*
- (ma) bere var bdziraşe : *(ben) ben çocuğu görmeden*
- (hem) var inciraşe : *(o) uyumadan, o uyumaksizin*

Tudeni cumlepes otzǩedit.

- Si oxorişe var moxtişe (ma) soti var vidi.
- Ma bere var bdzirişe var vinciri.
- Bere var doxeduşe ma-ti var dopxedi.

Burada birbirine bağlı iki cümle görüyoruz. İkinci cümlenin gerçekleme koşulu birinci cümleye bağlıdır. Her iki cümle parçasının geçmiş zamanda olduğuna dikkat ediniz.

9 Tudeni notzile cumlepe artiǩatis elueşit.

1. Milenyumi var moxťuşe
2. Bere var moiseluşe
3. Nciri var momaluşe
4. Dulya var bdzirişe
5. Mektubi var miçaruşe
6. Viťoxut tzaneri var iyuşe

a. ťilifoni var evuçopi.
b. mobili ťilifonepe kogamaxtu.
c. noğaşe mendapti.
ç. odaşe var vidi.
ç̌. soti var vidi.
d. var moxtu.

2) İsimlerin sonuna gelen -s eki yer bildirir. Türkçedeki -de/-da hal eki ile aynı işleve sahiptir. "Geçmişte, evde, okulda, köyde" gibi.

Örnekleri inceleyiniz.

- evelis : *geçmişte*
- opuťes : *köyde*
- noğas : *çarşıda*
- oxoris : *evde*

Tudeni cumlepes otzǩedit.

1. Evelis bere vorťi. *Eskiden çocuktum.*
2. Opuťes oxori miğun. *Köyde evim var.*
3. Noğas iri-tevuli var gamiçen. *Çarşıda herşey satılmıyor.*
4. Nana-çkimi oxoris ren. *Annem evdedir.*

10 Meçameri ziťapete tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

odas	Posťaxanas	Opuťepes	Oxoris
bankas	mektebis	Dunyas	medyas

1. Ǩoçi tzulu ar o____________________ xvala orťu.
2. P____________________ ar memurik ťilifonişi numera goktamťu.
3. Op____________________ ťilifoni muxťarişi oxoris xvala konuǩores.
4. Ox____________________ meǩoreri sabiťi ťilifonepe miğuťes.
5. Okunepeşi programepete b____________________ para gebdumt.
6. M____________________, okunepeşi programepete viçaret.
7. D____________________, dido ǩoçi internetite artiǩatis nuǩorun.
8. Sosyaluri m____________________ artiǩati-ǩala maneba voret.

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

11 NENATE: "Oǩomçinu" coxoni ǩaraşi gurişgnapa mu ren?
Artiǩati-ǩala isinapit do tudeni boşi svalepes doǩarit.

____

____

____

12 "Oǩomçinu" coxoni ǩara iǩitxit do tzori cuğap̌is goluğarit.

1. Oǩomçinu şeni dido programepe ~~iǩaru~~ / ǩaru/ maǩaru.
2. Teǩnolojiǩuri mordapak dunya govikturi/ dovikturi/ gokturu.
3. Oxoris meǩoreri sabiťi ťilifoni var dopskidi/ doskidu/ goskudu.
4. Eçi tzanaşen doni okune-ǩala pskidur/ skidun/ skidas.
5. Ma dulyape-çkuni okunete ikums/ vikumt/ vikum.
6. Mobili ťilifonepe milenyumis gamapti/ gamaxtu/ gamaptit.
7. Çku, dulyape-çkuni şeni programepe vixmart/ ixmart/ vixmari.
8. Oǩomçinu şeni okune xvala var einǩen/ evinǩer/ gevinǩer.

13 Oǩomçinu coxoni ǯara ikitxit do tudeni ǩitxalapes cuğapi komeçit.

1. Ťilifoni ipti so nuǩores?

2. Dunya muk gokturu? (Mu iyu do dunya goikturu?)

3. Mobili ťilifonepe mundes gamaxtu?

4. Oǩomçinu mu ren?

5. 1990 tzanaşen doni mi-ǩala pskidurt?

6. Okunepeşi programepete mupe vikumt?

7. İnterneťi mu ren?

8. Mtel okunepes artiǩati-ǩala asinapenan-i?

9. Oǩomçinu şeni okune xvala einǯen-i?

10. Sosyaluri medyate mupe maxenenan?

14 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naǩo) ǩitxalape çarit

1. Gzas, livadis, noğas iri-ǩale visinapamťit.

   Ogine ǩoçepek sopes isinapamťes?

2. İpti opuťeşi muxťarişi oxoris ťilifoni konuǩores.

3. Milenyumi var moxťuşe, ipťi mobili telefonepe gamaxtu.

4. Mtel dunyas na ren okunepe interneťite artiǩatis nuǩorun

5. Okunepeşi programepete bankas para gebdumt, mektebis viçaret, ťoxťori mevindumt (randevu ep̌ç̌opumt).

15 Tudeni ziťape oǩozemcit (oǩomç̌eşit).

1. Evelis oǩomçinu şeni	a. maneba voret.
2. Açkva ťilifoni oxenu şeni noğaşe olva	b. eputxu do igzalu.
3. Tzana tzanas elvadu, teǩnoloji	e. mektubi p̌ç̌arumťit.
4. Ama, oǩomçinu ťilifonite osinapute	ç. xvala va ren.
5. Açkva ǩaťa dulya-çkunis	d. okunepe vixmart.
6. Hatzi, iri-şǩala sosyaluri medyas	c. var diç̌irs.

16 Tudeni cumlepe iǩitxit do sirate doç̌arit.

1. Ťilifoni ipti noğas, postaxanas xvala orťu. ______
2. Geç̌ǩapas ǩoçişi montak ǩomate oǩimçineťu. ___1___
3. Ťilifoni, opuťepes muxťarişi oxoris nuǩores. ______
4. Milenyumişi tzoxle (p̌ri milenyumis) mobili ťilifonepe gamaxtu. ______
5. Noseri ťilifonepe mobili ťilifonepe-şǩule gamaxtu. ______
6. Hatzi mtel dulyape-çkuni interneťite vikumt. ______

OÇARU

17 Hatzi tkva oǩomçinu şeni çarit.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

18 Oǩomçinu coxoni ǯara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Oǩomçinu mus itkven?
 a. ambai meçamus
 b. oǩosinapus
 c. artiǩatis ar mutxape memçinus
 d. iris/ mtelis

2) Evelis muǯo okimçineťes?
 a. mobili ťilifonite
 b. ankesori ťilifonite
 c. interneťite
 d. Artiǩati na dziremťes oras

3) Evelis, mendra na skidunpe ǩala muǯo isinapamťes?
 a. mektubi ǯarumťes
 b. online niǩoreťes
 c. ǩamera gontzǩamťes (gontzamťes)
 d. xe uvalamťes

4) Eçi tzana tzoxle ťilifonite osinapu şeni so ulurťes?
 a. ǩaraǩolişa (ǩaraǩolişe)
 b. muxťarişi oxorişa (oxorişe)
 c. pasťaxanaşa (pasťaxanaşe)
 d. ǩamiǩamişa (ǩamiǩamişe)

5) Sabiťi telefonepe muşeni var doskidu?
 a. ucuzi na orťu şeni
 b. var idzireťu şeni
 c. paali na orťu şeni
 d. ağani teǩnolojipe na gamaxtu şeni

6) Programepete mektebis na viǯaret do ťoxťori na mevindumt cihazis mu gyodzin?
 a. xuťali
 b. ovrindinoni
 c. tataiǩa
 d. okune (bilgisayari)

7) İnterneťite mu vikumt?
 a. mtel kiana-ǩala visinpamt
 b. vistert/ vibirt
 c. oǩovimçinamt
 d. iri/ mteli

8) Na var viçinemt ǩoçepe-ǩala muǯo maneba voret?
 a. Hentepe dido maoropenan.
 b. Mitis var uçkin.
 c. Sosyaluri medyas bzdiremt.
 d. Hentepe-ti Lazi renan.

9) Sosyaluri medyas mu maxenenan?
 a. ona gedvalu
 b. livadi oxaçku
 c. kurmi ogumu
 d. artiǩati madzirenan do masinapenan

10) Na ikitxit jini ǯarak mu oxotzonapams?
 a. umitinobaşi
 b. xvalanobaşi
 c. oǩomçinuşi
 d. skani do çkimişi

LUŞİ BİRAPA

İşt̆aği-ti var miğun do
Yemeğepe mu p̌aten
Çuk̆alite k̆otzobun do
Lu pşk̆omaten pşk̆omaten

Moy var nugzam çuk̆ali do
Va xarxalams çaxala
Gogoçondu e bula do
P̌ip̌eri do p̌at̆ila

Hayde yari ngolaşa
Rak̆ani k̆ap̌ulaşa
Mutxanepe gitzvare hoy
Baba-skani t̆obaşa

Livadi-muşi ncat̆u hoy
K̆uçxe fot̆a etferi
A kva kovot̆oçi hey do
Emk̆utu muço msk̆veri

Dop̌tzili urdzenepe do
Kocevobği tavaso
Zera do Emines var do
Toli miğun Hevaso

Ahmet Güngör

9. UNİTE

MAÇXORANİ UNİTE

ǨURBEŤİ

Ǩurbeťi şeni mupe giçkinan amtsika dobisinapat.

1. Lazepek muşeni ǩurbeťişa ulunan?
2. Ǩurbeťişa na-idu miti içinamt-i?
3. Na-içinamt ǩoçepek ǩurbeťişa enni dido so ulunan?
4. Ǩurbeťişen na-mulunan ǩoçepek muperepe zoṗonan?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Ǩurbeťi mu ren
2. Muşeni ǩurbeťişe ilven
3. Lazepe ǩurbeťişe so uluťes

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

ǨURBEŤİ

Lazepe na ognapams eni mencoloni (ğanconi) ziŧa ǩurbeŧi ren. Ǩurbeŧi mu ren kogiçkinan-na Lazepe içinemt doren. Lazi do ǩurbeŧi da do cuma steri renan. Muşeni-ki, "ǩurbeŧi na var uçkin Lazi va ren." Lazi oxorcalepe var ama komolepe skidala-nişis ar jur fara ǩurbeŧişe ulvapunan (uxtimunan). Lazepe maǩurbeŧe (ǩurbeŧçi) xalǩi renan. Ham, oştzanuraşen doni çkar var goikturu doren.

Lazepe muşeni ǩurbeŧişe ulunan, muşeni maǩurbeŧe renan?

Muşeni-ki, Lazepunas leŧa dido mtsika ren. Lazepes mçire dixape var uğunan. Leŧak dido ǩoçi var oskedinams (osǩuledinams). Bazi ocağepes leŧa daha dido uğunan, nufusi dido ǩarabaluği var uyonunan. Hentepes na uğunan leŧa eyançenan do berepe-nişi ǩurbeŧişe var ulunan. Ama, bazi ocağepes leŧa mtsika uğunan. Vana, dido cuma renan do leŧa var eyançenan.

Leťa dido var uğunan-na mu ikuman?

Cumalepes leťa mtsika uğunan-na ǩurbeťişe ulunan. Tzoxle (evelis, oğine) heşo orťu. Monçinoras opuťe-nişis (mutepeşi opuťes) diçalişamťes do sťvelis (cuzis) ǩurbeťişe menduluťes. Ǩurbeťis xut-aşi tuta diçalişamťes do xolo oxori-nişişe goikteťes. Ǩomolepe ǩurbeťis orťaşa (orťaşani) oxorcalepek bere-baras otzǩeťes. Oxorişi mtel dulyape oxorcalepek (xordzalepek) ikumťes. Ocaği, oxorcalepek omsǩvanamťes.

So uluťes ǩurbeťişe?

Oşi tzana tzoxle-ti (100 tzana oğine) hatzineri steri Mṗolişe uluťes ama Rusetişe (Rusetişi didi noğapeşe) daha dido uluťes. Lazepe mazuğale milleťi renan. Hentepe şeni (hini şeni) Rusetişe oxtimu daha ǩolai orťu. Hemorapes Lazepe xvala var Zuğauçaşi mtel milleťepe Rusetişe uluťes do hek furunepes, pasťaxanapes do logontapes içalişamťes. Lazepek do majurapek furuni do logonta dulya Rusepeşen digures doren.

Bazepe-ti ǩaravepes (vapurepes) içalişamťes. Hentepe Zuğauçaşe gamuluťes do Tuna coxoni ğalişi amamtumes na ren dobadonapes (memlekeťepes) içalişamťes. Hamuşeni, Lazi şairi Helimişi Xasanis "Zenis borťi" coxoni ar Lazuri birapa uğun.

Uǩule?

Turkiye Cumhuriyeťi didgu-şǩule Lazepeşi ǩurbeťi gza goikturu. Açkva Lazepe Turketişi didi noğape-tere oxtimu kogyoç̌kes (kocoç̌es). Dido-muşi xolo Mṗolişe uluťes ama Ankara, İzmiri, İzmiťi do P̌ursa (Bursa) steri Turkeťişi didi noğapeşe-ti uluťes.

Lazepeşi nufusi tzana do tzana mandzinu (tzana do tzana imrales/ itfes). Leťa mtsiǩa, ǩoçi dido ren-na ǩurbeťişe olva diç̌irs.

Gundze tzanapeşi doloxe, dido ǩoçi Mṗoli do majura noğapeşe mendaxtes. Kimi oçalişuşe kimi mektebi oǩitxuşe. Bazepe goiktes ama bezepe var goiktes do hem svalepes kodibarges (kocigvaces, kodiǩlexes).

Lazepek ǩurbeťis içalişes, mektebi iǩitxes, arsape eç̌opes, oxorepe ǩodes, dulyape dodges... Dobadonaşe mendra, ağani ar skidala kogedges ama ṗoťe ṗaṗupe-nişi na dibadu (diinu) svalepe var naşǩves...

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ǩuťipes na ren boş svalepe opşit.

1. O X ___ R C ___
2. D U L ___ A
3. M A Ǩ ___ R B E Ť ___
4. O Ş TZ ___ N U R ___
5. M P̌ O L ___
6. Z U Ğ ___ U Ç ___
7. L E Ť ___
8. D İ X ___

2 Tudeni ziťape tkvani opuťes muço iziťen (itkven)?

	TKVANİ OPUŤES
1. eveli	tzoxle, oğune
2. ren	______________
3. uçkin	______________
4. goikturen	______________
5. osǩuledinams	______________
6. uyonun	______________

	TKVANİ OPUŤES
7. eyanç̌en	______________
8. tzoxle	______________
9. sťveli	______________
10. orťaşani	______________
11. otzǩers	______________
12. einç̌en	

3 Ziťape do gamagnapape oǩozemcit.

1. Geçareri mogu şeni na ilen mendra svalepeşi coxo ...

2. Dido didi na-ren felukapeşi coxo (yoxo) ...

3. Baba skanişi babaşi coxo ...

4. Opuťepeşe çkva didi do ǩarabaruği svapeşi coxo ...

c. p̌ap̌uli

b. ǩaravi

a. Ǩurbeťi

d. noğa

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

4 Tudeni cumlepe tzori ren-na “Ho”, ǧuli ren-na “Var” çarit.

1. Lazepe p̌oťe ǩurbetişe var ides. Var
2. Lazi komolepe skidala-nişis ar jur fara ǩurbeťişe ulvapunan. ________
3. Ǩurbeťişa na ulurťu ǩoçi ar çkva var goikteťu. ________
4. Komolope ǩubeťişa igzalesi ocaği oxorcalepek omsǩvanamťes. ________
5. Oşi tzana tzoxle Rusetişe var hatzineri steri Mp̌olişe uluťes. ________
6. Lazepes mçire dixape var uğunan. ________
7. Lazepe mazuğale ǩoçepe va renan do oçalişu şeni soti var ulunan. ________
8. Lazepek ǩurbeťis içalişes, mektebi iǩitxes, dulyape dodges. ________

5 Jini çara iucit (işǩinit, isiminit) do tudeni boşi svalepe opşit.

1. Lazi do ǩurbeťi ____________________ renan.
2. Lazi oxorcalepe var ama komolepe muťlaǩa ____________________ ǩurbeťişe ulvapunan.
3. Leťak xvala, ________________ var osǩuledinams.
4. Leťa uğuťeǩes-ti ____________________ do leťa var eyançenan.
5. Oşi tzana tzoxle-ti hatzineri steri ______________ uluťes ama ________________ (Urusişi didi noğapeşe) daha dido uluťes.
6. Açkva gza goikturu do ____________________ gointzǩu dorťu.
7. Gundze tzanape doloxe Lazepunas na skidun Lazişe daha dido Lazi, __________ __________________________ mendaxtes.

6 Tudeni paragrafis na ren boşi svalepe opşit.

Ǩurbeťi mu ren kogiçkinan-na Lazepe _______________ doren. Muşeni-ki, _______________ na var uçkin Lazi va ren. Lazepe _______________ xalǩi renan. Ham, _______________ doni na var goikturen tzori ren. Muşeni-ki, Lazepes mçire _______________ var uğunan. _______________ dido ǩoçi var osǩuledinams. Monçinoras _______________ diçalişamťes do _______________ ǩurbeťişe menduluťes. Ǩurbeťis xut-aşi tuta _______________ do xolo oxori-nişişe _______________. Ǩomolepe ǩurbeťis _______________ oxorcalepek bere-baras _______________. Oxorişi mtel dulyape _______________. Ocaği, oxorcalepek _______________.

NENAÇǨİNA

1) Lazcada sıfat cümleciği : Cümlede herhangi bir sıfatın (iyi, kötü, çirkin gibi) yerine kullanılırlar ve isimleri nitelerler. Lazcada sıfat cümlecikleri genelde NA- eki kullanılarak yapılır. NA- eki, kişi ve zaman bakımından çekimlenmiş bir fiilden önce kullanılır ve bağımlı bir cümle ile biter.

Tudeni evulepes otzǩedit.

- Ǩoçepes na uğunan **leŧa** var eyançenan.
- Sifŧeri na golulun **svalepe** mendra ren.
- Lazepe na ognapams **ziŧa** ǩurbeŧi ren.

7 Tudeni cumlepe ikitxit do noçineşi cumlena, coxo do noǩorun cumlenape boşi svalepes doçarit.

1. Pap̌upeşe na doskidu **oropa** sifŧeri ren.
   noçineşi cumlena ______ coxo ______ noǩorun cumlena ______
2. Ziŧapes na ren boşi svalepe opşit.
   ______ ______ ______
3. Sifŧeri gurite na ixenen dulya ren.
   ______ ______ ______
4. Sifŧeri ubas na uğun çarate içininen.
   ______ ______ ______
5. Dersi na içalişams magurale bere-çkimi ren.
   ______ ______ ______

2) Lazcada isim cümleciği : İsim cümlecikleri cümlede genellikle 'yüklemin nesnesi ya da ana cümlenin öznesi' işlevi görürler ve bir ismin yerine geçerler. Lazcada sıfat cümlecikleri genelde NA- eki kullanılarak yapılır. NA- eki, kişi ve zaman bakımından çekimlenmiş bir fiilden önce kullanılır ve bağımlı bir cümle ile biter.

coxoşi cumlena (sıfat cümleciği) — nokorun cumlena (bağımlı cümlecik)

Si ǩurbeťis na ore **komiçkin**.

fiili: komiçkin

Tudeni evulepes otzǩedit.

- Berek dersi na içalişams **komiçkin**.
- Sifťeri na golulun **bdzirem**.
- Si Lazuri na giçkin **oxovotzonam**.

8 Tudeni cumlepe nam noçineşi cumlena, nam coxoşi cumlena ren doçarit.

1. Dersi ǩolai na ixenen dulya ren. noçineşi cumlena
2. Sifťeri ubas na uğun çarate içininen. ____________
3. Ǩurbeťis na içalişams Lazepe dido renan. ____________
4. Si Lazuri na gaçaren komiçkin. ____________
5. Ǩurbeťişe na ulvapun ǩoçi viçinem. ____________
6. Ma na miğun leťa emançen. ____________
7. Şanas na uyonun coğorepe dido maoropen. ____________
8. Si dido sersi na içalişam mtelis (iris) komiçkinan. ____________

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

9 NENATE: "Ǩurbeŧi" coxoni çaraşi gurişgnapa mu ren?
Artiǩati-ǩala isinapit do tudeni boşi svalepes doçarit.

____

____

____

10 Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naǩo) ǩitxalape çarit.

1. Lazepe maǩurbeŧe (ǩurbeŧçi) xalǩi renan.

Lazepe muperi xalǩi renan?

1. Ǩomolepe ǩurbeŧis orŧaşani oxorcalepek bere-baras otzǩeŧes.

____

2. Cumalepes leŧa na-var uğunan şeni ǩurbeŧişe ulunan.

____

3. Oşi tzana tzoxle Mp̌olişe uluŧes ama Rusetişe-ti daha dido uluŧes.

____

4. Lazepe mtel Rusetişe uluŧes do hek logontapes içalişamŧes.

____

5. Helimişi Xasanik ǩurbeŧi şeni "Zenis borŧi" coxoni Lazuri birapa çaru doren.

____

11 Tudeni cumlepe iǩitxit do noçineşi cumlena, coxo do noǩorun

1. ǩurbeťi ren/ Lazepe na ognapams/ ziťa

2. Lazi va ren/ ǩurbeťi/ na var uçkin

3. Tudeni cumlepes/ boşi svalepe/ opşit/ na ren

4. nosi/ beres na uğun/ mitis/ var uğun.

5. ren/ mtuti na golulun/ sva/ amtsika mendra

6. oxori/ mendraşe na idziren/ Amedik tzopxu

7. na uğun ǩoçi/ uça toma/ ğoma/ moxtu.

8. jur çxomi/ avlas na isters berek/ oçopu.

12 Çara ikitxit do Tudeni cumlepes na ren boşi svalepe opşit.

1. Lazepe na ognapams ______________________ ǩurbeťi ren
2. Lazepe ________________________ xalǩi renan.
3. Bazi ocağepes leťa daha dido __________ nufusi dido ǩarabaluği __________________.
4. ____________ opuťe-nişis (mutepeşi opuťes) diçalişamťes do __________ ______________ ǩurbeťişe menduluťes.
5. Hemorapes Lazepe xvala var ______________________ mtel Rusetişe uluťes do hek furunepes, pasťaxanapes do logontapes içalişamťes.
6. Helimişi Xasanişi _______________________________ coxoni ar Lazuri birapa na ren gogaşinan.

13 Tudeni cumlepes xetape renan. Evulis otzǩedit do dotzuranit.

1. Ǩurbeťi mu ren kogiçkinan-na Lazepe viçinemt doren. içinemt
2. Lazi do ǩurbeťi da do cuma steri vore. __________
3. Lazi komolepe skidala-nişis ar jur fara ǩurbeťişe milvapunan. __________
4. Lazepes mçire dixape var miğunan. __________
5. Leťak dido ǩoçi var vosǩuledinam. __________
6. Bazi ocağepes leťa daha dido giğun. __________
7. Hentepes na uğunan leťa emançenan. __________
8. Cumalepes leťa mtsika giğunan-na ǩurbeťişe ulunan. __________

14 "Ǩurbeťi" coxoni çara iǩitxit do tudeni ǩitxalapes cuğapi komeçit.

1. Lazepe na ognapams eni mencoloni (ğanconi) ziťa mu ren?

2. Ǩurbeťi na var uçkin Lazi ren-i?

3. Lazepe muperi xalǩi renan?

4. Lazepe muşeni ǩurbeťişe ulunan?

5. Cumalepe mundes (nam mevsimis) ǩurbeťişe uluťes?

6. Ǩurbeťis mu ikumťes?

7. Ǩurbeťişe mundes goikteťes?

8. Ǩomolepe ǩurbeťis orťaşani oxorcalepek mu ikumťes?

OÇARU

15 Hatzi tkva ǩurbeţi şeni na diguritpe tude doçarit.

16 Ǩurbeťi coxoni ǯara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Leťa dido na var uğun ocağepeşi ǩoçepek mu ikumťes?

a. isterťes

b. ibirťes

c. ǩurbeťişe uluťes

d. iǩvandamťes

2) Ǩoçepe ǩurbeťis mu ikumťes?

a. ixoronamťes c. sp̌inumťes

b. xaçkumťes d. içalişamťes

3) Evelis nam oras op̌utes içalişamťes?

a. mturis c. monǯinoras (yazis)

b. mǯimas d. dobas

4) Ǩurbeťis naǩo ora dodgituťes?

a. xut-aşi tuta c. p̌anda

b. ar xafta d. ar ndğa

5) Ǩoçepek ǩurbeťis na skidun oras oxorcalepek mu ikumťes?

a. iyondramťes

b. ǩoçepe-nişi çumťes

c. berepes otzǩeťes do içalişamťes

d. incirťes

6) Lazepe nam dobadonapeşa var uluťes?

a. Tuna c. Mp̌oli

b. New Yorǩi d. P̌ursa

7) Lazepek muşeni Ruseťişa ulurťes?

a. tağdili şeni

b. oçalişu şeni

c. turisťoba şeni

d. osteru şeni

8) Lazepek Rusepeşen nam dulyape digures?

a. muhendisoba

b. furuni do logonta dulya

c. ťoxťoroba

d. mutu var digures

9) Turkiye Cumhuriyeťi didgu-şǩule Lazepek ǩurbeťişe so oxtimus kogyoçǩes?

a. Antalyaşe c. didi noğapeşe

b. Malatyaşe d. Mersinişe

10) Lazepek ǩurbeťis mu var goçǩondes (goçondres)?

a. oxoronu c. kva oťaxu

b. lu oçǩomu d. svalepe-nişi

ZENİS BORŤİ

Zenis vorťi Tunaşa niťi-şkule
Yano yano geliťi ondğe-şǩule
Mabgarinu oxorşa mepti-şǩule
Mot memťǩomer na şuri mişinare

Mutxa divu suzgişi mtsxuli-skani
Var çǩomi do dop̌i xaťiri-skani
Mot var moxti megoťroxas xe-skani
Mot memťǩomer na şuri mişinare

Txiris mebli sağı xe meťaxeri
Ma hak bibgar si Tunas elaxer-i
Gzapes bitzǩer tolepe moťaxeri
Mot memťǩomer na şuri mişinare

Karťali miçari man-ti meptare
Maťrozi gava do armas yeptare
Ma-ti skani-ǩala Tunas goptare
Ordo moxti na şuri mişinare

Helimişi Xasani

10. UNİTE

MAVİTANİ UNİTE

BEROBA

Hatzi beroba do osterupeşi amtsika dovisinapat.

1. Si berobas isterťi-i (ibirťi-i)?
2. Mupe isterťi (ibirťi)?
3. Mipe-ǩala isterťi?
4. Nam orapes isterťi-i?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Galenişi mu ren?
2. Galenişi so skidun?
3. Galenişepe viçinat

ÇARA İpti iucit (işǩinit, isiminit). Uǩule iǩitxit (tkvit, golionit).

BEROBA

Zuğauças, berepek p̌anda isteran (ibirian). Çku (çkin, şǩu) dido osterupe (obirupe) miğut̆es. Manebape-çkimi-ǩala p̌anda vistert̆it (vibirt̆it). Mç̌ima do mjora oraşi osterupe çkva do çkva renan. T̆aroni mç̌ima ren-na oxorişi doloxe vistert̆it. Nandidik inoraşi mtzǩupi (mtzupi) serepes p̌aramitepe mimeselamt̆es. Ma ç̌inǩa, cazi, didamangisa do germaǩoçişi p̌aramitepe dido ǩai domatzonet̆u (opşa xadzi mayet̆u). Çkimi berobas oput̆epes elektriği var ort̆u. Heşeni seris şuşeli lambate dopxedut̆it. Şuşeli lambak mtsika tena (te, çona) meçamt̆u do iri-tevuli oşkurinoni ort̆u.

Bazi orapes-ti zit̆apete vist̆ert̆it. Berepek artiǩatis mutxanepe vuǩitxamt̆it. Tudeni osteru tkva-ti kogiçǩit̆anen. Var giçkinan-na baba do nana-tkvanis uǩitxit. Hentepes kuçkinan doren (Hinis kuşǩunan donu).

Amseri giç̌andam.

So moncirare?

Tzemtzes.

Mu mçare?

Pentze...

Ama ťaroni mjora do mçxapa ren-na gale visťerťit. Çkva do çkva (çeşiťi çeşiťi) osterupe miğuťes. Ǩuǩuşi (onťǩobinuşi), tzingili, poxo, tzuǩali, do entza centza (entzoni gentzoni) p̌anda na visťerťit osterupe orťes.

Mçxapa orapes berepe ğalişe vulurťit do ťobas vinçirťit. Bazi-ti aroğorda (arte) çxomi p̌ç̌opumťit.

Mamşkorineǩesi onťulepeşe amavuluťit do şuǩa meptzilumťit. Meyve ncalepeşe evuluťit. Omuri (qomuri, ombri), mtsxuli, uşkuri, luği vimxorťit do korba vidzğamťit.

İnoras lazuťişi noǩrop̌epete (ǩurǩa, ǩomp̌uri) babena vikumťit. Burti komiğunan-na zeni svalepes burtite visterťit (ťop̌ute vibirťit).

Arti osteronepe (obiraşepe) miğuťes. Oťlap̌inoni (oťǩvatsinoni), ğirğila, ǩoťoxa do pitsarişi araba ǩaťa beres ayeťu (aveťu, aqveťu).

Ǩaťa beres-ti pitsarişi araba oxenu kuçǩiťu (kuşǩuťu). Txomu ncaşe arabaşi tekeri vikumťit. Mazi (dingili) oxenu şeni mşkeri nca vixmarťit. Araba manişa idas ya do tekerepes tzǩari govobamťit.

Gale mç̌ima va ren-na araba-çkunite gzalepes pstuťit. Arabate ostu şeni emti do mçire gzalepe ǩai matzoneťes. Arti, pitsari arabapete susa gzalepes yarişi vikumťit. Yarişi ordo na oçodinasere maarani iyeťu. Hatzi, xolo berepek pitsarişi arabapete isteran do bazi opuťepes yarişepe-ti ikuman.

Beroba do sterapa da do cuma steri renan. Ari var orťaşa majura var iyen. Beres var isteraşa var axenen. Berek uǩap̌ams, ncaşe eyulun, ğalis inçirs, çxomi ç̌opums, burti isters. Berobaşi ç̌ami osteru ren. Berek osterute digurams, osterute irden.

Ma bere vorťişa dido visteri (vibiri). Ma-ti nandidi miyonuťu. Nandidi-çkimişe dido Lazuri p̌aramiti mişǩinapun. Ma-ti pitsarişi araba miğuťu do manebape-çkimi-ǩala visterťi, yarişepe vikumťi.

Si-ti osteru ǩai dogatzonen-i (obiru xadzi gayen-i)?

Hatzi, he ndğalepeşi gonoşinapete vixeler do guri ağani domayen (domaven, domaqven).

ZİŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes boşi na ren svalepe opşit.

1. O S _ E R _
2. D _ D A _ A N G _ S _
3. G E R _ _ Ǩ _ Ç _
4. Ç̌ _ N Ǩ _
5. Ǩ _ Ǩ U Ş _
6. M _ Z _
7. P̌ _ R A M _ T İ

2 Tudeni ziťapes xetape renan. Tkva tzori-muşi doçarit.

1. dadimingasa	didamangisa
2. pitsori	______________
3. pantze	______________
4. boreba	______________
5. p̌iramita	______________
5. okentsuru	______________

3 Dogurale-tkvani-ǩala tudeni ziťape şeni isinapit.

1. osteroni	5. osteru	9. burti	13. p̌aramiti
2. susa gza	6. pitsarişi araba	10. iri-tevuli	14. ǩuǩuşi
3. ťaroni	7. germaǩoçi	11. tena	15. onťǩobinoni
4. mazi	8. çinǩa	12. çona	16. oťlap̌inoni

4 Tudeni, ar gnapate (ar maanate) na ren ziťape okomç̌eşit.

A	B
1. emti	a. obiru
2. osteru	b. vibirťi
3. visterťi	c. meseli
4. p̌aramiti	ç. oťǩobinoni
5. ǩuǩuşi	ç̌. ombri
6. omuri	d. doloǩanure
7. okantsure	e. ǩabani

5 Tudeni ziťapes otzǩedit do gurubişi gale na ren ziťa gamaǩatit.

1
a. araba
b. pitsari
c. mazi
ç. ~~puci~~

2
a. bere
b. p̌aramiti
c. nandidi
ç. çxomi

3
a. stun
b. isters
c. araba
ç. makvali

6 Tkvani opuťes tudeni ziťape muço itkven, doçarit.

	TKVANİ OPUŤES MUÇO İTKVEN
1. osteroni/ obironi	____________
2. ǩaramiti/ meseli	____________
3. osteru/ obiru	____________
4. odro/ ordo	____________
5. isters/ ibirs	____________
6. ikums/ ikips	____________

7 Tudeni ziťapeşi Turkuri-muşi doçarit.

1. osteroni ____________
2. ǩaramiti ____________
3. susa gza ____________
4. osteru ____________
5. burti ____________
6. pitsarişi araba ____________

OŞǨİNU - OUCU - OSİMİNU

8 Beroba coxoni çara işǩinit do cumle tzori ren-na “Ho”, ğuli ren-na “Var” çarit.

1. Zuğauças, ora, berepe şeni osterute golulun. Ho
2. Ťaroni mç̌ima ren-na vincirťit. ______
3. Hemorapes opuťepes elektriği korťu. ______
4. Şuşeli lambak kahi tena (te, çona) meçamťu. ______
5. Ťaroni mjora ren-na gale visťerťit (vibirťit). ______
6. P̌oťe çxomi var p̌ç̌opumťit. ______

9 Beroba cpxpni çara işǩinit do tudeni ǩitxalapes cuğap̌i meçit (Ho/ Var).

ǨİTXALA : Zuğauças berepek p̌anda isteran-i (ibiran-i)? (Ho/ Var)

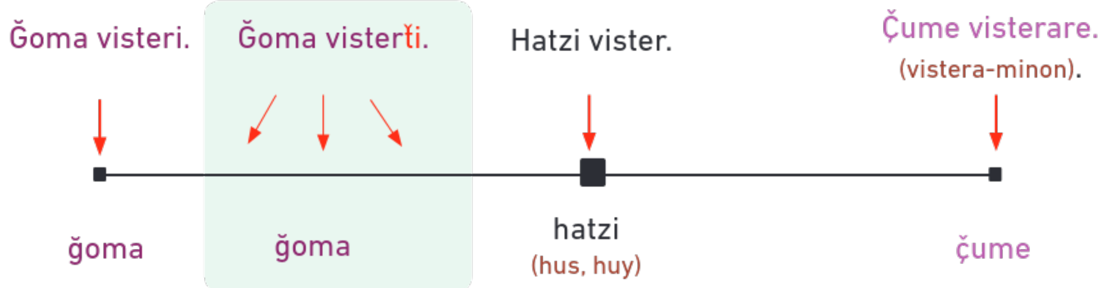
A : Ho, Zuğauças berepek p̌anda isteran (ibiran).

B : Var, Zuğauças berepek p̌anda var isteran (var ibiran).

1. Nandidepek p̌aramitepe imeselamťes-i? (Ho)
2. Opuťepes elektriği orťu-i? (Var)
3. Seris şuşeli lambapete dopxeduťit-i? (Ho)
4. P̌anda ǩuǩuşi visterťit-i? (Ho)
5. Pitsarişi araba miğuťes-i? (Ho)
6. Pitsarişi arabapete yarişi vikumťit-i? (Var)

NENAÇKİNA

TZOXLENİ MEYONERİ ORA : Geçmişte başlayıp bir süre devam eden ve geçmişte biten zamandır. Türkçede, "yapıyordum, gidiyordum" şeklinde kullanılır ve geçmişte devam eden zaman olarak adlandırılır. Lazcada "vikumťi, vulurťi, vibirťi" şeklinde sondan ekler alır. Aşağıdaki tabloları inceleyiniz.

	GOLAXTİMERİ ORA GEÇMİŞ ZAMAN	TZOXLENİ MEYONERİ ORA GEÇMİŞTE DEVAM EDEN ZAMAN
Ma	visteri : *oynadım*	visterťi : *oynuyordum*
Si	isteri : *oynadın*	isterťi : *oynuyordun*
Hemuk (himuk)	isteru : *oynadı*	isterťu : *oynuyordu*
Çku (şǩu)	visterit : *oynadık*	visterťit : *oynuyorduk*
Tkva	isterit : *oynadınız*	isterťit : *oynuyordunuz*
Hentepek (hinik)	isteres: *oynadılar*	isterťes : *oynuyorlardı*

	HATZİNERİ ORA ŞİMDİKİ ZAMAN	MOXTASEN ORA GEELECEK ZAMAN
Ma	vister : *oynuyorum*	visterare : *oynayacağım*
Si	ister : *oynuyorsun*	isterare : *oynayacaksın*
Hemuk (hemuk)	isters : *oynuyor*	isterasen : *oynayacak*
Çku (şǩu)	vistert : *oynuyoruz*	visteraten : *oynayacağız*
Tkva	istert : *oynuyorsunuz*	isteraten : *oynayacaksınız*
Hentepek (hinik)	isteran : *oynuyorlar*	isteranen : *oynayacaklar*

10 Tudeni fiilepe mtel (iri) dzegnepe şeni (tüm şahıslar için) gamasvarit.

1

Ma	vibirťi. *(oynuyordum / şarkı söylüyordum)*
Si	i______________i
Hemuk	i______________u
Çku	vi______________t
Tkva	i______________t
Hentepek	i______________es

2

Ma	vulurťi. *(gidiyordum)*
Si	u______________i
Hemuk	u______________u
Çku	vu______________t
Tkva	u______________t
Hentepek	u______________es

3

Ma	dopxeduťi. *(oturuyordum)*
Si	do______________i
Hemuk	do______________u
Çku	dop______________t
Tkva	do______________t
Hentepek	do______________es

4

Ma	vikumťi. *(yapıyordum)*
Si	i______________i
Hemuk	i______________u
Çku	vi______________t
Tkva	i______________t
Hentepek	i______________es

5

Ma	psurťi. *(kayıyordum)*
Si	s______________i
Hemuk	s______________u
Çku	p______________t
Tkva	s______________t
Hentepek	s______________es

6

Ma	vixmarťi. *(kullanıyordum)*
Si	i______________i
Hemuk	i______________u
Çku	vi______________t
Tkva	i______________t
Hentepek	i______________es

OǨİTXU - GOLAONU - OŤǨU

11 Tudeni gamaǩateri ziťapete oxotzononi cumlepe getzopxit (cetzopxit).

1. Beroba /do/ steri/ sterapa/ da/ do/ cuma/ renan.

   ____

2. Beres/ var/ var/ isteraşa/ axenen.

   ____

3. Berobaşi/ osteru/ çami/ ren.

   ____

4. osterute/ berek/ digurams.

   ____

5. Ma-ti/ arabate/ visterťi/ pitsarişi.

   ____

6. He/ gonoşinapete/ ndğalepeşi/ vixeler.

   ____

12 Tudeni cumlepes ğuli na ren ziťas goluğarit.

1.	Zuğauças berepek p̌anda	~~visters~~ / isteran.
2.	Çku dido osterupe	giğuťes / miğuťes.
3.	Hemorapes şuşeli lambapete	dopxeduťit / doxeduťit.
4.	Bazi orapes-ti ziťapete	visťerťit / isťerťi.
5.	Berepek artiǩatis mutxanepe	uǩap̌amťu / vuǩitxamťit.
6.	Çku mçxapa orapes ğalişe	vulurťit / mulurťes.
7.	Bazi-ti çxomi	p̌ç̌opumťit / ǩç̌opumťit.

13 Artiǩati-ǩala oǩomç̌eşit do cumle getzopxit.

A	B
1. Ťaroni ini ren-na	a. oxoris dopxeduťit.
2. Gale mç̌ima ren-na	b. oxorişi doloxe visterťit.
3. Bazi orapes-ti	c. elektriği na var orťu.
4. Hemorapes opuťepes	ç. ziťapete visťerťit.
5. Mamşkorineǩesi	ç̌. gale visťerťit (vibirťit).
6. Ama ťaroni mjora ren-na	d. şuǩa vimxorťit.
7. Gale mç̌ima va ren-na	e. burtite visterťit.
8. Burti komiğunan-na	f. araba-çǩunite pstuťit.

14 Tudeni cumlepe, oraşi ziťape ixmarit do opşit.

inoras	bayramepes	çkimi berobas	bazi orapes
mjora ren-na	mçxapa orapes	ini ren-na	~~p̌anda~~

1. Zuğauças berepek ___p̌anda___ isteran (ibiran).
2. Ťaroni _______ ______ _____ oxorişi doloxe visterťit.
3. ___________ ________________ berobas opuťepes elektriği var orťu.
4. ___________ ________________-ti ziťapete visťerťit.
5. Ama Ťaroni _______ ______ _____ gale visťerťit (vibirťit).
6. mçxapa ________________ berepe ğalişe vulurťit.
7. ___________ ________________ jur didi ncas okantsure getzavoǩidamťit
8. ____________ lazuťişi noǩrop̌epete (ǩurǩa, ǩomp̌uri) babena vikumťit.

15 NENATE: Çara iǩitxit do tudeni ǩitxalapes osinapute cuğap̌i meçit?

1) Mundes oxorişi doloxe visterťit?
2) Nandidik mundes p̌aramitepe mimeselamťes?
3) Mundes opuťepes elektriği var orťu?
4) Mundes ziťapete visťerťit?
5) Mundes gale visťerťit?
6) Mundes ğalişe vulurťit do ťobas vinçirťit?
7) Mundes okantsurete vikantsureťit (doloǩanurete deleviknaneťit)?
8) Mundes araba-çkunite gzalepes pstuťit?

16 Meçameri ziťapete tudeni cumlepe opşit.

ayeťu (aveťu, aqveťu)	kuçǩiťu (kuşǩuťu)	pstuťit	iyeťu
ixeneťu	gelapsuťit	vixmarťit	matzoneťes

1. Pitsarişi araba ǩaťa beres ayeťu.
2. Ǩaťa beres-ti pitsarişi araba oxenu ______.
3. Arabaşi tekeri txomu ncaşe ______.
4. Mazi oxenu şeni mşkeri ______.
5. Gale mç̌ima va ren-na araba-çkunite gzalepes ______.
6. Arabate ostu şeni emti do mçire gzalepe ǩai ______.
7. Jilendo titzale ______.
8. Yarişi ordo na oçodinasere maarani ______.

17 Tudeni fiilepeşi dzegnepe do Turkurepe-nişi keluçarit.

1. Vikumťi : *masumani (3.) dzegni. Yapıyordum.*
2. İkumťi : ______
3. Vulurťi : ______
4. Ulurťu : ______
5. Visterťit : ______
6. İsterťes : ______
7. Vibirťi : ______
8. Vibirťit : ______

18 Ar ǩuralite gamazderi fiilepeşi nam-muşi ğuli ren. Tzori-muşi doçarit.

1. vulurťi - ulurťi - ~~ulun~~ : ulurťu
2. vikumťi - ikums - ikumťu : ______
3. miğun - giğuťu - uğuťu : ______
4. visterťi - isters - isterťu : ______
5. dopxeduťi - doxeduťi - doxedun : ______
6. vuǩitxi - uǩitxamťi - uǩitxamťu : ______
7. miçkiťu - giçkiťu - uçkiťu : ______
8. p̌ç̌opumťi - ç̌opumťi - ç̌opumťu : ______

19 Evulis otzǩedit do “maarani” do “majurani” dzegnepe şeni cumle gedgit.

1. Berek pitsarişi arabate isterťu (ibirťu).

   Ma pitsarişi arabate visterťi (vibirťi).

   Si pitsarişi arabate isterťi (ibirťi).

2. Berek da-muşi-ǩala ťobas inçirťu.

   Si ______

   Ma ______

3. Berek cuma-muşi-ǩala çxomi ç̌opumťu.

   Si ______

   Ma ______

4. Berek maneba-muşi-ǩala şuǩa imxorťu.

   Si ______

   Ma ______

5. Nandidik beres p̌aramiti umeselamťu.

   Si ______

   Ma ______

GİÇKİŤAN - GİŞǨUŤAN...

UĞUN - UYONUN - UÇKİN kategorisindeki fiiller geçmişte devam eden zamanda yanda bulunan örnekteki gibi çekimlenir.

TZOXLENİ MEYONERİ ORA
GEÇMİŞTE DEVAM EDEN ZAMAN

miçkiťu	: *biliyordum*
giçkiťi	: *biliyordun*
uçkiťu	: *biliyordu*
miçkiťes	: *biliyorduk*
giçkiťes	: *biliyordunuz*
uçkiťes	: *biliyorlardı*

20 Evulis otzǩedit do tudeni fiilepe ǩaťa dzegni (şahıs) şeni gamasvarit.

1. mixenamťu gixenamťu uxenamťu
   mixenamťes gixenamťes uxenamťu
2. miṕaramitamťu ______ ______
   ______ ______ ______
3. miçkiťu ______ ______
   ______ ______ ______
4. miyonuťu ______ ______
   ______ ______ ______
5. miğuťu ______ ______
   ______ ______ ______
6. mimeselamťu ______ ______
   ______ ______ ______

21 Meçameri zit̆ape ixmarit do tudeni ǩitxalapes cuğapi komeçit.

isteran (ibirian)	şuşeli lambate	pitsarişi araba	babena
maarani	zit̆apete	pitsarişi araba	çxomi

1) Zuğauças berepek p̆anda mu ikuman?
   Zuğauças berepek p̆anda isteran.

2) Seris mute dopxedut̆it?

3) Berepek ğalis mu çopumt̆es?

4) Ǩat̆a beres mu oxenu uçkit̆u-i?

5) Berepek artiǩatis mu vukitxamt̆it?

6) Mamşkorineǩesi mu vikumt̆it?

OÇ̌ARU

22 Hatzi tkva ç̌arit.

1. Si pitsarişi araba giğuťu-i?

2. Çkva nam osteronepe (başka nam obiraşepe) giğuťu?

3. Si galis inçirťi-i (imçvirťi-i)? Çxomi ç̌opumťi-i?

4. Si arabaşi yarişi ikumťi-i?

5. Si mipe-ǩala isterťi (ibirťi)?

23 Beroba coxoni ǯara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Zuğauças berepek mu var ikuman?

a. isteran (ibiran) c. uk̆ap̆aman

b. lu xaçkuman d. gulunan

2) Manebape-______________ p̆anda vistert̆it (vibirt̆it).

a. mele c. çkimi-k̆ala

b. mole d. jile

3) Mǯima do mjora oraşi osterupe ______________ renan.

a. sotxa c. çkva do çkva

b. noğa d. zuğa

4) Nandidik inoraşi mtzk̆upi serepes ______________ mimeselamt̆es.

a. p̆ap̆uşi c. p̆aramitepe

b. nanaşi d. mutxaşi

5) Seris muşeni şuşeli lambate dopxedut̆it?

a. skani şeni

b. bere xvala na ort̆u şeni

c. elektriği na var ort̆u şeni

d. bere na inciru şeni

6) Şuşeli lambak mtsika ____________ meçamt̆u do iri-tevuli oşkurinoni ort̆u.

a. tena (te, çona) c. ngola

b. zeni d. ǯink̆a

7) Bazi orapes-ti ____________ vist̆ert̆it. Berepek artik̆atis mutxanepe vuk̆itx-amt̆it.

a. çxomite c. k̆inçite

b. zit̆apete d. mjvabute

8) Muperi svalepes burtite vistert̆it (t̆op̆ute vibirt̆it)?

a. k̆abani c. zeni

b. emti d. gemti

9) Ǩat̆a beres mu oxenu uçk̆it̆u (uşk̆ut̆u)?

a. obgaru c. pitsarişi araba

b. omt̆inu d. obiru

10) Gale mǯima va ren-na ara-ba-çkunite gzalepes mu vikumt̆it?

a. pstut̆it c. vinçişrt̆it

b. vuk̆ap̆amt̆it d. vixoronamt̆it

11) Zuğauças berek mu var ikums?

a. uk̆ap̆ams c. ncaşe eyulun

b. çxomi ǯopums d. xaçkums

12) Berobaşi ǯami mu ren?

a. makvali c. lu

b. dosteru (obiru) d. lobya

TZULU BOZO

Tzulu bozo soni re (2)
Dido he yar dido oroponire (2)
Tolepeşen belli ren (2)
İrişen yar irişen noseri re (2)

Si mele do ma mole (2)
Sole he yar sole vida ma sole (2)
Tzǩariş ǩuǩuma ezdi (2)
Moxti he yar komoxti ğali ǩele (2)

Elabaru ǩalaşi (2)
Yari he yar yari dililu Paşi (2)
Nosis vulur movulur (2)
Yari he yar yari gomaşinaşi (2)

Anonimuri Lazuri Birapa
(Oǩorobu: Helimişi Xasani)

Lazuri Nenapuna

DOMǨULAPE - KISALTMALAR

Çf : Çekimli fiil

→ : Bakınız

[...] : Eş anlamlı sözcük

A a

a Laz alfabesinin ilk harfi.

a bu. + A mu ren? *Bu nedir?* Bkz. am.

abca akarsu, dere. [ğali, ruba, oruba]

Abu Rize – Fındıklı'da bir köy adı.

Aburi Abu köyünden olan.

açinden Çf. Hapşırıyor. + Artes açinden. *Arte hapşırıyor.* → oçindu.

açkva artık, bundan böyle. + Açkva dersi viçalişare. *Artık ders çalışacağım.* [aşḱva]

adet̆i adet, anane.

adresi adres. + Adresi-skani mu ren? *Senin adresin nedir?*

ağani yeni. + Ma ağani porça miğun. *Benim yeni gömleğim var.* [ağne]

ağne yeni. + Çkimi tzineḱepe ağne renan. *Benim çoraplarım yenidir.* [ağani]

ağnose akılsız. [unose]

ağoden Çf. Kendine birşey oluyor, başına birşey geliyor. + Mutu gağodu-i? *Sana birşey oldu mu?* + Amedis mu ağodu? *Ahmet'e ne oldu?*

ağustozi ağustos ayı. [mariaşina]

aina hiç, hiçbir, hiçbiri. + Ma p̆ap̆u-çkimi aina var bdziri. *Ben dedemi hiç görmedim.* [çkar]

ak burada. + Ak mu ikip? *Burada ne yapıyorsun?* [hak]

akole bu tarafa, bu taraftan. [hakole, hakele]

aḱomaden Çf. Özlüyor. → oḱomandu.

aḱomanden Çf. Özlüyor. + Artes baba-muşi aḱomanden. *Arte babasını özlüyor.* → oḱomandu.

akoni buralı. + Amedi akoni ren. *Ahmet buralıdır.* [hakoni]

akra boynuz. + Xocis jur akra uğun. *Öküzün iki boynuzu var.* [kra, arka]

aḱrep̆i akrep. **Aḱrep̆epe** akrepler.

Aktivite aktivite.

alboni alfabe. **Lazuri alboni** Laz alfabesi.

aletriḱi elektrik.

alet̆i alet. + Çit̆a beres alet̆i oxmaru uçkin-i? *Küçük çocuk alet kullanmayı biliyor mu?*

ali boyun, boğaz. [qali]

alimben Çf. Seviyor, âşık oluyor. + Artes Tenda alimben. *Arte Tenda'yı seviyor.* → olimbu. [aoropen, oroms, qorops]

alimevi yeşil çay satılan yer.

alioni martı. [ç̆ino]

altuni altın. [okro].

am bu. + Am ḱoçi sonuri ren? *Bu adam nerelidir?* + Am tsxenepe so nulunan? *Bu atlar nereye gidiyor?* + Amuk Lazuri ğarğals. *Bu Lazca konuşuyor.* + Amuk mu ikips? *Bu ne yapıyor?* [ham]

ama ama, fakat. + Ma bere vore ama dido noseri vore. *Ben çoğum ama çok akıllıyım.* → do.

amamtume enlemesine içeriye doğru olan arazi.

amaxtimu girmek. [amolva]

ambai haber, havadis. + Ma mutuşi ambai var miğun. *Benim birşeyden haberim yok.* [xaberi]

ambinen Çf. Susuyor, su içmek istiyor. + Ma mçxvapas tzari mambinen. *Ben sıcak havada susuyorum.* → ombinu [aominen].

amç̌ven Çf. Acele ediyor. + Artes, noğaşe oxtimu şeni amç̌ven. *Arte çarşıya gitmek için acele ediyor.* → omç̌u [duşinams].

Amerik̆a Amerika.

amolva girmek, giriş. → amulun [amaxtimu]

amot yavaş. **Amot amot** yavaş yavaş. [tamo]

amseri bu gece. + Amseri oxori-çkimişe giç̌andam. *Bu gece seni evime davet ediyorum.* [hamseri]

amşkorinen Çf. Acıkıyor. + Şanas ordo amşkorinen. *Şana erken acıkıyor.* → omşkorinu [amşkironen].

amşvi altı sayısı. [aşi, anşi]

amtsika biraz. + Amtsika vibirat-i Lazeburi dest̆ani? *Biraz Lazca destan söyleyelim mi?* → mtsika.

amulun Çf. Giriyor. + Bere dersis amulun-i? *Çocuk derse giriyor mu?* → amolva.

amuşeni bunun için, bundan dolayı. [hamuşeni]

anç̌en pay sahibidir.

anç̌esi olta iğnesi. [ank̆esi]

andaseni halbuki, oysa. + Andaseni bere xut tzaneri ren ama var ap̌aramiten. *Halbuki çocuk beş yaşında ama konuşamıyor.*

andğa bugün. + Andğa mektebişe vulurt ama ç̌ume muzeşe vidaten. *Bugün okula gidiyoruz ama yarın müzeye gideceğiz.* [handğa]

angi kap, kap kacak; bulaşık. + K̆oçik angepe çxams. *Adam kapları yıkıyor.* → oçxu.

ank̆esi olta iğnesi. [ank̆etsi, anç̌esi]

anonimuri anonim.

anoste lezzetsiz, tatsız. → nostoneri.

anşi altı sayısı. [aşi, amşvi]

antepe bunlar. + Antepe mi renan? *Bunlar kimlerdir?* [hantepe, hani]

anteri kazak. + Si inoras anteri dolikunam-i? *Sen kışın kazak giyiyor musun?* [k̆azaği]

antik̆uri antik.

antzo bu yıl. [tzo, tzi, hantzo, hamtzo]

ant̆ama şeftali. [at̆amba]

aominen Çf. Susuyor, su içmek istiyor. + Tzk̆ari mauminen, tzk̆ari pşva-minon. *Ben susadım, su içeceğim.* → ouminu [ambinen].

aoropen Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artes Tenda aoropen. *Arte Tenda'yı seviyor.* → oropumu [oroms, qorops, alimben].

apiçora bir nefeste, bir solukta, anında, çarçabuk. [arşvaci]

ap̌rili nisan ayı.

ar bir. **Ar miti** bir kimse. **Ar mitxa** birisi. **Ar p̌oteşe ar** nadiren. → miti, mutu.

ara dal. + K̆inçi mtsxuli aras celaxes. *Kuş armutun dalına konmuş.* [qa, t̆ot̆i]

araba araba. + Ma araba miyonun. *Benim arabam var.*

arandza **1.** Narenciye. **2.** Turuncu renk.

arguni balta. + Artek argunite dişka k̆vatums. *Arte balta ile odun kesiyor.*

arka boynuz. [akra, kra]

Arkabi Arhavi, Arhavi kasabası.

Arkaboi **1**. Arhavili, Arhaviden olan. + Amedi Arkaboi ren. *Ahmet Arhavili'dir.* **2**. Arhavi'ye özgü olan. [Arkaburi]

Arkaburi **1**. Arhavili. **2**. Arhavi'ye özgü. [Arkaboi]

arkadaşi arkadaş. Bkz. maneba.

aroğorda beraber, birlikte. + Berepe mektebişe

aroğorda ulunan. *Çocuklar okula birlikte gidiyorlar.* [arte, arto]

arşvaci bir nefeste, bir solukta, çarçabuk, bir anda. [apiçora]

Arťaşenuri Ardeşenli.

arte beraber, birlikte. [arto, aroğorda]

arti diğer, öteki. **Artepe** ötekiler. + Arti berepe so renan? *Diğer çocuklar neredeler?* [majura]

artiḱati birbirlerine, birbirlerini. + Ǩoçepes artiḱati aoropenan. *İnsanlar birbirlerini seviyorlar.*

arto beraber, birlikte. [arte, aroğorda]

Artvini Artvin.

Artza Bir Laz aile adı.

artzo biri, bir kişi. + Magurepeşi artzo mektebişe ulun, majurak incirs. *Öğrencilerden biri okula gidiyor, diğeri uyuyor.* [artso]

Arťaşeni Ardeşen, Ardeşen kasabası. [Aťraşini]

Arťaşenuri 1. Ardeşenli, Ardeşen kasabasından olan. **2**. Ardeşene özgü olan.

Arxave Arhavi. Bkz. Arkabi.

asḱeri asker. [askeri]

asḱerona askerlik.

asťi zaten.

aşi altı sayısı. [amşvi, anşi]

aşḱva artık, bundan böyle. + Berepek aşḱva Lazuri isinapaman. *Çocuklar artık Lazca konuşuyor.* [açkva]

aşo böyle, bu tarafa. + Aşo moxtit. *Bu tarafa gelin.* [haşo]

Atina Pazar kasabası. + Arte Atinuri ren-i? *Arte Pazarlı mı?*

Atinuri 1. Pazarlı, Pazar kasabasından olan. **2.** Pazar kasabasına özgü olan.

atxe geçmişte, eskiden, evvel, mazi. + Atxe ma Arkabis pskidurťi. *Geçmişte ben Arhavi'de yaşıyordum.* → p̌oťe.

atzi şimdi. + Atzi kapça p̌ç̌ḱomaten-i? *Şimdi hamsi mi yiyeceğiz?* [hatzi, hus]

atzḱunen Çf. Ağırıyor. + Zeras ti atzḱunen. *Zehra'nın başı ağrıyor.* → otzḱunu.

atzunen Çf. Ağrıyor. + Ti matzunen. *Başım ağrıyor.* → otzunu. [atzḱunen, ťḱuns]

atzup̌eťi çalışkan, hamarat. → pelaperi.

aťamba şeftali. [anťama]

aťḱi atkı.

aťleťi atlet. [fiťiḱozi]

aviťe Venüs gezegeni, Çoban yıldızı.

avla avlu. + Avla-skani cuneli, çepri megipinare. *Senin avlun güneşli, oraya kendir sereceğim.* [ḱoda]

axvalen Öksürüyor.

aya hele, hele bir. + Aya moxti do visinapat. *Hele gel de konuşalım.*

ayen Birine akraba oluyor. Bkz. oyapu. [aven, aqven]

B b

b Laz alfabesinin ikinci harfi.

baba baba. + Arteşi babas Tsate gyodzin. *Arte'nin babasının adı Tsate'dir.* → codzun, coxons.

babaotsxe babalık, üvey baba. [ogebaba]

babena taneleri alınmış mısır koçanının üst üste konulması ile oynanan bir çocuk oyunu.

baçxuri gümüş.

badi ihtiyar adam, yaşlı erkek. → dida.

bageni derme çatma kulübe, ot ambarı. → patsxa.

bağulya serçe (kuş).

baharaťi baharat.

baǩali bakkal.

baǩi ahır. + İnekler ahırda mıdır? *Pucepe baǩis renan-i?* [axiri, mandre]

baǩlava baklava.

baldurcani patlıcan. [paťlicani]

balǩoni balkon. [perçe]

baloni balon. + Çocuk balon şişiriyor. *Berek baloni ombarinams.*

balucaği domates. [tomatisi]

bandara bayrak. [bayrağı]

banga aptal. [burde]

banga banka. [banka]

barabura patates. [dixomakvali]

bardaği bardak.

bars Çf. Esiyor. + İxi bars. *Rüzgar esiyor.* → obaru.

barva rüzgâr, yel. [ixi]

basǩeťi basketbol oyunu.

başǩa başka.

baťo bir balık türü.

Batumi Batum.

baxana deniz kıyısında kayıkların konulduğu kapalı alan; balıkçı barınağı. [paxana, p̌axana]

bayami bayram.

bayrağı bayrak. [bandara]

bazi bazen, bazı. + Bazi noğaşe vuluťi bazi-ti ngolaşe. *Bazen çarşıya giderdim bazen de yaylaya.*

beari bahar. [purkinora]

beciťi mühim, önemli, acil. + Andğa beciťi dulya var miğun. *Bugün önemli bir işim yok.* [muhimi]

bedi 1. Nine, anneanne, babaanne, büyükanne. [nandidi]

bedi 2. baht, talih. **Bedi goçveri** bahtı kara, bahtsız, talihsiz.

Befa Fatma adının Lazcada söylenişi.

belediye belediye.

bena büyükanne. [nandidi, didi nana]

berberi berber.

berci kazma. [bergi]

bere çocuk. + Berepe so renan? *Çocuklar neredeler?*

bere-bara çoluk çocuk.

bereburi çocuksu, çocukça. [berebura]

bergi kazma. [berci]

bergums kazıyor.

beroba çocukluk. [berona]

bertzeuli nar.

besi direk.

beťi **1.** büyük. [didi, morderi] **2.** çirkin.

bgara ağıt, matem. [mgara]

bia ayva.

bibi ördek.

biçi delikanlı, erkek (genç), oğlan. → bozo, ǩulani.

biga çomak, çubuk, değnek, sopa.

biǩiçi dirsek. [birǩiçi]

bilgisayari bilgisayar. [okune]

bilontsa eğrelti otu. + Pucik bilontsa var imxors. *İnek eğrelti otu yemiyor.* [limbotsa, limbrotsa]

bina bina.

binexi asma ağacı.

birapa şarkı, türkü. + Hatzi ar Lazuri birapa visiminaten. *Şimdi bir Lazca şarkı dinleyeceğiz.* → obiru, oťrağodu.

birgili diz. [burguli]

bobola **1.** Böcek. **2.** Örümcek. → raxna; bombula.

Boçxa Borçka kasabası.

Boçxuri Borçkalı; Borçkaya özgü.

boda ağ, balık ağı.

boi boy. [ťani]

bombula **1.** Böcek. **2.** Örümcek. [raxna; bobola]

bonca harf. + Lazuri albonis naǩo bonca ren? *Laz alfabesinde kaç harf vardır?* [xerfi]

bonums Çf. Yıkıyor (bir canlıyı, başkasını). + Tendak coğori bonums. *Tenda köpeği yıkıyor.* → obonu. [bonups, mbonums]

boşi boş. + Boşi svalepe opşit. *Boş yerleri doldurunuz.*

boťi bot, ayakkabı.

boya boya. + Artek ǩodas mçita boya dusums. *Arte duvara kırmızı boya sürüyor.* [ğaṗi]

bozo kız. + Şana mişi bozo ren? *Şana kimin kızı?* [ǩulani]

bresti boz, gri rengi. [mbura]

brinci pirinç. [binci; ṗrindzi]

bula hala, teyze. [dadi]

buleǩi turp. [buleçi]

buli kiraz. + Berek mbuli imxors (çǩomups). *Çocuk kiraz yiyor.* [mbuli]

bunduri tembel, hantal. [bundura]

burbu yarasa. + Burbu seris putxun (jun). *Yarasa gece uçar.*

burde aptal. [banga]

bureği börek, Laz böreği. → paponi tepsi.

burguli diz. + Burgulepe matzǩunen do var gomalen. *Dizlerim ağırdığı için gezemiyorum.* [birgili]

burti top. + Çocuklar bahçede top oynuyor. *Berepek avlas burti isteran (ibiran).* [bulti]

butsxa tırnak.

buťǩa yaprak, sayfa. [pavri]

buťǩuci arı; bal arısı. [ṗuťuci]

c Laz alfabesinin üçüncü harfi.

ca ağaç. [nca]

cadai cadde. [cadaxi]

cadaxi cadde. [cadai]

C c

c Laz alfabesinin üçüncü harfi.

ca ağaç. [nca]

cami cam. + Berepek oxorişi cami doťaxes. *Çocuklar evin camını kırdılar.*

cari yemek; ekmek. [gyari]

caroba yemek vakti. [gyaroba]

cazi cadı.

cebi cep. + Cebis mu dologidzin? *Cebinde ne var?*

ceçaçxaloni çağlayan, şelale. [geçaçxaloni]

ceçapu başlamak. → coçams. [geçǩapu]

cedgun üzerinde duruyor. **[gedgin]**

cejiru silme, silmek (yazı). → cejirums [gejilu]

cejirums Çf. Siliyor (yazı vs.). → cejiru [gejilums]

celaxedun ucuna/ kenarına oturuyor.

celaxers ucuna/ kenarına oturmuş haldedir.

cençareri para. [geçareri, geçareli]

cendğani öbür gün. [gendğani]

ceťveli cetvel.

cğaťa mavi renk.

ciceğeni örümcek kuşu. Atmaca avlamak için kullanılır. [ğaço]

cinsi cins. + Coğori-skani nam cinsi ren? *Senin köpeğin hangi cins?*

cixa kale. + Zilǩale giçkinan-i, heya cixa ren. *Zilkale'yi biliyor musunuz, o kaledir.*

ciyonams canlı bir varlığı aşağıya doğru indiriyor.

coçams Çf. Başlıyor. + Şanak mektebis kocoçu-i? *Şana okula başladı mı?* → ceçapu [gyoçǩams]

codzun Çf. Adındadır, adı … dır. + Ma Tenda cemodzun, si mu cegodzun? *Benim adım Tenda'dır, senin adın nedir?* [gyodzin, coxons]

coğorçxomi köpek balığı.

coğori köpek. [laçi, layçi]

coğrafya coğrafya.

coxo isim. [yoxo]

coxoni adlı, isimli. + Arte coxoni biçi Lazi ren. *Arte adındaki çocuk Laz'dır.* [yoxoni]

coxons Çf. …adındadır. + Ma Tenda mcoxons, si mu gcoxons? *Benim adım Tenda'dır, senin adın nedir?* [gyodzin, codzun]

cuğap̌i cevap. + Tudeni ǩitxalapes cuğap̌i meçit. *Aşağıdaki sorulara cevap veriniz.*

culun aşağıya doğru iniyor.

cuma birader, erkek kardeş. + Ma jur Cuma do jur da miyonun (miqonun). *Benim iki erkek iki kız kardeşim var.*

cumaçxa çarşamba günü. + Cumaçxas Lazuri dersi giğunan-i? *Çarşamba günü Lazca dersiniz var mı?*

cumadi amca, dayı. + Si cumadi giyonun-i? *Senin dayın/ amcan var mı?*

cumaloba **1.** Kardeşlik. **2.** Barış.

cumle cümle. + Ham/ haya Lazuri ar cumle ren. *Bu Lazca bir cümledir.*

cumuriyeťi cumhuriyet.

cuneli güneş alan yer.

cuzdani cüzdan. + Geçareli cuzdanis dolomidzin. *Param cuzdanımdadır.*

cuzi güz mevsimi. [stveli]

Ç ç

ç Laz alfabesinin dördüncü harfi.

çabri dudak. [çarbi, leşǩi]

çaçxa perşembe günü. + Çaçxas nam dersi giğun? *Perşembe günü hangi dersin var?* [umǩeseri]

çai çay. + Ma ǩat̆a ndğas jur bardaği çai pşum. *Ben hergün iki bardak çay içerim.* [nçai]

çams yediriyor.

çanta çanta. [tsantsa]

çarbi dudak. [çarbi, leşǩi]

çare çare.

çeǩet̆i ceket. + Ma çeǩet̆i dolomokuns. *Benim üzerimde ceket var.*

çelamure gözyaşı. [çilambri]

çere renk. + Tzineǩis muşeni çere amt̆u? *Çorabın rengi neden kaçtı?* [peri]

çerge atmaca avlamak için beklenen yer.

çeşit̆i çeşit, tür. + Ham dunyas çeşit̆i çeşit̆i ǩoçi skidun. *Bu dünyada çeşit çeşit insan yaşıyor.*

çetini zor, meşakatlı. [meçǐreli]

çiçkili taze, yumuşak, körpe. [çiçku]

çiçku taze, yumuşak, körpe. [çiçkili]

çikilaze sincap.

çilambi gözyaşı. [çelamure]

çileri evli erkek. + *Amedi çileri va ren. Ahmet evli değil.* → komoceri, gamatxveri.

çili karı, eş. + Asiye Amedişi çili ren. *Asiye Ahmet'in eşidir.*

çil-komoci karı koca. + Amedi do Asiye çil-komoci renan. *Ahmet ve Asiye karı kocadırlar.*

çilo kilo. [kilo]

çǐma yağmur. [mçǐma].

çineri tanınmış, meşhur.

çitabi kitap. + ma çitabi vit̆ur (golovionam). *Ben kitap okuyorum.* [kitabi]

çkar hiç. [aina]

çkimda bana.

çkimeburi kendimce, kendime özgü. + Ma çkimeburi maçalişen. Si-ti skaneburi içalişi. *Ben kendimce iş* [şǩimeburi, çkimebura]

çkimi benim. + Arte benim çocuğumdur. *Arte çkimi bere ren.* [şǩimi]

çkin biz. + Çkin ǩoçi voret. *Biz insanız.* [çku, şǩu]

çkinapa bilgi, bilim.

çkinebura bize göre, kendimizce. [çkuneburi, şǩuneburi]

çkineburi bize göre, kendimizce. [şǩuneburi, çkuneburi, çkineburi]

çkini bizim. + Lazuri çkini nana ren. *Lazca bizim dilimizdir.* [çkuni, şǩuni]

çku biz. + Çku hak voret. *Biz buradayız.* [çkin, şǩu]

çkuneburi bize özgü, göre, bizce. [çkineburi, şǩuneburi]

çkuni bizim. + Çkuni oxori hak ren? *Bizim evimiz buradadır?* + Çkuni ocağişi ncas

otzǩedit. *Bizim aile ağacımıza bakınız.* [çkini, şǩuni]

çkva 1. Artık. 2. Başka, daha. **Çkva ǩaite** hoşçakal.

çkva do çkva farklı farklı, başka başka.

çoi köy. + Amedis çoi-muşi alimben. *Ahmet köyünü seviyor.* [kyoi, opuťe]

çona ışık. + Tutak çona memitanaman. *Ay bize ışık tutuyor.* [kyona, te, tena]

çorba çorba.

çorçi hafif. [subuǩi]

çoşe köşe. [kyoşe, ǧoci]

çouri köylü. [kyouri, çouri]

çuçuna ılık. + Berek çuçuna tzǩarite xura ibons. *Çocuk ılık su ile banyo yapıyor.* + Ťaroni çuçuna ren. *Hava ılık.* [ťibu]

çukuleta çukulata.

çulturi kültür. [kyulturi]

çumers kolluyor.

çuntu hantal. [kyuntu]

çupe küpe. [uciǩumbi]

çutupxana kütüṗane. [okitabe]

çxalva eylül ayı. [staroşina]

çxams Çf. Yıkıyor (bulaşık, araba, diş vs.). + Artek angepe çxams. *Arte kapları yıkıyor.* → oçxu.

çxindi burun. [çxvindi]

çxomi balık. [çxombi]

çxoro dokuz. [nçxoro]

çxvindi burun. [çxindi]

çxvopa sıcak hava. [mçxapa, mçxvapa]

Ç ç

ç Laz alfabesinin beşinci harfi.

çabu yapışkan.

çaçaxi çamur, bataklık. [çorçi]

çadari çınar ağacı.

çağana yengeç. [çağali, çağani]

çami ilaç. [laci]

çanda davet, düğün. + Çxomi dido divu-na çanda miğun çumani. *Balık çok olduysa yarın düğünüm var.*

çapala eti lezzetli bir balık türü (Lat. *Coregonus albula*).

çara yazı. + Resimi do çara oǩuvelams-na nuğarit. *Resim ve yazı birbirine uygunsa işaretleyiniz.* → oçaru.

çaraloba edebiyat, literatür.

çarambulya alacalı. [çereli]

çareri yazılı.

çarums Çf. Yazıyor. + Tendak mektubi çarums. *Tenda mektup yazıyor.* → oçaru. [çarups, nçarums, nçaruy]

çarups Çf. Yazıyor. → oçaru. [çarums, nçarums, nçaruy]

çat̆ali çatal.

çaxala **1**. Turşu. + Ma çaxala oşǩomu ǩai domatzonen. *Ben turşu yemeyi seviyorum.* → t̆urşi. **2**. Bir tür lahava yemeği.

çe! Lazcada bir kişiye seslenme ünlemi, hey.

çemu Lazcada Mustafa adının söylenişi.

çepri kendir, kenevir. [ǩepri]

çereli alacalı. [çarambulya]

çerema Trakonya balığı; çalar balığı.

çeyreği çeyrek.

çinǩa Laz sözlü kültüründe mitolojik bir varlık. Dişi bir figür olarak tasvir edilir. Kuytu yerlerde, dere içlerinde yaşar. Güneşli zamanlarda bir gölün üstünde, içinde yavrusu bulunan altın beşiği sağlar.

çǩomups Çf. Yemek yiyor. + Artek kapça çǩomups. *Arte hamsi yiyor.* → oçǩomu [imxors].

çoçoxi çamur, bataklık. [çorçi]

çopums Çf. Yakalıyor. + Tanurak orubas çxomi çopums. *Tanura derede balık yakalıyor.* → oçopu. [imxors]

çorçi çamur, bataklık. [çoçoxi]

çubri kestane. [çuburi].

çuburi kestane. [çubri]

çuçuli civciv. Çuçulepe so renan? *Civcivler nerededir?* [tzip̆ili]

çuçut̆a küçücük. + (Helimişi Xasani) Ntsana çuçut̆a ren ala dido ti-motzoneri ren. *Kızılgerdan kuşu küçücüktür ama çok d akendini beğenmiştir.* [tzulut̆ina, tzulup̆ina]

çuǩi kazan. [çurçi]

çulu çubuk, değnek. [biga]

çumaneri sabahki. **Çumaneri gyari** sabah

kahvaltısı.

çumani sabah. + Öumanis çkimi oxoris gyari ǯöǩomat. *Sabah benim evimde yemek yiyelim.*

çume yarın. + Çume Ťamťras vorťare. *Yarın Trabzon'da olacağım.* [oçume]

çums 1. Yakıyor. 2. Pişiriyor..

çurça çit kuşu.

çuťa küçük, ufak. + Mtuti didi ren ama ǩaťu çuťa ren. *Ayı büyüktür ama kedi küçüktür.* [çiťa, tzulu, tzuťa]

D d

d Laz alfabesinin altıncı harfi.

da kardeş (kız). → cuma.

dabali alçak.

dağǩinden Çf. Yoruluyor. + Şanas ordo dağǩinden. *Şana çabuk yoruluyor.* → doğǩindu. [dvançinen, moğardun]

daçxuri ateş. [daçxiri]

dadala gül, gül bitkisi. [gyuli, nculi]

dadi hala, teyze. [bula]

dadzi diken. [dandzi]

daği dağ. [germa]

daha daha. + Ar daha kovidzirat. *Bir daha görüşelim.* [çkva]

dai dayı. [cumadi]

damtire kayınvalide, kaynana.

dandzi diken. [dadzi]

dapa yazı tahtası.

datzonen Çf. Sanıyor, zannediyor, tahmin ediyor. + Si ma mi dogatzonu? *Sen beni kim sandın?* → dotzonu [dvatzonen].

delpina yunus balığı. [zuğa ğeci]

deludzun bir şey birinin cebinde bulunuyor.

demiri demir. [iǩina]

derdi dert. + Skani olva opşa derdi mayen. *Senin gitmeni çok dert ediyorum.*

derece derece. + Ťaroni muǩu derece ren? *Hava kaç derecedir?*

dersi ders. + *Berepe dersis renan-i? Çocuklar derste mi?* [dogurapa]

desťani Laz şiir ve müziğinde bir form. Şiir olarak 11 heceli çok sayıda dörtlükten oluşur. Bu dörtlükler kendine özgü melodilerle seslendirilir.

diabeťi şeker hastası.

dibaden Çf. Dünyaya geliyor, doğuyor. + Ar bozo kodibadu. *Bir kız doğdu.* → dobadu.

dibargen yerleşiyor.

dibğen Çf. Dökülüyor (katı cisim).

diçirs gerekiyor, lazım oluyor.

dida yaşlı kadın. + Nana-şǩimi dida diyu. *Nana-şǩimi dida diyu.* → badi, kçini, xçini.

didamangisa Laz sözlü kültüründe ekinleri koruduğuna inanılan bir figür. Ucu eğri bir sopası vardır ve ekinlere zarar vereni o sopayla kendine çeker. Mısırların çiçeklenme zamanında sopasıyla mısırlara vurarak çiçek açmasına yardımcı olur.

didi **1.** Büyük. + Ǩoçişi didi biçi asǩeris ren. *Adamın büyük oğlu askerde.* → beťi, morderi. **2.** Anneanne, babaanne. [nandidi]

didinana anneanne, babaanne. [nandidi, bena]

dido çok, fazla. [opşa, yopya, zade]

digurams Çf. Öğreniyor. + Artek Lazuri digurams. *Arte Lazca öğreniyor.* → doguru. [iguraps, diguray]

diguray Çf. Öğreniyor. + Berek Lazuri diguray.

Çocuk Lazca öğreniyor. → doguru. [iguraps, digurams]

digvacen yerleşiyor. [dibargen, diǩlexen]

diinen Çf. Doğuyor, dünyaya geliyor. → doinu [dibaden, dirinen]

diǩa buğday. [mdiǩa]

dikaçams Çf. Eliyle tutuyor. + Berek oçaraşe dikaçams. *Çocuk kalem tutuyor.* → dokaçu.

dimçǩu karınca. [dumçǩu, dunçu]

dirinen Çf. Doğuyor, dünyaya geliyor. → dorinu [dibaden, diinen]

dişka odun. [dişǩa]

dişvacams Çf. Dinleniyor. + Amtsika dovişvacat. *Biraz dinlenelim.* → doşvacu.

ditsa gülücük, tebessüm. [dzitsa]

ditsams Çf. Gülüyor. + Berepek ditsaman. *Çocuklar gülüyor.* → oditsinu.

ditsxiri kan. [dintsxiri]

divalams Çf. Şimşek çakıyor. + Divalams. *Şimşek çakıyor.* [dovalu]

dixa arazi. [leťa]

dixomakvali patates. [dixa ǩoǩore; dixa ǩoǩore, ǩarťop̌ili]

do ve, ile, ama. **Si do ma** sen ve ben.

doba yağışlı hava. + Dobas oxoris dopxedurt do mapxas viçalişamt. *Yağışlı havalarda evde oturuyoruz ama açık havada çalışıyoruz.*

dobaderi doğmuş olan.

dobadona memleket, ülke, vatan. [memleketi]

dobadonari vatandaş, yurttaş. [memleketuri]

dobadora doğum günü. + **Dobadora pasťa** *doğum günü pastası.*

dobadu doğmak, dünyaya gelmek. → dibaden [doinu, dorinu].

dobargapa yerleşme, yerleşim.

dobargeri yerleşmiş halde, yerleşik.

dobira verimli arazi.

doçǩinderi yorgun. + Dido doçǩinderi vore. *Çok yorgunum.* [nçineri, moğaleri]

doçǩindu yorulmak. → daçǩinden. [dončinu, moğardu]

dodgams kuruyor.

dodgeri kurulu olan.

dodgitun Çf. Ayakta duruyor.

dodumeri konulmuş halde. [dodveri]

dodvalu koymak.

dogurale öğretmen. + Lazuri dogurale-skanis mu gyozdin? *Lazca öğretmeninin adı nedir?*

dogurams Çf. Öğretiyor. + Artek Lazuri dogurams. *Arte Lazca öğretiyor.* → doguru. [doguraps]

dogurapa ders, deneyim, tecrübe. + *Berepes Lazuri dogurapa dido aoropenan. Çocuklar Lazca dersini çok seviyorlar.* [dersi]

doguru 1. Öğrenmek. → digurams, diguraps. **2.** Öğretmek. → dogurams, doguraps. **3.** Duymak. + Ma uci var domaguren. *Benim kulağım duymuyor.* → dvaguren, ognu.

doinams Çf. Doğuruyor, dünyaya getiriyor. → doinu [dorinams]

doinu 1. Doğurmak, dünyaya getirmek. → doinams. **2**. Doğmak, dünyaya gelmek. → diinen [dorinu, dobadu].

dokaçu tutmak, tutuş. → dikaçams [doǩaçu]

dolap̌i dolap.

dolikunams Çf. Giyiniyor (bel üstü). + *Ma porça dolovikunam. Ben gömlek giyiniyorum.* → dolokunu.

dolixven yıkılıyor. Bkz. doloxvalu.

dolodums dikine derinliği olan kap ya da mekanın içine birşeyi koyuyor. Bkz. dolodvalu.

doloçarums Çf. Kaydediyor. + Ma nandidi-çkimişi nena ťilifonis kodolovoçari. *Ben ninemin sesini telefona kaydettim.* → doloçaru.

dolodveri dikine derinliği olan kap ya da mekanın içine konulmuş halde olan.

dolodzin dikine derinliği olan kap ya da mekanın içinde bulunan.

dolokunams Çf. Giyindiriyor.

dolokuneri giyinik. + Tenda xanĉeni porça dolokuneri ren. *Tenda yeşil gömlek giyinmiş haldedir.*

dolokuns Çf. Giyinmiş haldedir. + Tendas porça dolokuns? *Tenda gömlek giyinmiş haldedir.* → dolokunu [dolonkos].

dolokunu 1. giyinmek, giymek (bel üstü). → dolikunams, dolokuns. **2.** Giysi, kıyafet. [dolonkunu]

dolokunu kıyafet. + Tendaşi dolokunupe mskva renan. *Tenda'nın kıyafetleri güzeldir.*

dololams dikine derinliği olan kap ya da mekanın içine düşüyor.

doloni hafta. [xafťa]

doloxe iç, içerisi, içinde. + Tendak oxorişi doloxe isters (ibirs). *Tenda evin içinde oynuyor.*

doluǩap̌ams dikine derinliği olan kap ya da mekanın içine atlıyor.

dompulams saklıyor, gizliyor.

donĉinu yorulmak. → dvanĉinen [doçǩindu, moğardu]

dondurma dondurma. + Şanak dondurma imxors. *Şana dondurma yıyor.*

- doni den beri. + Xut tzanaşen doni. *Beş seneden beri.*

-doren geçmişte yapılmış olan eylemleri anlatır. Türkçedeki –mış/ -miş ekine yakın bir anlam katar.

dorgun dikili haldedir.

dorinams Çf. Doğuruyor, dünyaya getiriyor. → dorinu [doinams]

dorinu 1. Doğurmak, dünyaya getirmek. → dorinams. **2**. Doğmak, dünyaya gelmek. → dirinen [doinu, dobadu].

doskidu kalmak. → doskidun [doskudu]

doskidun Çf. Kalıyor (evde, sınıfta, yanlınız). + Bere oxoris xvala doskidu (dosǩudu). *Çocuk evde yalnız kaldı.* → doskidu [dosǩudun]

dosťi dost.

doşinu acele etmek. → duşinams [omçu]

doşvacu dinlenmek. → dişvacams.

dotanu gün ağarmak. → dotanums.

dotanums Çf. Gün ağarıyor. + Dotanums. *Gün ağarıyor.* → dotanu.

dotanure şafak vakti.

dotzonu sanı, tahmin, sanmak, tahmin etmek. → datzonen, dvatzonen.

dovalu şimşek çakmak. → divalams.

dosvarams Çf. Yere seriyor. Bkz. dosvaru.

doxedun Çf. Oturuyor. + Bere memsofas kodoxedu. *Çocuk koltuğa oturdu.* → doxunu.

doxmeli özel. + Ham Şanaşi doxmeli araba ren. *Bu Şana'nın özel arabasıdır.*

doxtori doktor. [ťoxťori]

doxume mezar; gömünülen yer.

doxunams Çf. Oturtuyor. + Oxorcak bere memsofas kodoxunu. *Kadın çocuğu koltuğa oturttu.* → doxunu.

doxunoni Bir yer adı. Oturulan, dilenilen yer.

doxunu oturmak; oturtmak. → doxedun, doxunams.

drama drama.

dudi baş, kafa. [ti]

duguni düğün. [çanda]

dukyani dükkân. [tuçani]

dulya iş. + Artek mu dulya ikums? *Arte ne iş yapıyor?*

dumçinams Çf. Haber veriyor.

dumç̌ḱu karınca. [dunç̌u, dimç̌ḱu]

dunç̌u karınca. [dumç̌ḱu, dimç̌ḱu]

dundula aptal. [burde]

dunya dünya. [kiana]

duşinams Çf. Acele ediyor. + Duşinit. *Acele edin!* → doşinu.

duşmani düşman.

duşuneri düşünerek. + Ma ḱat̆a dulya-çkimi duşuneri vikum. *Ben her işimi düşünerek yapıyorum.* → oduşunu [msifoneri]

dutsxu ıhlamur ağacı.

Dutxe Ardeşen'in bir beldesi; Tunca.

Dutxuri Dutxeli olan ya da Dutxe'ye ait olan.

dvaç̌irs Çf. Ona lazım oluyor. + Si oç̌araşe dogaç̌irs-i? *Sana kalem lazım mı?*

dvaguren Çf. Duyuyor, ışıtıyor. + Nena-şḱimi dogaguren-i? *Benim sesimi duyuyor musun?* → doguru.

dvanç̌inen yoruluyor. → donç̌inu. [daç̌ḱinden, moğardun]

dvatzonen Çf. Sanıyor, zannediyor, tahmin ediyor. → dotzonu [datzonen].

E e

e Laz alfabesinin yedinci harfi.

e üçüncü tekil zamir; o. → em, hem, heya, iya.

e bkz. em.

e do yani, sonuç itibari ile, sonuçta. + E do, mu vikumt? *Sonuç itibari ile, ne yapıyoruz?*

ebdi Kayıkların alt tarafında suya değen kısmında bulunan tıkaç. kayıkların yıkanması sırasında içeriye doldurulan suyun boşaltılması için kullanılır. Kayık karadayken çıkarılır, denizdeyken takılır.

eczaxana eczane.

eça yazık, ey gidi. + Eça ndğalepe! *Ey gidi günler!*

eçi do ar yirmibir sayısı.

eçi do vit otuz sayısı.

eçi yirmi sayısı.

eçopums Çf. Alıyor, satın alıyor. + Tendak manavişe ar uşkuri keçopu. *Tenda manavdan bir elma aldı.* → eçopumu.

eçopumu almak, satın almak. → eçopums.

eçouri son, bitiş, tükeniş. **Eçouris** sonunda.

eğnai bere bebek.

einçen Çf. Yetiyor, kafi geliyor.

eiselen Çf. Kalkıyor. + Amedi nam saat̆is eiselen? *Ahmet hangi saatte kalkıyor?* → eselu [moiselen, moyselen].

ek orada. + Ek mu ikip? *Orada ne yapıyorsun?* [hek, hey]

ek̆evisvarams Çf. İşleri ya da çevreyi düzenliyor, düzene koyuyor.

ek̆na kapı. + Tenda kapıyı açtı. Tendak ek̆na gontzk̆u. [nek̆na]

ekoni oradaki, oralı. [hekoni]

ekonomi ekonomi.

ekonomuri ekonomik, iktisadi.

ek̆ozdums Çf. Havaya kaldırıyor.

ek̆raba akraba [natase]

eksale kuzen. + Arte do Şana eksalepe renan. *Arte ve Şana kuzendirler.*

ekşaşi Bulgur, fasülye ve pekmez karışımı bir Laz yemeği.

ek̆ule sonra. [uk̆ule, uk̆ai]

elacans Çf. bir kenarda yatıyor. [elancas]

elaxedun Çf. bir kenara oturuyor.

elik̆limams Çf. Birini koluna alıyor, koluna takıyor.

elulun Çf. Yukarıya doğru çıkıyor.

entza centza tahterevalli. [entzoni gentzoni, tzitzik̆oni]

em 1. O. + Em cami t̆axeri ren. *O cam kırıktır.* + Em biçepe cumalepe-çkimi renan. *O delikanlılar kardeşlerimdir.* + Emuk mektubi çarups. *O mektup yazıyor.* + Emuk Lazuri ğarğalaps. *O Lazca konuşuyor.* + Emus Lazuri uçkin. *O*

Lazca biliyor. [iya, hem, heya]

emti yukarıya doğru eğimli arazi, yer.

emti-gemti engebeli arazi, yer.

emxu köstebek. [muxuxi]

en -dir, -dır. [ren, on, yen]

ençina yeterince. + Ma ençina geçareli komiğun. *Benim yeterince param var.*

endoli engel. + Dersi viçalişaťu ama bere endoli mayen. *Ders çalışacaktım ama çocuk engel oluyor.*

enerji enerji.

eni en. + Uşkurepeşi doloxe eni ǩai nam ren? *Elmaların içinde en iyi hangisidir?*

entepe onlar. + Si entepe içinem-i? *Sen onları tanıyor musun?* [hentepe, hini]

eodzin Çf. Birşeyin üzerinde bir nesne duruyor.

eputxun bkz. putxun.

eselu kalkmak. → eiselen [moselu].

eşo öyle. + Eşo dulya iqven-i? *Öyle iş olur mu?* [heşo]

eşulun Çf. Derin bir yerden yukarıya doğru çıkıyor.

euçopams Çf. Birine bir şey alıyor.

eulun Çf. Aşağıdan yukarıya doğru çıkıyor.

evedi çabuk. [manişa]

evela önce, ilk olarak.

eveli bir zamanlar, eski zaman. [tzoxle]

evelinuri önceki. [tzoxleni]

evelis eskiden. [tzoxle]

evro ılık rüzgar, kıble rüzgarı.

evuli örnek, örneğin. [evula]

exindums Çf. Sorumluluk alıyor. + Şana, kimsenin çocuğunun sorumluluğunu almıyor. *Şanak mitişi bere var exindums.* → exondvalu.

exondvalu sorumluluk almak. → exindums.

eya o. → iya.

eyinç̌en Çf. yetiyor, kafi geliyor.

eyodgams Çf. Bir nesneyi bir şeyin üzerine koyuyor.

eyuçopams Çf. Birine bir şey alıyro.

eyulun Çf. Üste çıkıyor.

ezdams Çf. saklıyor, muhafaza ediyor.

ezmoce düş, rüya. + Berek ezmoce dzirems. *Çocuk rüya görüyor.* [izmoce]

F f

f Laz alfabesinin sekizinci harfi.

fara defa, kez. + Ar ndğas naqo fara gyari imxor? *Bir günde kaç kez yemek yiyorsun?*

fayde fayda, yarar. [pelapa]

feḱiri fakir.

felengi Deniz taşıtlarını karada taşımaya yarayan parçalar halindeki ahşap kızak.

feli kabak. [ore, ḱasťane]

feluḱa kayık, sandal.

feneri fener.

feni fen, fen dersi.

fenti metod, yöntem.

fieťi fiyat. + Uşkurişi fieťi mu ren? *Elmanın fiyatı nedir?*

fiili fiil.

fikiri fikir. **Fikiri meçamu** dikkat etmek.

filimi film.

fincani fincan. + Ǩaťa ndğas ar fincani ḱave pşum. *Ben her gün bir fincan kahve içiyorum.*

fiťiḱozi atlet. [aťleťi]

flamuri ıhlamur. → dutsxu.

foga elbise. + Bozos foga dolonkos. *Kızın üzerinde elbise var.* [forḱa]

forḱa elbise. + Şanas mskva forḱa dolokuns. *Şana güzel bir elbise giyinmiş.* [foga]

foto fotoğraf.

fotorafi fotoğraf.

foťa peştemal.

furni fırın. [furuni]

furseťi fırsat.

furuni fırın.

furťona fırtına. [zifona]

fuťboli futbol. + Biçepek fuťboli isteran (ibiran). *Çocuklar futbol oynuyorlar.*

G g

g Laz alfabesinin dokuzuncu harfi.

Galata İstanbul'da bir semt.

gale dış, dışarısı.

galendo dışarıdan.

galeni el, yabancı, elalem.

gamaçams Çf. Satıyor. + Ǩoçik uşkuri gamaçams. *Adam elma satıyor.* → gamaçamu.

gamaçamu 1. Satmak. → gamaçams. **2**. Satılmak. → gamiçen.

gamaǩatu ayrılmak; ayırmak.

gamatxu kadın evlenmek. → gamitxven [okomocu, okimocu]

gamatxveri evli kadın. [komoceri]

gamatzers Çf. Dışarıya bakıyor.

gamaxtimeri 1. Dışarıya çıkmış olan. 2. Evinden ya da eşinden ayrılmış olan.

gamiçen Çf. Satılıyor. + Noğas uşkuri var gamiçen. *Çarşıda elma satılmıyor.* → gamaçamu.

gamiğams Çf. Dışarı çıkarıyor.

gamiǩaten Çf. Birinden ya da birşeyden ayrılıyor.

gamitxven Çf. Kadın evlenıyor. + Şana Amedi ǩala gamitxven. *Şana Ahmet ile evleniyor.* → gamatxu [ikimocen, ikomocen].

gamiyonams Çf. dışarıya çıkarıyor. Bkz. gamayonu.

gamayonu dışarıya çıkarmak. Bkz. gamiyonams.

gamolva 1. Dışarıya çıkmak. 2. Çıkış.

gamulun Çf. Dışarı çıkıyor. Bkz. gamolva.

gançelen Çf. Özlüyor. + Artes nana-muşi gançelu. *Arte annesini özledi.* → gonçelu.

geçaçxaloni çağlayan, şelale. [ceçaçxaloni]

geçams Çf. Vuyor, dövüyor. Bkz. geçamu.

geçareri para. → geçareli.

geçǩapa başlangıç. [ceçapa]

geçǩapu başlamak, başlatmak. → gyoçǩams [ceçalu]

geçǩapura başlangıç, ilk baş.

gedgams bir şey (sistem, tzak) kuruyor.

gedgin bir şey (sistem, tzak) kurulmuş haldedir. **[cedgun]**

gedgitun Çf. Yola çıkıyor.

gedums Çf. Bir nesneyi birşeyin üzerine koyuyor.

geiçǩen Çf. Başlıyor. Bkz. geçǩapu.

geininkten Çf. Devriliyor.

geitums Çf. Şapka giyiyor.

gejilaşe silgi.

gejilu silmek (yazı). → gejilums. [cejiru]

gejilums Çf. Siliyor (yazı). + Şanak ťefťeri-muşi gejilums. *Şana defterini siliyor.* → gejilu.

gela lütfen. + Gela moxti. *Lütfen gelir misin?*

geladgin Çf. Bir nesne birşeyin kenarında duruyor.

gelaxuna sıra, oturma yeri. [celaxuna]

gelaxunams Çf. Birini birşeyin kenarına oturtuyor.

gelaxuneri Birşeyin kenarına oturtulmuş ya da oturmuş halde olan.

gelulun Çf. Aşağıya doğru iniyor.

gemti aşağıya doğru eğimli arazi.

genci genç. [cenci, mordale]

gendğani öbür gün. [cendğani]

germa dağ. [ndaği]

germaǩoçi dağ adamı (mitolojik varlık). İnsanlardan uzakta dağlarda yaşar. İnsana benzer ancak heryanı kıllarla kaplıdır ve kuyruğu vardır. Yeniyılda, evin içindeki açık ateşin üzerinde asılı bulunan zincirden aşağı sarkar. İnsanın hareketlerini taklid eder. İnsan ateşi kendine yaklaştırınca o'da aynısını yapar ve her yanı tutuşur. Koşarak denize atlar.

gesvareri sıralı, dizili.

getasule bostan.

getzopxums Çf. Düzenliyor.

gindze uzun. [gundze]

girini eşek. [guruni]

goçǩondu unutmak. → goçǩondun. [goçondru]

goçǩondun Çf. Unutuyor. + Ma si var gomoçǩondun. *Ben seni unutmuyorum.* → goçǩondu.

goçondu unutmak. → goçondun. [goçǩondu]

goçondun Çf. Unutuyor. + He tzanas na mağodupe var gomoçondun. *O sene başıma gelenleri unutmuyorum.* [goçondun]

gogza etraf, mıntıka. + Oxorişi gogzas mtsxuli dovorgam. *Ben evin etrafına armut dikiyorum.* → gomti, gomtume.

goikten Çf. Gedi dönüyor.

goikturen Çf. Değişiyor. Bkz. gokturu.

goindinen Çf. Kayboluyor.

gointzǩen Çf. Açılıyor.

goisaren Çf. Sararıyor.

goixaziren Çf. Hazırlanıyor. + Tenda goixaziren, mektebişe idasen. *Tenda hazırlanıyor, okula gidecek.* → goxaziru.

gokturu 1. Değişmek. 2. Değiştirmek.

goǩutsxu uyanmak. → goǩutsxun.

goǩutsxun Çf. Uyanıyor. + Andğa çumani Şana ordo goǩutsxu. *Bu sabah Şana erken uyandı.* → goǩutsxu.

golaonu 1. Öteye geçirmek (canlı). **2**. Okumak. → golionams [oǩitxu]

golaxtimu geçmek. → gololva.

golionams Çf. Okuyor. + Şana çitabi golionams. *Şana kitap okuyor.* → golaonu.

gololva geçmek. → golulun [golaxtimu]

golulun Çf. Geçiyor. + Magure maxutani sinifi kogolaxtu. *Öğrenci beşinci sınıfı geçti.* + Tanura ǩat̆a ndğas jur fara hakolen golulun. *Tanura her gün iki kez buradan geçiyor.* → golaxtimu, gololva.

golva dolaşmak, seyahat etmek. → gulun [goxtimu]

golvakten Uğruyor.

golvalen Çf. Geçebiliyor.

gomla gezgin, seyyah. + Amedi gomla ǩoçi ren. Dido gulun. *Ahmet gezgin bir adamdır. Çok geziyor.*

gomti civar, çevre. + Çkimi oxorişi gomtis luğişi meyvepe renan. *Benim evimin etrafında incir meyveleri vardır.*

gomtumani Bkz. gomtume.

gomtume bölge, civar, çevre. → gomti.

gonçelu özlemek. → gançelen [oǩomandu, motsurdu]

gondineri Kayıp, yıtık.

gondunun Çf. Kayboluyor.

gonoşine anı, hatıra.

gontzams Çf. Açıyor (kapı vs.).

gontzǩers Çf. Bakıyor.

gorums Çf. İstiyor. + Berek nana-muşi gorums. *Çocuk annesini istiyor.* → unon. **2.** Arıyor. + Amedik arabas mu gorums? *Ahmet arabada ne arıyor.* → ogoru [gorups]

gorups Çf. Arıyor. + Amedik mu gorups? *Ahmet ne arıyor?* → ogoru [gorums]

goşağmalu ayıklamak, seçmek. → goşuğams [ǩoşǩağmalu]

goşinu hatırlamak; hatırlatmak. → gvaşinen, guşinams.

goşuğams Çf. Ayıklıyor, seçiyor. + Şanak "çandas dolokunu şeni" mçita porça goşuğu. *Şana düğünde giymek için kırmızı elbiseyi seçti.* → goşağmalu.

goşulun Çf. Aradan geçiyor.

gotzo geçen yıl. + Gotzo ham mektebis orťi-i? *Geçen yıl bu okulda mıydın?*

goxaziru **1**. Hazırlamak. → goxazirams. **2.** Hazırlanmak. → goixaziren.

goxazirums Çf. Hazırlıyor, giyindiriyor. + Oxorcak bere goxazirums. Mektebişe oşkvasen. *Kadın çocuğu giyindiriyor, okula gönderecek.* → goxaziru.

goxtimu dolaşmak, gezmek, seyahat etmek. → golva.

gresta açık ateşin üzerinde mısır ekmeği pişirmek için kullanılan taştan oyulmuş kap. [cesťa]

guda tulum; tulum enstrumanı. + İsmanak dido ǩai (opşa vorsi) guda oçandinams. *İsmail çok güzel tulum çalıyor.*

guğarams Çf. Etrafını çiziyor.

gulun Çf. Dolaşıyor, geziyor, seyahat ediyor. + Arte Mp̌olis gulun. *Arte İstanbul'u geziyor.* → golva.

guma ekim ayı. [ťaxva]

gundze uzun. + Nca gundze ren ama mşkvela mǩule ren. *Ağaç uzundur ama fidan kısadır.* [gindze]

gurgulams Çf. Gök gürlüyor. + Gurgulams. *Gök gürlüyor.* → ogurgulu.

guri gönül, yürek, kalp. + guriş xelate! Hoşça kal !.

gurignapa Çf. Anafikir.

guriǩa kindar.

gurine sebebiyle, yüzünden. + Skani gurine hak vore. *Senin yüzünden buradayım.*

guriş xelate hoşça kal. [çkva ǩaite]

gurişeni sebebiyle, yüzünden. [gurine]

guroni cesur. + Şana guroni bozo ren. *Şana cesur kızdır.*

gurtams Çf. Pay ediyor, dağıtıyor. Bkz. gortapu [goparams]

gurubi grup. [p̌unci; puxa]

guruni eşek. [girini]

guşinams Çf. Hatırlatıyor. + Ma ǩoçis iro ǩai mutxape govuşinam. *Ben insana hep iyi şeyler hatırlatırım.* → goşinu.

gvaşinen Çf. Hatırlıyor. + Ma iro ǩai mutxape gomaşinen. *Ben hep iyi şeyleri hatırlarım.* → goşinu.

gverdi buçuk, yarı, yarım. + Saaťi ar do gverdi ren. *Saat bir buçuk.*

gyari yemek. + Ma gyari vimxor. *Ben yemek yiyorum.* [cari]

gyaroba yemek vakti. [caroba]

gyoçǩams Çf. Başlıyor. + Dersi saaťi ovros gyoçǩams. *Ders saat sekizde başlıyor.* → geçǩapu.

gyodzin Çf. Adındadır. + Ma Tenda gemodzin, si mu gegodzin? *Benim adım Tenda'dır, senin adın nedir?* + Ham biçis Arte gyodzin. *Bu delikanlının adı Arte'dir.* → codzun, coxons.

gyuli gül. [nculi; dadala]

gyulva batı. + Batumişi gyulvas Lazepe skidunan. *Batum'un batısında Lazlar yaşıyor.*

gza yol. + Nakele golaxtare, ceğober'on gza-skani? *Nereden geçeceksin, yolların kesilmiş.*

Ğ ğ

ğ Laz alfabesinin onuncu harfi.

ğaǩo Dişi çekirge kuşu (*Lanius collurio*). Erkeğine “şira” ya da “babalozi” denir. Atmaca avında, atmacayı cezbetmek için kullanılan oynak bir kuştur. [ciceğeni]

ğali akarsu, dere, ırmak. [ruba, oruba]

ğapi boya. + Bu boya hangi renk? *Ham ğap̌i nam peri ren?*

ğap̌ums Çf. Boyuyor. + Berek resimi ğap̌ums. *Çocuk resmi boyuyor.* → oğap̌u.

ğara çizgi. + Ğaras mevaqoni do oxorişe vidi. *Çizgiyi takip edip eve gittim.*

ğarğalaps Bkz. ğarğals.

ğarğals Çf. Konuşuyor. + Ǩoçik mi ǩala ğarğals? *Adam kiminle konuşuyor?* → oğarğalu [ixap̌ars, isinapams, ip̌aramitams, lafups].

ğarums Çf. Çiziyor. + Şanak resimi ğarums. *Şana resim çiziyor.* → oğaru.

ğeci domuz. + Ğecepe ndağis skidunan. *Domuzlar dağda yaşıyor.*

ğirğila Boyutları farklı iki adet cevizle yapılan bir oyuncak. İri olan cevizin içi çıkarılır. Kısa bir çubuk geçirilir ve çubuğa ip dolanır. Çubuğun dışarda kalan kısmının ucuna daha ufak bir ceviz geçirilir. İpin çekilmesi ile iki yönlü dönme hareketi elde edilir.

ğnoseri akıllı. [noseri]

ğoci köşe. + Ar oxoris muǩu ğoci uğun? *Bir evin kaç köşesi vardır?*

ğolesti çurťila! Aman tanrım! [moťi aťişe, moťi çurťila]

ğoma dün. + Ğoma so orťi? *Dün neredeydin?*

ğoma limci dün akşam, dün gece. + Ğoma limci dersi viçalişi. *Dün akşam ders çalıştım.*

ğomaneri dünkü. + Ğomaneri bere so idu? *Dünkü çocuk nereye gitti?*

ğomu Bir darı türü (*Sorghum bicolor*). Verimli olmayan arazilerde (ona), tarla zemininde çalı çırpı yakıldıktan sonra ekimi yapılır.

ğorğoci kaz (hayvan).

ğormoti tanrı.

ğuli 1. Yanlış. **2.** Çapraz.

Ğulivati Rize - Pazar’da bir Laz köyü.

ğura ecel, ölüm. + *Ğuras çare var uğun.* Ölüme çare yok.

ğureri mefta, ölü. → ğura.

ğurun Çf. Ölüyor. + Ǩoçi ğurun. *İnsan ölür.* → oğuru.

ğva yanak. + Beres ğvalepe mç̌ita uğun. *Çocuğun yanakları kırmızıdır.*

ğvap̌a Danaburnu böceği (gryllotalpa gryllotalpa). [lagoťdi]

ğvari 1. Islak. → şu, şuvi. **2.** Sel, sel suyu.

H h

h Laz alfabesinin onbirinci harfi.

hak bura, burada. + Bere hak ren-i? *Çocuk burada mı?* [ak, hay]

hakele bu tarafa, bu taraftan. [akole, hakole]

hakole bu tarafa, bu taraftan. [akole, hakele]

hakoni buralı. + Şana hakoni ren-i? *Şana buralı mı?* [akoni, hakonuri]

ham bu, bunu. + Ham ǩoçi mi ren? *Bu adam kimdir?* + Hamuk Lazuri isinapams. *Bu Lazca konuşuyor.* + Hamus araba uyonun. *Bunun arabası var.* [am, haya]

hamoraşakis bu zamana kadar.

hamseri bu gece. + Hamseri ordo onciru minon. *Bu gece erken uyumak istiyorum.* [amseri]

hamtere bunlar. → hantepe.

hamtzo bu yıl. [hantzo, tzo, tzi]

hamu bu.

hamuşeni bundan dolayı, bu yüzden, bundan. + Hamuşeni hak vore. *Bundan dolayı buradayım.* [amuşeni, hayaşeni]

hani bunlar. + Hani nak dziri? *Bunları nerede buldun?* [hantepe, antepe, hantere].

hantepe bunlar. + Hantepe çkimi renan do hentepe-ti skani. *Bunlar benimdir, onlar da senin.* [hantere, hamtepe, hani]

hantere bunlar. → hantepe.

hantzo bu yıl. [tzo, hamtzo]

harbi harp, savaş.

haşo böyle, bu tarafa. + Haşo moxtit. *Bu tarafa gelin.* [aşo]

haşote böylece, böylelikle. + Amedis haşote sinifi var golvalasen. *Ahmet böylelikle sınıfı geçemeyecek.* [aşote]

hatzi şimdi. + Hatzi ma vulur. *Şimdi ben gidiyorum.* [atzi, hus, huy]

hatzineri şimdiki. [husineri]

havuzi havuz.

hay burada. [ak, hak]

haya bu + Haya ǩoçi cumadi-çkimi ren. *Bu adam amcamdır.* + Haya mi ren? *Bu kimdir?* + Hayak mektubi çarums. *Bu mektup yazıyor.* Bkz. am, ham.

hayde hadi. + Hayde vigzalat. *Hadi gidelim.*

he o. + He ǩoçi Lazi ren. *O adam Laz'dır.* + He tzanas dido mturi mtu. *O sene çok kar yağdı.* [him, hem, heya, iya]

heçae hikaye. [hekyae; p̌aşuri]

hediye hediye, armağan.

hek orada. + Ma hek vorťare. *Ben orada olacağım.* [ek]

hekolen buradan, bu taraftan.

hekoni oradaki, oralı. [ekoni, hikoni]

hekyae hikâye. [p̌aşuri]

helesa erkekler imecelerinde kullanılan gayret ünlemi.

hem o. + Hem ǩoçi so ulun? *O adam nereye gidiyor?* + Hem oxorişe ulun. *O, eve gidiyor.* +

Hemuk mektubi nçarums. *O mektup yazıyor.* [him, heya, iya, em]

hemindoras o zaman, madem öyle. [hemindos, hindos]

hemindos o zaman, madem. → hemindoras.

hemora o zaman. **hemora-şkule** o zamandan sonra.

hemuk üçüncü tekil şahıs zamiri. Eylemi yapanı gösterir.

hemus üçüncü tekil şahıs zamiri. Eylemden etkileneni gösterir.

hemuşeni onun için, yüzden. [emuşeni, heyaşeni]

hemuşi onun. [emuşi, heyaşi]

hentepe onlar. + Hentepe Lazi renan-i? *Onlar Laz mıdır?* [entepe, hentere; hini]

hentere onlar. → hentepe.

heşeni bu yüzden, bundan dolayı. + Heşeni, ma berepe dido maoropen. *Bu yüzden, çocukları çok seviyorum.* [hemuşeni, yeşeni]

heşo öyle. + Heşo dulya iven-i? *Öyle iş olur mu?* [eşo, hişo]

hey orada. → hek.

heya o. + Amedi, heya mektebişe ulun. *Ahmet, o okula gidiyor.* + Heya oxorcak pavriǩas içalişams. *O kadın fabrikada çalışıyor.* + Heyak mektubi çarums. *O mektup yazıyor.* [hem, iya, em]

heyaşeni onun için, o yüzden. [hemuşeni, himuşeni]

heykeli heykel.

hik orada. + Si hik mu ikum? *Sen orada ne yapıyorsun?* [ek, hek].

hikoni oradaki, oralı. + Ma hikoni var vore, hakoni vore. *Ben oralı değilim, buralıyım.* [ekoni, hekoni].

him o. + Him ǩoçi oxori-muşişe ulun-i? *O adam evine mi gidiyor?* + Him nak ulun? *O nereye gidiyor?* + Himuk mektubi nçarums. *O mektup yazıyor.* [hem, heya, iya, em]

himus üçüncü tekil şahıs zamir. Eylemden etkileneni gösterir.

himuşeni onun için, yüzünden. [emuşeni, hemuşeni]

hindos o zaman.

hini onlar. + Ma hini vorsi viçinem. *Ben onları iyi tanıyorum.* → hentepe.

hişo öyle. + Hişo xavi ziťa var iziťen! *Öyle kötü söz söylenmez!* [eşo, heşo].

ho evet, öyle. [ko, xo]

Hopa Hopa ilçesi.

hukyumeťi hükümet.

hus şimdi. + Hus muya ṗatere? *Şimdi ne yapacağız?* [huy, hatzi, atzi].

huy şimdi. [hus, hatzi, atzi].

İ i

i Laz alfabesinin onikinci harfi.

ia o. + İa-ti çkimi ren. *O da benim.* + İa ǩelemi-ti çkimi ren. *O kalem de benim.* → iya.

ibaden Çf. Yaşlanıyor.

ibgars Çf. Ağlıyor. + Berek ibgars. *Çocuk ağlıyor.* → obgaru [imgars].

ibirs Çf. **1.** Oyun oynuyor. + Berepek ǩuǩuşi ibiran. *Çocuklar saklambaç oynuyorlar.* → obiru [isters]. **2.** Şarkı söylüyor. + Ǩulanepek Lazuri ibiran. *Kızlar Lazca şarkı söylüyor.* → obiru [ťrağodums].

ibons Çf. Yıkıyor (kendi uzvunu). + Tendak xe ibons. *Tenda elini yıkıyor.* → obonu [imbonams].

iciben Çf. pişiyor.

içalişams Çf. Çalışıyor. + Ǩoçepek pavriǩas içalişaman. *İnsanlar fabrikada çalışıyor.* → oçalişu [itsadeburs].

iǯaren Çf. Yazılıyor. + Tenda geçǩapuri mektebis iǯaren. *Tenda ilkokula yazılıyor.* → oǯaru. [inǯaren]

içilen Çf. Evleniyor (erkek). + Amedi, Ayşe ǩala (şǩala) içilen. *Ahmet Ayşe ile evleniyor.* → oçilu [içils].

içils Çf. Evleniyor (erkek). + Amedi, Ayşe ǩala (şǩala) içils. *Ahmet Ayşe ile evleniyor.* → oçilu [içilen].

içinems Çf. Tanıyor, tanışıyor. + Tendak p̌ap̌umuşi içinems-i? *Tenda dedesini tanıyor mu?* → oçinu.

içkinen Çf. Biliniyor.

içǩomen Çf. Yeniliyor, yenilebiliyor.

içoden Çf. Bitiyor, tükeniyor, neticeleniyor. + Tanuraşi dersi hatzi içoden. *Tanura'nın dersi şimdi bitiyor.* → oçodu.

iǯopen Çf. Yakalanıyor.

içorçanen hafifleşiyor.

iduşunams Çf. Düşünüyor. + Mu iduşunam? *Ne düşünüyorsun?* → oduiunu [imsifons].

idzğen Çf. Doyuyor. + Arte ar makvalite idzğen. *Arte bir yumurta ile doyuyor.* → odzğu [indzğen].

idziren Çf. Görünüyor.

ien Çf. Oluyor. + Gale mu ien? *Dışarda ne oluyor?* → oapu [iyen, iven, ,qven].

İguben Çf. Pişiyor. [iciben]

iguraps Çf. Öğreniyor. + Berek nana-muşişen Lazuri iguraps. → oguru. [igurs, digurams]

igurs Çf. Öğreniyor. + Ma Lazuri vigur. *Ben Lazca öğreniyorum.* → oguru. [iguraps, digurams]

igzals Çf. **1**. Yürüyor. + Arte gzas igzals. *Arte yolda yürüyor.* **2**. Varmak. + Arte oxorişe igzalu. *Arte eve vardı.* → ogzalu [igzas].

igzas Çf. Yürüyor. → ogzalu [igzals].

iğams Çf. Götürüyor (cansız). + Artek kitabepemuşi mektebişe iğams. *Arte kitaplarını okula götürüyor.* → oğmalu. [imers]

iğvaren Çf. Islanıyor.

iindrams Çf. Satın alıyor. [eöopums]

iǩaen Çf. İyileşiyor. → oǩau [iǩaimen].

iǩaimen Çf. İyileşiyor. + P̌ap̌u-çkimi muşeni var iǩaimen? *Dedem neden iyileşmiyor?* → oǩaimu [iǩaen].

ikimocen Çf. Evleniyor (kadın). → okimocu. [ikomocen, gamitxven]

iǩina demir.

iǩinaçxa salı günü.

ikips Çf. Yapıyor, ediyor. + Ma dersi vikip. *Ben ders yapıyorum.* + Berepek mu ikipan? *Çocuklar ne yapuyorlar?* → oxenu. [ikums, ikoms]

iǩitxams Çf. Okuyor. + Artek ǩat̆a ndğas jur saat̆i kitabi iǩitxams. *Arte her gün iki saat kitap okuyor.* → oǩitxu [golionams; it̆urs].

İǩlimi iklim.

ikomocen Çf. Evleniyor (kadın). → okomocu. [ikimocen, gamitxven]

ikoms Çf. Yapıyor, ediyor. + Ma dersi vikom. Si mu ikom? *Ben ders yapıyorum. Sen ne yapıyorsun?* → oxenu [ikums, ikips]

ikten Çf. Dönüyor.

ikums Çf. Yapıyor, ediyor. + Tanuk mu ikums? *Tanu ne yapıyor?* → oxenu. [ikoms, ikips]

ilaǩirday Çf. Konuşuyor. + Amedi Lazuri ilaǩirday. *Ahmet Lazca konuşuyor.* → olaǩirdu [ixap̌ars, isinapams, ip̌aramitams, ğarğals].

ili kemik. [qvili]

ilimani iliman.

ilinen Çf. Gidiliyor.

ilven Çf. Gidiliyor.

imbonams Çf. Yıkıyor (uzuv, canlı), yıkanıyor. + Tanuk ǩap̌ula imbonams. *Tanu yıkanıyor.* → ombonu [ibons].

imçvirs Çf. Yüzüyor.+ Tanurak çxomi steri imçvirs. *Tanura balık gibi yüzüyor.* → omçviru [inçirs, inçvirs].

imendranen Çf. Uzaklaşıyor.

imers Çf. Götürüyor (cansız). + Tzǩarik na-moimers tzǩarik imers. *Suyun getirdiğini su götürür.* → omalu. [iğams]

imeselams Çf. Anlatıyor, bahsediyor. + Nandidik motalepe-muşis meseli umeselams. *Büyükanne torununa masal anlatıyor.* → omeselu [ip̌aramitams].

imgars Çf. Ağlıyor. + Berek muşeni imgars? *Çocuk neden ağlıyor?* → omgaru [ibgars].

imjorams Çf. Güneşleniyor. → omjoru [imjors, imjoy].

imjors Çf. Güneşleniyor. + Artek imjors. *Arte güneşleniyor.* → omjoru [imjorams, imjoray].

imorden Çf. Büyüyor, gelişiyor. + Nca imorden ama kva var imorden. *Ağaç büyür ama taş büyümez.* → omordu [irden].

imparatoba İmparatorluk.

imsifons Çf. Düşünüyor. + Ham berek aşo mu imsifons? *Bu çocuk böyle ne düşünüyor?* → omsifonu [iduşunams].

imskums Çf. Övüyor.

imt̆en Çf. Kaçıyor.

imxors Çf. Yemek yiyor. + Artek topri do yaği imxors. *Arte bal ile yağ yiyor.* → oşǩomu, oçǩomu [çǩomups].

incirs Çf. Uyku uyuyor. + Amedik ǩat̆a seris ordo incirs. *Ahmet her gece erken uyuyor.* → onciru.

inçaminams Çf. Kendini kaşıyor.

İnçirs Çf. Yüzüyor.

inçiten Çf. Didiniyor, uğraşıyor, çabalıyor. + Şana, "Lazuri dovigurare" ya do inçiten. *Şana, "Lazca öğreneceğim" diye didiniyor.* → onçitu.

inçvirs Çf. Yüzüyor. + Bere ğalis inçvirs. *Çocuk derede yüzüyor.* → onçviru. [imçvirs, inçirs]

indzğen Çf. Doyuyor. → ondzğu [idzğen].

ineri buz. [qineri]

İngilizuri 1. İngize özgü olan. 2. İngilizce.

ini ovapu üşümek. + Andğa dido ini maven. *Bugün çok üşüyorum.* [ini oyapu, qini oqvapu]

ini oyapu üşümek. + İni mayen. *Üşüyorum.* [ini ovapu, qini oqvapu]

ini soğuk. + İni diyas-na daçxuri vogzare. *Soğuk olursa ateş yakacağım.* [qini]

inora kış, kış mevsimi. [qinva, qinoba, inuva, ǩişi]

interneťi internet. + Si interneťis amulur-i? *Sen internete giriyor musun?*

iṗaramitams Çf. Konuşuyor, anlatıyor, bahsediyor. + Şanak mu iṗaramitams? *Şana ne anlatıyor?* → oṗaramitu [osinapu; oğarğalu; oxaṗaru; olafu; olaǩirdu]

ipşen Çf. Doluyor. + Havuzi tamo tamo tzǩarite ipşen. *Havuz yavaş yavaş doluyor.* → opşu [yipşen].

ipti ilk, önce, evvela. [tzoxle]

iptineri birinci. [maarani]

iqonops Çf. Götürüyor (canlı). + Berek coğori so iqonops? *Çocuk köpeği nereue götürüyor?* [ionams, iyonams]

iqven Çf. Oluyor. + Ak mu iqven? *Burada ne oluyor?* → oqvapu [ien, iyen, iven].

İraroğorda hep birlikte. → aroğorda

irden Çf. Büyüyor, gelişiyor. + Bere irden. *Çocuk büyüyor.* → ordu [imorden].

iri herkes, tümü, hepsi. + İrik Lazuri vibirit. *Hepimiz Lazca şarkı söyledik.* + Ham oxoris iri dulyape ma vikum. *Bu evde tüm işleri ben yapıyorum.* [mteli, iritso]

iri-aroğorda hep birlikte, beraberce. + İri-aroğorda vixoronat. *Hep birlikte horon oynayalım.*

iriǩale heryer. [iri-ǩele]

iri-mutu herşey. → iri-tevuli

iri-tuli herşey. → iri-tevuli

iro daima, her zaman, hep, sürekli. [irote, iyya, ṗanda]

irote daima, hep. [iro, iyya, ṗanda]

isa beraber. [arte]

isaren Çf. Sararıyor.

isimins Çf. Dinliyor. + Mik Lazuri birapape isimin? *Kim Lazca şarkılar dinliyor?* → osiminu [işǩirs, işǩinams].

isina köyden uzak tarla.

isinapams Çf. Konuşuyor. + Şanak Lazuri isinapams. *Şana Lazca konuşuyor.* → osinapu [isinapay, iṗaramitams, ğarğals].

isinci ok.

isṗiri 1. Erzurum'un İspir ilçesi. 2. Bir atmaca türü.

İsťanboli İstanbul. [Môoli]

isters Çf. Oyun oynuyor. → osteru [ibirs]

isťasioni istasyon.

işǩinams Çf. Dinliyor. + Şanak radio işǩinams. *Şana radyo dinliyor.* → oşǩinu [işǩirs, isimins, iucams].

işǩirs Çf. Dinliyor. → oşǩinu [işǩinams, isimins, iucams].

işuven Çf. Islanıyor. + Bere ğalis işuven. *Çocuk derede ıslanıyor.* → oşuvu [iğvaren].

itkven Çf. Söyleniyor. [iziťen]

itsadeburs Çf. Çalışıyor. + Oxorcak onťules itsadeburs. *Kadın bahçede çalışıyor.* → otsadebu [içalişams].

itsxonams Çf. Tarıyor. + Artek toma itsxonams. *Ahmet saçını tarıyor.* → otsxonu. [itsxons]

itsxons Çf. Tarıyor. + Artek otsxecite toma itsxons. *Ahmet tarak ile saçını tarıyor.* →

otsxonu. [itsxonams]

iucams Çf. Dinliyor. + Ma si giucam, si-ti ma miuci. *Ben seni dinliyorum, sen de beni dinle.* → oucu [işǩinams, isimins].

iťurs Çf. **1**. Diyor, söylüyor, ifade ediyor. + Şanak mu iťurs? *Şana ne diyor?* → oťǩu [tkumers, zop̌ons]. **2**. Okuyor. + Tanurak çitabi iťurs. *Tanura kitap okuyor.* → oťǩu. [iǩitxams, golionams]

iven Çf. **1**. Oluyor. + Mu iven? *Ne oluyor?* **2**. Biri birşey oluyor. + Arte tzanas dogurale iven. *Arte seneye öğretmen oluyor.* **3**. Birine birşey oluyor. + Arte Şanas eksale aven. *Şana Arte'nin kuzeni oluyor.* → ovapu [ien, iyen, iqven].

ixaçken Çf. Ekiliyor. Bkz. oxaçku.

ixadziren Çf. Hazırlanıyor. Bkz. oxadziru.

ixap̌ars Konuşmak. + Amedik Şana şǩala ixap̌ars. *Ahmet Şana ile konuşuyor.* → oxap̌aru [ilaǩirday, isinapams, ip̌aramitams, ğarğals, lafups]

ixarmelen Çf. Hastanlanıyor. + Ǩaťa inoras bere ixarmelen. *Her kış çocuk hastalanıyor.* → oxarmelu [izabunen].

ixaziren Çf. Hazırlanıyor. + Şana onciru şeni ixaziren. *Şana uyumak için hazırlanıyor.* → oxaziru.

ixelen Çf. Seviniyor, mutlu oluyor. + Baba-çkimi bdzirasi dido vixeler. *Babamı gördüğümde çok mutlu oluyorum.* → oxelu [ixels].

ixels Çf. Seviniyor. → oxelu [ixelen]

ixi rüzgâr, yel. + ixi bars. *Rüzgar esiyor.*

ixmars Çf. Kullanıyor, kullanılıyor. + Şanak ağani ťilifoni muşeni var ixmars? *Şana yeni telefonu neden kullanmıyor?* → oxmaru [oxmarams].

ixoronams Çf. Horon oynuyor. → oxoronu. [ixorons, xoronaps]

ixorons Çf. Horon oynuyor. + Tanurak dido mskva ixoronams. *Tanura çok güzel horon oynuyor.* → oxoronu. [ixoronams, xoronaps]

ixtimen Çf. Gidilebiliyor.

iya o. + İya cami ťaxeri ren. *O cam kırıktır.* + Ma, iya ǩulani viçinem. *O kızı tanıyorum.* + İya ǩulanik Lazuri ğarğalaps. *O kız Lazca konuşuyor.* + İya Xopaşa ulun. *O Hopa'ya gidiyor.* + İyas bere uqonun. *O'nun çocuğu var.* + İyak gyari ç̌ǩomups. *O yemek yiyor.* [hem, em, heya, ia]

iyen Çf. Oluyor. + Mu iyen? *Ne oluyor?* → oyapu [ien, iven, iqven].

iyonams Çf. Götürüyor (canlıyı). + Babak bere-muşi mektebişe iyonams. *Baba çocuğunu okula götürüyor.* → oyonu [iqonops].

iyya daima, hep. [iro, irote, p̌anda]

izabunen Çf. Hastanlanıyor. + Ǩoçi ordo ordo izabunen. *Adam sık sık hastalanıyor.* → ozabunu.

izmoce rüya. [ezmoce]

izni izin. + Mudirik magurales izni var meçu. *Müdür öğrenciye izin vermedi.*

J j

j Laz alfabesinin onüçüncü harfi.

jile yukarıda.

jin üst, üstte, üstünde, üstüne. + Ma ncaşi jin vore, coğori ncaşi tude. *Ben ağacın üstündeyim, kopek altında.* [jini]

jindo üstten. [jindole]

jini üstteki, üstündeki. + Jini çarape ikitxit do tudeni boşi svalepes çarit. *Üstteki yazıları okuyup aşağıdaki boş yerlere yazınız.*

jun Çf. Uçuyor. + Ǩinçi Jun do ulun. *Kuş uçarak gidiyor.* → oju [putxun]

jur iki. + Ma jur toli, jur-ti quci (uci) miğun. *Benim iki gözüm, iki de kulağım var.*

jureneçi kırk sayısı. [jurneçi]

jurneçi do vit elli sayısı.

jurneçi kırk. [jureneçi]

juroşi ikiyüz.

Jur-sum birkaç.

jurşilya ikibin.

jurşuroni gebe. [korbapşa]

jvana uçak. [maputxoce]

K k

k Laz alfabesinin ondördüncü harfi.

Kaçkari Kaçkar dağları.

kapça hamsi. [ǩapça]

kapçoni hamsili.

kapçoni mçǩudi hamsili ekmek.

karaǩi tereyağı. [puciyaği]

karmaťe değirmen. [mskibu]

karťali kağıt, mektup. [çağeťi]

kçe beyaz, ak. [xçe]

kçini **1.** Yaşlı kadın. **2.** Ak saçlı. → xçini, dida. [xçini]

keǩi kek.

kemenç̌e kemençe. [çemenç̌e]

keri arpa.

keşuri buhar, buğu. [ťufa]

kiana dünya. [dunya]

kilo kilo. [çilo]

kilomeťro kilometre.

kimi kimi, kimileri.

kimoci koca, eş. [komoci]

kimoli adam, bay, beyefendi. [komoli, kumoli]

kini beyin. [kuni]

kitabi kitap. [çitabi]

ko evet, öyle. [ho, xo]

kolba karın. [korba]

komoceri evli kadın. [kimoceri; gamatxveri]

komoci koca, eş. + Ali Ayşeşi komoci ren. *Ali Ayşe'nin kocasıdır.* [kimoci]

komoli adam, bay, beyefendi. [kimoli, kumoli]

korba karın. + Korba matzǩunen. *Karnım ağrıyor.* [kolba]

korbapşa gebe, hamile. [korbate; uxvene; jurşuroni]

korbate gebe, hamile. → korbapşa.

korme tavuk. [kotume]

kosums Çf. Süpürüyor. + Şanak oxori kosums. *Şana evi süpürüyor.* → okosu. [kosups]

kotume tavuk. [korme]

kovali buğday ekmeği. → mçǩudi.

kra boynuz. [akra, arka]

kresti buğu, buhar. [keşuri, ťufa]

ktsapa temmuz ayı.

kudi bere, fes, şapka. + Mturi mtvasi berepek kudi geituman. *Kar yağınca çocuklar bere takıyorlar.*

kulturi kültür. [çulturi]

kumoli adam, bay, beyefendi. [kimoli, komoli]

kuni beyin. [kini]

kva taş. + Ǩoçis kvaşi oxori uğun. *Adamın taştan evi var.*

kvanç̌ala çakıl taşı. [tziǩvabi]

kvanç̌aru tebeşir.

kyoi köy. [çoi, opuťe]

kyona ışık. [te, tena, çona]

kyouri köylü.

kyuntu hantal. [çuntu]

kyupe küpe. [ucik̆umbi]

kyutupxana kütüôane. [okitabe]

Ǩ ǩ

ǩ Laz alfabesinin onbeşinci harfi.

ǩabani bayır.

ǩabilieťi yetenek, kabiliyet.

ǩafeterya kafeterya.

Ǩafǩasuri Kafkasyalı.

ǩai datzonen Çf. Hoşuna gidiyor. + Şanas Lazuri oğarğalu ǩai datzonen. *Lazca konuşmak Şana'nın hoşuna gidiyor.* → ǩai dotzonu [xadzi ayen, ǩai atzonen, ǩai utzons].

ǩai dotzonu hoşuna gitmek. → ǩai datzonen. [ǩai otzonu; xadzi oyapu]

ǩai iyi, iyice. + Ma ǩai vore. Si muç̌o're? *Ben iyiyim, sen nasılsın?* [vorsi, vrosi, xili]

ǩaite 1. İyilikle. **2**. Hoşçakal.

ǩaǩala adet, tane.

-ǩala birisi ile. + Si mi ǩala ister? *Sen kiminle oynuyorsun?* [şǩala]

ǩalati sepet. → ťiǩina.

ǩale taraf, istikamet. + Nam ǩale ulur? *Hangi tarafa gidiyorsun?*

ǩalmaxi alabalık. [ǩarmaxa]

ǩamtzami kirpik. [tzamtzami]

ǩanç̌up̌ali saklambaç oyunu. [ǩuǩuşi]

ǩandğu çilek. [ǩandğo]

ǩaoba iyilik, hayır. **Xela ǩaoba** merhaba.

ǩap̌eťi dayanıklı, sağlam, sert.

ǩap̌ineri 1. Koşarak. 2. Koşa koşa.

ǩap̌i ǩap̌i koşa koşa. + Bere ǩap̌i ǩap̌i oxorişe komoxtu. *Çocuk koşa koşa eve geldi.* → oǩap̌u.

ǩap̌ula arka, art.

ǩap̌ulani gerideki, arkadaki.

ǩarabaluği Kalabalık.

ǩaraǩoli karakol.

ǩarakteri karakter.

ǩaravi gemi, vapur.

ǩarmaxa alabalık. [ǩalmaxi]

ǩarťa her. [üaťa]

ǩarťopili patates. [dixomakvali]

ǩasap̌i kasap.

ǩaşǩoli kaşkol.

ǩata arkadaş. [maneba, manebra]

ǩaťi kat.

ǩatza bir Laz aile adı.

ǩaťa her. **Ǩaťa ndğa** her gün. **Ǩaťa tuta** her ay. **Ǩaťa ǩoçi** her insan.

ǩaufǩa paket.

ǩaťu kedi. + Si ǩaťu giyonun-i? *Senin kedin var mı?*

ǩaťugza patika. [mç̌apugza]

ǩavalti kahvaltı. [ç̌umaneri gyari]

ǩave 1. Kahve. **2.** Kahvehane.

ǩazaği kazak.[anteri]

ǩazeta gazete. **Lazuri ǩazeta** Lazca gazete.

ǩeladi kenar.

ǩele taraf.

ǩelemi kalem. + Aya ǩelemi mişi ren? Aya ǩelemi mişi ren? *Bu kalem kimindir?* [oǧaraşe]

ǩera Eski Laz evlerinde aeş yakılan, üzerinde yemek pişirilen yer. [oťrebule, oťrebi]

ǩeťi çomak, çubuk. [biga]

ǩibiri diş. [ǩibri]

ǩiǩili gaga.

ǩila anahtar. [nǩola, ǩola]

ǩimeťi kıymet.

ǩinçi kuş. [ǩvinçi]

ǩirali kıral.

ǩiraloba kırallık.

ǩiravati kıravat.

ǩiravati kravat.

ǩişi kış, kış mevsimi. → inora.

ǩiti parmak. + Ar xes naǩo ǩiti miğunan? *Bir elde kaç parmağımız var?*

ǩiťluği kıtlık.

ǩitxala soru. + Tudeni ǩitxalas cuğaṗi meçit. *Alttaki soruya cevap verin.* → oǩitxu.

ǩitxeri tahsilli, okumuş. + Arte ǩitxeri biçi ren. *Arte tahsilli delikanlıdır.* → oǩitxu.

ǩitxoms Çf. Soruyor. + Alik, oxori so ren ya do Ayşes ǩitxoms. *Ali, ev nerede diye Ayşe'ye soruyor.* → oǩitxu [ǩitxums, iǩitxams, iǧitxay].

ǩitxums Çf. Soruyor. + Alik Ayşe kitxams. Ali Ayşe'yi soruyor. → oǩitxu [ǩitxoms, iǩitxams, iǧitxay]..

ǩizi kaşık. [ǩuzi]

ǩizǩule Kızkulesi.

ǩoçi insan, adam, erkek.

ǩoçineburi insanca, adamca.

ǩoda 1. Avlu. **2**. Duvar.

ǩoğona sivrisinek.

ǩoǩore kabak. [ore, feli]

ǩola anahtar. [nǩola, ǩila]

ǩolai kolay.

ǩoli çekirge. [mǩoli]

ǩolo acı (tat). [ṗriǩe]

ǩoltuği koltuk.

Ǩolxi Kolh. Antik dönemde Lazların atalarına verilen ad.

ǩoma duman.

ǩomşi komşu.

ǩonaği konak.

ǩonseri konser.

ǩoṗa 1. Alın. [qva]

ǩoṗa 2. Kepçe. [şereṗi]

ǩoreri bağlı (iple vs.).

ǩoretsxa sayı.

ǩoretsxums Çf. Sayı sayıyor. + Tanurak jur do jur ǩoretsxums. *Tanura ikişer ikişer sayıyor.* → oǩorestxu.

ǩorğoni sivrisinek. [ǩoğoni, ǩoğona]

ǩoşǩağmalu seçmek, ayıklamak. → ǩoşǩuğams. [goşağmalu]

ǩoşǩuğams Çf. Seçiyor, ayıklıyor. → ǩoşǩağmalu.

ǩoťula ense. [ǩoťola]

ǩoťoxa topaç oyuncağı.

ǩoxa ekşi. [mjai, mǧoxa; sťiṗo]

ǩoxlidi midye.

ǩromi soğan.

ǩuçxe ayak. **Xe do ǩuçxe** el ve ayak.

ǩuçxete yayan, ayakla.

ǩudeli kuyruk. **Ǩaťuşi ǩudeli** Kedinin kuyruğu.

ǩuǩma güğüm.

ǩuǩu guguk kuşu.

ǩuǩuşi saklambaç oyunu. [oťǩobinoni, ǩanǯupali]

ǩulani kız. [bozo]

ǩuli iskemle, tabure. [troni, ordzo]

ǩump̌a göbek. [ump̌a; tzip̌a]

ǩundura şubat ayı. [tutamǩule]

ǩurbeťç̌i kurbetçi.

ǩurbeťi kurbet.

ǩuťavi enik, köpek yavrusu. [laǩoťi]

ǩuzi kaşık. [ǩizi]

ǩvali peynir. [vali, qvali]

ǩvançxi **1.** Sol, sol taraf. → ǩvaza. **2.** Ters, ters istikamet.

ǩvantsa testi, su testisi.

ǩvari karga. [ǩarğa]

ǩvaza sol, sol taraf. → ǩvançxi, marzgva.

ǩvinçi kuş. [ǩinçi]

L l

l Laz alfabesinin onaltıncı harfi.

laceta reçete.

laçi köpek. [layçi, coğori]

lafups Çf. Konuşuyor. + Şanak mu lafups? *Şana ne konuşuyor?* → olafu [ixap̌ars, isinapams, ip̌aramitams, ğarğals].

lagoťi Danaburnu böceği (gryllotalpa gryllotalpa). [ğvap̌a]

lai sanki. + *Lai bere vore.* Sanki çocuğum. → mitam.

laḱaťḱa sapan. [şurduli]

laḱoťi enik, köpek yavrusu. [ḱuťavi]

lamba lamba.

laxo Mezgit balığı (*Merlangius merlangius*).

layçi köpek. [laçi, coğori]

Lazavati Rize'nin pazar ilçesina bağlı Yavuz köyünü oluşturan iki mahalleden birinin Lazca adı.

Lazeburi Lazca; Lazlara özgü olan.

Lazi Laz. + Arte Laz delikanlısıdır. *Arte Lazi biçi ren.*

Lazika Orta çağda var olmuş Laz krallığının adı. Merkezi Kafkasya'dadır.

Lazistani Osmanlı Devlet sisteminde, bugünkü Rize ve Artvin illerinin bir kısmını kapsayan idari birim.

Lazuri Lazca. + Sen Lazca biliyor musun? *Si Lazuri giçkin-i?*

lazuťi mısır. + Nana-çkimik lazuťi oxominams? *Annem mısır kurutuyor.*

leba geç. + Ma ḱaťa seris leba var vincir. *Ben her gece geç uyumuyorum.* [yano]

leri sarımsak. + Leri gonťams. *Sarımsak kokar.*

leşḱi dudak. [çabri]

leťa toprak. + Bizim çok toprağımız yok. *Şḱu opşa leťa var miğunan.*

leťaore patates. [dixomakvali]

leťaşperi kahverengi. [ḱaveşperi]

lilve sebze, zerzevat.

limbotsa eğrelti otu. [bilontsa]

limci akşam. [lumci]

limcineri akşamki. **Limcineri cari** akşam yemeği. [lumcineri]

limoneta limonata.

limoni limon.

linci bakır.

lip̌adre erkek çakal. → mḱyapu.

lira lira.

lise lise.

liťro litre.

livadi bahçe. [onťule]

lobya fasülye. [xaci]

logonta lokanta.

loqa tatlı. [loya]

loresima papatya.

lotsa 1. nahoş. **2.** tatlı.

loya tatlı. [loqa]

lu lahana. **Lu zeri** lahana ezmesi. [luqu]

luği incir.

luḱna mum. [nuḱla]

lulututa mart ayı. [marṫi]

lumci akşam. [limci]

lumcineri akşamki. **Lumcineri gyari** akşam yemeği.

lumcun Çf. Akşam oluyor. + Lumcun, açkva oxorişe mendaptat. *Akşam oluyor, artık eve gidelim.* → olumcu.

luqu lahana. [lu]

M m

m Laz alfabesinin onyedinci harfi.

ma ben, bana. + Ma magurale vore. *Ben öğrenciyim.* [man]

maarani birinci. + Lazuri osinapus maarani ma vore, ya tku bozok. *Lazca konuşmada birinci benim dedi kız.* [iptineri]

maaşani altıncı. + Çkimi biçi hatzi ortamektebişi maaşani sinifis ren. *Benim oğlum şimdi ortaokul altıncı sınıftadır.*

mabire şarkıcı, türkücü. [mabirale]

macida sofra. [magida]

maçare yazar, muellif. → oçaru.

maçi maç. + Fuťbolişi maçi miğunan? *Futbol maçımız var.*

maçxome balıkçı. + Tutasteşi baba maçxome ren. *Tutaşte'nin babası balıkçıdır.* → çxomi.

maçxorani dokuzuncu.

made –den başka. **Skanda made** senden başka. [meťa]

madulye işçi. + Madulyepek pavriḱas içalişaman. *İşçiler fabrikada çalışıyorlar.* [madulyale]

maeçani yirminci.

magida sofra. [macida]

magurale öğrenci. + Şana magurale ren-i? *Şana öğrenci mi?* [magure]

mağala yüksek. + Ǩinçi mağala qas (aras/ ťoťis) kogelaxedu. *Kuş yüksek bir dala kondu.*

mağare ressam. → oğaru, resimi.

mağaza mağaza, dükkan.

mainale çok üşüyen, çabuk üşüyen.

maisi mayıs ayı.

majura ikinci, diğer, öbür, öteki, ayrıca. **Majurape** diğerleri. [majurani]

majuraḱele diğer tarafa, diğer tarafta.

majurani ikinci. + Şana maarani sinifi kogolaxtu do hatzi majurani sinifis ren. *Şana birinci sınıfı geçti, şimdi ikinci sınıfta.*

majurape diğerleri.

maḱare düğün alayı; düğüncü.

maḱarina makarna.

maḱazete gazeteci.

maḱitxe okur, kitap okuru. → oḱitxu.

maktaloba yönetim.

maḱurbeťe kurbetçi.

makvali yumurta. [markvali]

mamuli horoz. [mumuli]

man ben, bana. + Man xvala var vore. *Ben yalnız değilim.* [ma]

manavi manav.

mance mal sahibi, patron, sahip.

mandalina mandalina.

mandre ahır. [baüi, axiri]

mandzageri komşu. + Mandzagerepe-çkimi dido ḱai renan. *Benim komşularım çok iyidir.* [marte]

mandzinen Çf. Artıyor. Bkz. mondzinu.

maneba arkadaş, dost. [manebra]

mani çabuk, hızlı.

manişa çabucak, çabuk. + Oxorcak dulyapemuşi manişa doçodinu do dinciru. *Kadın işlerini çabucak bitirip uyudu.* [evedi]

maoşani yüzüncü.

maotxani dördüncü.

maovrani sekizinci.

map̌azule ateş böceği. [p̌ap̌azulya]

Map̌avre Rize iline bağlı Çayeli ilçesinin eski adı.

maputxoce uçak. → oputxu.

mapxa açık hava, karsız ve yağmursuz hava. → doba.

maqvaperi yoğurt. [mevaperi, meyaperi]

marazi maraz, hastalık.

mardzgva sağ, sağ taraf.

mariaşina ağustos ayı. [ağustozi]

mariaşina Eylül ayı. [Çxalva]

markvali yumurta. [makvali]

Marmara Marmara.

maroşkili eti yenen bir deniz balığı; eşkina balığı. [mavroşkili]

marte komşu. [mandzageri]

mart̆i mart ayı. [lulu tuta]

marzgva sağ, sağ taraf. → ǩvançxi.

marzgvani sağ taraftaki, sağdaki.

masa masa. [st̆oli]

masif̆t̆eroba atmacacılık.

masumani üçüncü. [masuma]

maşkvitani yedinci. [maşǩvitani]

matematiği matematik.

mat̆isi oxenu balık ağlarını tamir etmek.

matzindi yüzük. [matzǩindi]

matzǩindi yüzük. [matzindi]

mat̆iat̆ore tiyatrocu.

mavitani onuncu.

mavit̆ojurani onikinci.

maxaçke çiftçi, çiftlik işi ile uğraşan. → oxaçku.

maxutani beşinci.

mazap̌u soğuk algınlığı, nezle, grip.

mazi tahta arabanın dingil kısmı.

mazuğale denizci. → zuğa.

mbağu kiler; kışlık yiyeceklerin muhafaza edildiği yer.

mboli bol. + “Ma ne mboli para ne-ti mboli oçǩomale miğun”, ya tku ǩoçik. *Benim ne bol param ne de bol yiyeceğim var, dedi adam.*

mbonums Çf. Yıkıyor (bir canlıyı, başkasını). → ombonu, obonu. [bonups, bonums]

mbuli kiraz. [buli]

mbulora haziran ayı.

mbura boz, gri. [bura, best̆i]

mcixi yumruk.

mcumu tuz.

mcve eski. → mcveşi.

mcveri kurt. [mgeri]

mcveşi eski. **Mcveşoras** eski zamanlarda. + Tendaşi oxori mcveşi ren. *Tenda’nın evi eskidir.*

mç̌aci sinek.

mç̌apu çakal. [mǩyapu]

mç̌eşi çoban. [mç̌ǩeşi]

mç̌ima yağmur. + Mç̌ima mç̌ims-i? *Yağmur yağıyor mu?* [ç̌ima]

mç̌ims Çf. Yağmur yağıyor. + Mç̌ima mç̌ims.

Yağmur yağıyor. → omçimu.

mçipe ince. + Karťali mçipe ren. *Kağıt incedir.*

mçips Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möiy]

mçire geniş, yayvan. + Amedis mçire mxucepe uğun. *Ahmet'in geniş omuzları var.*

mçita kırmızı, kızıl, al. + Ma mçita peri dido maoropen. *Ben kırmızı rengi çok severim.*

mçiy Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möips]

mçǩeşi çoban. [mçeşi]

mçǩidi mısır ekmeği. [mçǩudi, mçudi]

mçǩudi mısır ekmeği. [mçǩidi, mçudi]

mçoni meşe ağacı.

mçoxa ekşi. [ǩoxa; sťiṗo; mjai]

mçu bağırsak.

mçudi mısır ekmeği. [mçǩudi, mçǩidi]

mçveti damla. [ťiki]

mçvips Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möiy]

mçxu iri, kalın. + Hakonuri ncalepe dido mçxu renan. *Buradaki ağaçlar çok iridirler.*

mçxuri koyun (hayvan).

mçxvapa sıcak hava. [mçxvopa]

mçxvopa sıcak hava. [çxopa, mçxvapa]

mdade gelin adayı kızın koca evine götürülürken eşlik eden arkadaşı; sağdıç.

mdiḱa buğday.

meci imece. [noderi, nodi]

meçabu yapıştırmak. [noöabams]

meçabule yapıştırıcı.

meçams Çf. Veriyor, ödüyor. + Babak biçi-muşis nosi meçams. *Baba oğluna akıl veriyor.* → meçamu.

meçamu vermek, ödemek. → meçams.

meçireli zor, çetin. [çetini]

medgin karşıdan karşıya kuruludur.

medi umut, ümit. + Ma mitişi medi var miğun. *Benim kimseden umudum yok.*

medya medya, basın yayın işleri.

meele mahalle. + Si nam meeles xer? *Sen hangi mahallede oturuyorsun?*

megnu anlamak. → nagneps. [ognu]

meğaru işaretlemek. → nuğarams.

meḱoreri bağlı, iletişim halinde.Bkz. meḱoru.

meḱoru bağlamak, iletişime geçmek. Bkz. meḱoreri.

mektebi mektep, okul.

mektubi mektup.

meḱvatu Çf. Kesmek.

mele öte. + Çkimi oxori Amedişi oxorişi mele ren. *Benim evim Ahmet'in evinin ötesindedir.*

melendoni öte taraftaki. [meleni]

meleni ötedeki. [melendoni]

melenḱale karşı taraf.

melenḱele karşı taraf.

meli tilki.

melun Çf. Sana doğru geliyor.

memçinu haber etmek, haber göndermek.

meşvelu yardım etmek.

memleketi memleket. [dobadona]

memsofa koltuk.

memuri memur.

menceli güç, kuvvet, mecal. [ğanci]

menceloni güçlü. [ğanconi]

mendra uzak. + Oxori-skani mektebişe mendra ren-i? *Evin okuldan uzak mı?*

meqonu devam etmek, takip etmek. → noqups. [meyonu].

merağı merak, ilgi.

Mergeli Megrel. Lazlara yakın akraba bir Kafkas halkı.

Mergeluri 1. Megrelce, Megrel dili. **2**. Megrellere özgü olan.

mergya maydonoz bitkisi.

mesaji mesaj.

meseli masal. [p̌aramiti]

mesleği meslek.

meşini meşin.

meşonu ummak, ümit etmek. → meşonums. [meşvenu]

meşonums Çf. Umuyor, ümit ediyor. + Artek, Tanura andğa moxtasen ya do meşonums. *Arte Tanura'nın bugün geleceğini umuyor.* → meşonu.

meşvelu yardım etmek, yardım. → nuşvelams.

meşvens Çf. Umuyor, ümit ediyor. + Artek, Tanura moxtasen ya do meşvens? *Arte Tanura'nın geleceğini umuyor?* → meşvenu.

meşvenu ummak, ümit etmek. → meşvens. [meşonu]

-met̆a –den başka. **Skanda met̆a** senden başka. [made]

met̆ro metre.

meucu dinlemek. [mesiminu, meşüinu]

meulun Çf. Karşıya geçiyor. [meüulun]

meüulun Çf. Karşıya geçiyor. [meyulun]

mevaperi yoğurt. [meyaperi, maqvaperi]

mevzu konu.

mexi şimşek. → dovalu.

mexola yakın.

meyaperi yoğurt. [mevaperi, maqvaperi]

meyonu devam etmek, takip etmek. → nayonen. [meonu, meqonu]

meyve meyve.

mezuni mezun. **Mezuni oyapu** mezun olmak.

mgara ağıt, matem, taziye. [bgara]

mgeri kurt. [mcveri]

Mğesti Fındıklı kasabası. [Vitze]

Mğesturi Fındıklı kasabasından olan.

mğorineri bağırarak. Bkz. omğorinu, mğorums.

mğorums bağırıyor.

mi kim. + Bu adam kim? *Ham k̆oçi mi ren?*

milioni milyon. + Mp̌olis vit milionişen dido k̆oçi skidun. *İstanbul'da on milyondan çok insan yaşıyor.*

millet̆i millet, halk, insanlar.

minci çökelek. [mindzi]

minta nane bitkis.

mipeşi kimlerden.

Misa 1. Sessiz, sakin. 2. Lazcada bir kız ismi.

misina misina.

mişi kimin. + Ham mişi bere ren? *Bu kimin çocuğu?*

mitam sanki, güya. + Mitam, mzoğa nciris't̆u (nciris ort̆u). *Sanki deniz uykudaydı.* + Mitam, bomtzuranam ya do k̆ai dulyape ok̆oxu. *Güya, düzeltiyorum diye iyi işleri bozdu.* + Mitam, çku mşinaman xolo tembeli. Güya gene bizi tembel sayıyorlar. → lai.

miti kimse. + Berek mitis mutu var utzumers. *Çocuk kimseye birşey söylemiyor.*

mitxa biri, birisi. + Amedik "gzas mitxa bdziri", ya tku. *Ahmet, yolda birisini gördüm, dedi.*

mik̆ulun Çf. Karşıya geçiyor.

mja 1. Süt. → mjalva. **2.** Ayran. → tani.

mjaçxa pazar günü.

mjai ekşi. [mç̌oxa; k̆oxa; st̆ip̌o]

mjalva süt. + Berek mjalva şums. *Çocuk süt içiyor.* [mja]

mjoli dut meyvesi, dut ağacı.

mjora güneş. + Mjora yulun. *Güneş doğuyor.*

mjors Çf. Güneş ışıyor. + Mjora mjors. *Güneş ışıyor.* → omjoru.

mjvabu kurbağa.

mǩoli çekirge. [ǩoli]

mǩule kısa. + Baba-çkimi mǩule ǩoçi ren. *Babam kısa (boylu) adamdır.*

mǩuleşi kısaca, özet olarak.

mkveri un. [mçveri]

mǩyapu çakal. [mçapu]

mludi sincap. [dzemuri, ğalya]

mo niçin, neden?

mobili mobil.

moderini modern.

modvalu **1.** Giyinmek, giymek (bel altı, yüzük vs.). → moidums, moydums, moidumers. **2.** Ayakkabı.

moğaleri yorgun. [doçǩinderi, nçineri]

moğams Çf. Getiriyor.

moğardu yorulmak. → moğardun. [doçǩindu, donçinu]

moğardun Çf. Yoruluyor. + Ayşe dersi oçalişute moğardun. *Ayşe ders çalışmaktan yoruluyor.* → moğardu, doçǩindu.

moidums Çf. Giyiyor (bel altı, yüzük vs.). + Tanurak pont̆uli moidums. *Tanura pantolon giyiniyor.* → modvalu [moydums, moidumers]

moiselen Çf. Kalkıyor. + Amedi ǯumanişe saat̆i ovros moiselen. *Ahmet, sabah sekizde kalkıyor.* → moselu [eiselen].

mole beri. + Si mele do ma mole/ Sole gdzira si sole? *Sen ötede ben beride/ Seni nerede göreyim, nerede?*

molulun Çf. Beriye doğru geliyor.

molva gelmek. → mulun. [moxtimu].

monçinora yaz. [yazi]

mondo belki. + Amseri Amedi çkimi oxorişe moxtasen mondo. *Bugece Ahmet belki benim evime gelecek.*

moni boncuk. [zenişi]

monǩa ağır. + Kva dişǩaşen monǩa ren. *Taş odundan ağırdır.*

monta torun, yavru.

monto atmaca yakalamak için ağ gerilerek kurulan düzenek. [skence]

moqonaps Çf. Getiriyor (canlı). + Berek coğori oxorişe moqonaps. *Çocuk köpeği eve getiriyor.* → moqonu [moqonams, moyonams].

moqonu getirmek (canlı). → moqonaps. [moyonu].

mordale delikanlı. [p̆aliǩari]

morderi büyük. [didi, bet̆i]

moro elbette, peki, tabi ki. **Moro mu!** *Ya ne!*

mosa ağ.

mosela sahur vakti.

moselu kalkmak. → moiselen. [eselu]

moşvacinu Çf. Dinlenmek.

mot niye, neden, niçin. + Mot moxti? *Niye geldin?*

mota torun, yavru. [motali]

mot̆i atişi! Aman tanrım, aman allahım.

motsurdu özlemek. → motsurdun. [gonçelu; oǩomandu]

motsurdun Çf. Özlüyor. + Artes baba-muşi motsurdun. *Arte babasını özlüyor.* → motsurdu.

motzipxu donatmak. [motzopxu]

motzondu beğenmek. → motzondun.

motzondun Çf. Beğeniyor. + Tanuras ağani oxori dido motzondu. *Tanura yeni evi çok*

beğendi. [motzondu]

moxtimu gelmek. → mulun. [molva]

moydums Çf. Giyiniyor (bel altı, yüzük vs.). + Tanurak ponťuli moydums. *Tanura pantolon giyiniyor.* → modvalu [moidumers].

moyonams Çf. Getiriyor (canlı). + Artek mektebişen ar ǩaťu komoyonu. *Arte okuldan bir kedi getirdi.* → moyonu [moqonams, moqonaps].

moyonu getirmek (canlı). → moyonams. [moqonu]

Mp̌oli İstanbul.

mp̌ula bulut.

mpula sis, bulut. + Ngolas mpula yulun. *Yaylada sis yayılıyor.* [mp̌ula]

msici sarmaşık. [msuci]

msifonapa düşünce, görüş, düşünmek. → omsifonu.

msifoneri düşünerek. → duşuneri, omsifonu.

mskibu değirmen. [karmaťe]

mskva güzel. + Şana dido mskva bozo ren. *Şana çok güzel kızdır.*

mskveri geyik, karaca.

msuci sarmaşık. [msici]

msva kanat. **Ǩinçişi msva** kuş kanadı.

mşkeri bir bitki; alpgülü.

mşkiridoni kırlangıç. [şilidoni]

mşkironeri acıkmış, aç. [mşǩorineri]

mşkironi açlık. [mşǩorini]

mşkorineri aç, acıkmış.

mşkurinale korkak, ödlek. [mşkurinace]

mşkvela fidan.

mťa bitki, ot. [mťüa]

mteli bütün, hepsi, herkes, tüm. + Mteli dalepe hak renan. *Bütün kız kardeşler buradalar.* [iri]

mtilana gerçekten, hakikaten, sahi, sahiden. + Şana oxorişe var moxtasen-i, mtilana? *Şana eve gelmeyecek mi gerçekten?*

mtini hakiki, gerçek. + Mtini zop̌on-i? *Gerçek mi söylüyorsun?*

mtinoba hakikat, gerçeklik.

mtiri kayınpeder.

mtǩa ot, bitki. [mťa]

mťǩalepuna otlarla kaplı yer. [mťalepuna]

mtsa sema, gök. [ntsa]

mtsika az. + Ǩoçis mtsika geçareli uğun. *Adamın az parası var.*

mtskviťura tavşan.

mtsudi yalan. + Mtsudi mot isinapam! *Yalan konuşma!*

mtsudilace yalancı.

mtsudişi boşuna, yalandan, beyhude. + Mtsudişi mot isinapam, mitik skani var icers? *Boşuna konuşma, kimse sana inanmıyor.*

mtsxade gerçek. + Ezmoces var mtsxades voret. *Rüyada değil, gerçek hayattayız.* [mtsxace]

mtsxuli armut.

mtugi fare, sıçan. [mtui, mtuci]

mtui fare, sıçan. [mtugi, mtuci]

mtums Çf. Yağıyor (kar, taş vs.). + Kva var mtums, mturi mtums. *Taş yağmıyor, kar yağıyor.* → omtu. [mtups]

mturi kar. + Mturi mtums. *Kar yağıyor.* [mtviri]

mtuti ayı. + Mtutepe so skidunan? *Ayılar nerede yaşıyor?*

mtuy Çf. Kar yağıyor. [mtums, mtvips]

mtvips Çf. Kar yağıyor. [mtuy, mtums]

mtviri kar. + Mtviri mtums. *Kar yağıyor.* [mturi]

mtzǩo karayemiş. + Mtzǩo oçǩomu dido ǩai domatzonen. *Karayemiş yemeyi seviyorum.* [mtzu]

mtzǩuli sivri. [mtzuli, tzungi]

mtzǩupi karanlık. + Beres mtzǩupişe aşkurinen. *Çocuk karanlıktan korkuyor.* [mtzupi]

mtzu karayemiş. [mtzǩo]

mtzuli sivri. [mtzǩuli]

mtzupi karanlık. [mtzǩupi]

mtzutxe tuzlu.

mu kendi. + Muk mitzu. *Bana kendi söyledi.*

mu ne. + Mu iťur? *Ne diyorsun?*

mťa ot, bitki. [mťǩa]

muaciri mahacir, göçmen.

mualimi öğretmen. [dogurale]

muǯo nasıl. + Muǯo're? *Nasılsın?* [muǯe]

mudiri müdür.

muendisi mühendis.

mugvala yuvarlak. + Dunya mugvala ren. *Dünya yuvarlaktır.* [murgvala]

muhimi mühim, önemli.

mťǩa bitki, ot, orman. [mťa]

muǩorams bağlıyor.

mťǩuri vahşi, yabani. [mťuri]

mula karaağaç.

mulun Çf. Geliyor. + Bere oxorişe mulun. *Çocuk eve geliyor.* → molva, moxtimu.

mumuli horoz. [mamuli]

munderaşen doni ne zamandan beri.

mundes ne zaman. + Amedişi nana mundes mulun? *Ahmet'in annesi ne zaman geliyor?*

mundi dip, kıç. **Zuğa mundi** Denizin dibi.

muntxa şey, herhangi bir şey.

muperi ne biçim, ne gibi. + Muperi porça dologokuns? *Senin üzerinde ne biçim giysi var?*

mureci kasvetli hava, kapalı hava, bulutlu hava. → omurecu.

murecums Çf. Hava bulutlanıyor, hava kapanıyor. + Ťaroni murecums. *Hava bulutlanıyor.*

murecun Çf. Hava kapanıyor, bulutlanıyor.

murutsxi yıldız. [muruntsxi]

musafiri misafir.

musťaği bıyık. [oşmeşi]

muşebura ona göre, kendi kendine (o), kendince (o).

muşeni neden, niçin, niye. + Muşeni hak vorert? *Neden buradayız?* [muyaşeni]

muşeni-ki çünkü. + Muşeni-ki ma si maoroper. *Çünkü ben seni seviyorum.*

muşi onun. + Ham, muşi oxori ren. *Bu, onun evidir.* → hemuşi.

mute ne ile. → mu.

mutepeşi kendileri.

muteşevli kendince. + Berek muteşevli isters. *Çocuk kendince oynuyor.*

muti birşey. [mutu]

mutiǩa gagası kısa bir yunus balığı türü.

muťlaǩa mutlaka.

mutpaği mutfak.

mutu birşey. + Mutu tkvare-i? *Bir şey diyecek misin?* [muti]

mutxa şey. + Mutxa gitzvare. *Sana bir şey diyeceğim.*

mutxaperi garip, tuhaf. + Amedi mutxaperi bere ren. *Ahmet garip bir çocuktur.*

mťuťa kül.

mťva iplik.

muxlama peynirin tereyağının içinde ertilmesi ile yapılan Doğu Karadeniz bölgesine özgü bir yemek.

muxťari muhtar.

muya ne. + Muya gağodu? *Ne oldu sana?* [mu]

muyaperi ne biçim. + Muyaperi dulya mağodes! *Başımıza ne biçim iş geldi!* → muperi.

muze müze.

muzi muz.

muziği müzik.

mxirace hırsız.

mxolule kertenkele.

mxuci omuz.

mzesku kara tavuk.

mzguda bitki. [mt̆ḱa]

mzgudun yerden bitiyor, yeşeriyor.

mzoğa deniz. [zuğa]

Mzuğauça Karadeniz. [Zuğauça]

N n

n Laz alfabesinin onsekizinci harfi.

nagneps Çf. Anlıyor. ♣ Şanak Lazuri nagneps. *Şana Lazca anlıyor.* → megnu [ognams, oxotzonams].

nağarya gürültü.

nak nerede, nereye. + Nak ulur? *Nereye gidiyorsun? + Bere nak on? Çocuk nerede?* [so]

nakele nereden. + Si nakele mulur? *Sen nereden geçiyorsun?* [sole]

naḱo nekadar. + Beres naḱo ḱelemi uğun. *Çocuğun kaç kalemi var?* [naḱu]

nakonuri nereli. + Şana nakonuri on? *Şana nerelidir?* [sonuri]

naḱu nekadar. [naüo]

nam 1. Hangi, hangisi. + Nam saat̆is dersi içalişam? *Hangi saatte ders çalışıyorsun?* + Nam sınıf ore? *Hangi sınıftasın?* **2**. Kaçıncı. + Ma maxutani sinifis vore. Si nam sinifis ore? *Ben beşinci sınıftayım, sen kaçıncı sınıftasın?* + Nam tutas voret? *Hangi/ kaçıncı aydayız?* + Nam zit̆a nam resimi şeni ren, guğarit. *Hangi kelime hangi resim içindir, işaretleyiniz.*

nam ḱaleni hangi tarafa.

nana ana, anne, valide. + Ma nana-çkimi yopşa p̆qorop. *Annemi çok seviyorum.*

nananena anadil. + Lazuri çkimi nananena ren. *Lazca benim anadilimdir.*

nanaotsxe üvey anne. [ogenana]

nandidi anneanne, babaanne, nine. [bedi; didinana]

nani ninni.

natura doğa, tabiat.

natureli doğal.

navai geriye kalanın hepsi, geriye kalan herşey.

naxolen yaklaşıyor, yakınlaşıyor.

naxums Çf. Çamaşır yıkıyor. + Qoçik berepe-muşişi dolokunupe naxums. *Adam çocuklarının giyeceklerini yıkıyor.* → onaxu. [naxups]

naya hangi, hangisi. [nam]

nayla serender. → serende.

nayonen Çf. Devam ediyor, takip ediyor. + Man memayonit. *Beni takip edin.* → meyonu.

nca ağaç. **Mtsxulişi nca** armut ağacı. [ca]

ncalepuna ağaçlık.

nceni buzağı, dana. [ngeni]

nçai çay. + Nana-çkimik nçai şums. *Annem çay içiyor.* [çai]

nçara yazı. [ç̆ara]

nçarums Çf. **1.** Yazıyor. → çarums. 2. Yazılıyor. → içaren.

nçaruy Çf. **1.** Yazıyor. → çarums. 2. Yazılıyor. → içaren.

nçineri yorgun. [doçḱinderi; moğaleri]

nçxun Çf. Isınıyor (hava). → onçxu. [t̆ibun]

nçxvarums “oçambre/ onçamure” denen oyulmuş taşın içinde döverek kabuğundan ayırıyor.

ndaği dağ. [germa]

ndari dar. [mt̆ǩo]

ndğa gün. + Andğa nam ndğa ren? *Bugün günlerden ne?* **Ndğa do ndğa** günbegün.

ndğaleri gündüz. + Şanak ndğaleris içalişlams. *Şana gündüz çalışıyor.*

ndğaluri günlük. + Artek ndğaluri-muşis p̆anda çarums. *Arte günlüğüne hergün yazıyor.*

ndğeri günlük. + Ar ndğeri. *Bir günlük.*

ndğura demin, az evvel, kısa sure önce. [ndğora]

ndura sağır. [uca]

nedzi ceviz, ceviz içi.

neferi Kuş yakalamak için kurulan geniş ağ.

neǩna kapı. [eǩna]

nena dil, lisan, ses. **nena ora** → xoma.

nenapuna sözlük. [zit̆apuna]

nenoni konuşkan, hoş sohbet.

ngeni buzağı, dana. [nceni]

ngola yayla. [gola]

niçanen Çf. Meyve veriyor. + Çkimi uşkuris p̆ot̆e var niçanen. *Benim armudum meyve vermiyor.* Bkz. meçanu.

niçen veriliyor.

nisa gelin. [nusa]

nişani nişan. + Bozos nişani kodudves. *Kızı nişanladılar.* → noğame, noğamisa.

nǩola anahtar. [ǩila, ǩola]

nǩoli çekirge. [mǩoli]

noçabams Çf. Yapıştırıyor.

noçare metin, yazı. + *(Helimişi Xasani)* Noçarepe çkimi-ti, çkimi va ren, ǩoçi vore, ia-ti ǩoçişi ren. *Yazılarım da benim değil, ben insanım, o da insanlarındır.*

noderi **1.** İmece. **2.** İmeceye katılan kişi.

nodi imece. [noderi, meci]

noğa çarşı, pazar.

noğame nişanlı erkek. → noğamisa.

noğamisa nişanlı kız. → noğame.

noğare resim. → oğaru, mağare [resimi].

noğari şehirli. + Ma noğari var vore, oput̆ari vore. *Ben şehirli değil köylüyüm.* [noğuri]

Noğedi Artvin’in Kemal Paşa ilçesinin Lazca adı.

noǩançxule ucu yanmaya devam eden odun parçası. Eskiden misafirlikten dönüşte yolu aydnlatma amaçlı kullanılırdı. İlkel fener.

noǩrop̆e taneleri alınmış mısır koçanı. [ǩurǩa, ǩomp̆uri]

noqups Çf. Devam ediyor, takip ediyor. + Coğori beres noqups. *Köpek çocuğu takip ediyor.* → meqonu [naonen, nayonen].

normali normal.

noseri akıllı. + Amedi noseri ǩoçi ren. *Ahmet akıllı adamdır.*

nosi akıl. + Ǩat̆ais nosi-muşi motzondun. *Herkes kendi aklını beğenir.*

nostoneri leziz. + Uşkuri nostoneri ren-i? *Elma lezzetli mi?*

nostoni lezzet, tat. + Kapçonişi nostoni mutus var uğun. *Hamsili ekmeğin tadı hiçbir şeyde yok.*

notkvame deyim. → otku, tkumers.

notzile parça, kısım.

noxene eser, yapıt.

ntasi çekirdek, tohum. [tasi, çǩemi]

ntoli tane. **Lazut̆i ntoli** fasülye tanesi.

ntsa gök, sema. [mtsa]

ntsa oťǩabu gökkuşağı. [runtsi, ntsa orťapu]

ntsana kızılgerdan kuşu. + Ntsanas motalepe uyonun. *Kızılgerdan kuşunun yavruları var.* [tsana]

ntsxeni at. + At koşuyor. *Ntsxeni uǩap̌ams.*

ntsxeni leri kardelen bitkisi.

ntxiri Fındık.

nuğarams Çf. İşaretliyor. + Tudeni çaras nuğarit. *Aşağıdaki yazıyı işaretleyiniz.* → meğaru.

nuǩla mum. [luǩna]

nuǩorun birşeye bağlıdır.

nuǩu **1.** Çene. **2.** Ağız. [p̌ici]

numera numara.

numgus benziyor.

numtsxun eklidir.

nunu öcü. [xoxo]

nusa gelin. [nisa]

nusadi yenge.

nuşvelams Çf. Yardım ediyor. + Ǩoçepek artiǩatis nuşvelaman. *İnsanlar birbirine yardım ediyor.* → meşvelu.

nuxondun Çf. Dayanıyor. Bkz. mexondu.

O o

o Laz alfabesinin ondokuzuncu harfi.

oapu olma, olmak. → ien. [oyapu, ovapu]

obaru esmek. → bars.

obgaru ağlamak. → ibgars. [omgaru]

obğe yuva. **Ǩinçişi obğe** kuş yuvası.

obiraşe oyuncak. [osteroni]

obiru 1. Oyun oynamak. → ibirs. [osteru]. **2.** Şarkı söylemek. [ot̆rağodu]

obonale banyo.

obonu 1. Yıkamak. → ibons. **2**. Yıkanmak (uzuv, canlı). → bonums. [ombonu]

ocaği ocak, aile.

ocare mutfak. + Berepek ocares cari imxoran. *Çocuklar mutfakta yemek yiyorlar.* [ogyare]

ocoxu çağırmak. → ucoxams [oyoxu].

oçalişu çalışmak. → içalişams. [otsadebu]

oçambre Dibek taşı. Buğday, pirinç, darı ve mısır gibi tahılları taneleme işine yarar. [onçamure]

oçandu davet etmek. → uçandams.

oçaraşe kalem. [ǩelemi]

oçaru yazmak, yazılmak. → çarums, içaren.

oçitxu sormak. → oǩitxu.

oçǩomale yiyecek. [oşǩomale]

oçǩomoni yenebilir olan, yemeklik.

oçǩomu yemek yemek. + Si mu oçǩomu ginon? *Sen ne yemek istiyorsun?* → imxors, çǩomups. [oşǩomu]

oçǩomuşi yemek yeme eylemi için. **Gyari oçǩomuşi voret.** *Yemek yememiz gerekiyor.*

oçopu yakalamak. → çopums.

oçume yarın. + Şana oçume noğaşe idasen. *Şana yarın çarşıya gidecek.* [çume]

oçilu evlenmek (erkek). → içils, içilen. [okomocu, okimocu, gamatxu]

oçinapams Çf. Tanıtıyor.

oçindu Çf. Hapşırmak. → açinden.

oçinu tanımak, tanışmak. → içinems.

oçkinu bilmek. → uçkin, uşǩun.

oçodinams Çf. Bitiriyor, tamamlıyor, tüketiyor. + Tanurak dersepe-muşi doçodinu. *Tanura derslerini bitirdi.* → oçodinu.

oçodinu bitirmek, tüketmek, tamamlamak. → oçodinams.

oçodu bitmek, tükenmek, neticelenmek. → içoden.

oçxu yıkamak (nesne). → çxams.

oda oda. + Şana odas ren. *Şana odadadır.*

oditsinams Çf. Güldürüyor. + Palyaçok berepe oditsinams. *Palyaço çocukları güldürüyor.* → oditsinu.

oditsinu gülmek, güldürmek. → ditsams, oditsinams.

oduşunu düşünmek. → iduşunams. [omsifonu]

odze ağaç mantarı.

odzğams Çf. Doyuruyor. + Oxorcak ǩat̆a ndğas

ǩaťupes oçǩomale meçams do odzğams. *Kadın her gün kedilere yemek verip doyuruyor.* → odzğu.

odzğu 1. Doymak. → idzğen. **2**. Doyurmak. → odzğams. [ondzğu]

odziru 1. Görmek. + Ma miti odziru var minon. *Ben kimseyi görmek istemiyorum.* **2.** Bulmak. → dzirems.

odzitsinams Çf. Güldürüyor. + Şanak Tanura odzitsinams. *Şana Tanura'yı güldürüyor.* → oditsinu.

odzitsinoni gülünç, komik. + Oditsinoni dulya mağodes. *Başımıza gülünç bir iş geldi.*

odzitsinu 1. Gülmek. → ditsams. **2**. Güldürmek. → oditsinams.

ofridi kaş. [ofidi]

ofuťe 1. Civar, etraf. **2.** Köy. [kyoi, opuťe]

oge üvey. [otsxe, antrise]

ogi ön. + Çkimi oxorişi ogi mtsxuli ceren. *Benim evimin önünde armut ağacı vardır.* [oği, tzoxle]

ognams Çf. **1.** Anlıyor. + Si Lazuri ognam-i? *Sen Lazca anlıyor musun?* [nagneps, ozotzonams] **2.** Duyuyor. + Si çkimi ognam-i? *Sen beni duyuyor musun?* → ognu.

ognapams Çf. Anlatıyor, belletiyor, belli ediyor. → ognapu.

ognapu anlatmak, belletmek, belli etmek.

ognu 1. Anlamak. → ognams [oxotzonu]. **2.** Duymak. → ognams.

ogoru 1. İstemek. → unon. **2.** Aramak. → gorums, gorups.

oguraps Çf. Öğreniyor. + Artek Lazuri igurs. *Arte Lazca öğreniyor.* → oguru. [ogurams]

ogurgulu gök gürlemek. → gurgulams. [oxontsu]

oguru 1. Öğrenmek. → igurs, igurams, iguraps **2**. Öğretmek. → oguraps [doguru]

ogyare mutfak. [ocare]

ogzalu 1. Yürümek. **2**. Varmak. → igzals

ogzun ateş yanıyor haldedir.

oğaṗu boyamak. → ğaṗums.

oğarğalu konuşmak. → ğarğals. [osinapu; oṗaramitu; oxaṗaru; olafu; olaǩirdu]

oğaru çizmek. → ğarums, noğare, mağare.

oği ön, önce.

oğindeni ön, önce.

oğine 1. Ön, önce. 2. Evvel, geçmiş. [tzoxle; oğinde]

oğmale yük. [yuki]

oğmalu götürmek (cansız). → iğams, imers

oğodams Çf. Yapıyor (birine birşey). + Beres muti mot oğodam. *Çocuğa bir şey yapma.*

oğune 1. Ön, önce. 2. Evvel, geçmiş. [tzoxle; oğinde]

oğuru ölmek. → ğurun

oinale 1. Soğutucu. **2**. Buzdolabı.

oineti kuzey, kuzey yönü.

oju uçmak. → jun [oputxu]

oǩaçxe sonra (birşeyden). [uǩaçxe]

oǩaimu iyileşmek. → iǩaimen

oǩaṗu koşmak. → uǩaṗams

oǩau iyileşmek. → iǩaen. [oǩaimu]

oǩiǩanen sallanıyor, hareket ediyor.

oǩitxu 1. Okumak. → iǩitxams [golaonu, oťǩu]. **2.** Sormak. → ǩitxoms, ǩitxums. [oçitxu]

oǩodgin yan yana duruyor ahldedir.

oǩoǩlimeri el ele tutuşmuş halde.

oǩomadu özlemek. → aǩomaden [oǩomandu; gonçelu; motsurdu]

oǩomandu özlemek. → aǩomanden [oǩomadu;

gonçelu; motsurdu]

oǩomçinu birbirine haber vermek, haberleşmek.

oǩominu duman tüttürmek.

oǩondğulun birlikte erimek.

oǩoretsxu sayı sayma, sayı saymak. → ǩoretsxums [oǩorotsxu]

oǩorotsxu sayı saymak. → oǩoretsxu.

oǩotveri örtük, kapalı. Bkz. oǩotvalu.

oǩoxveri bozuk. Bkz. oǩoxvalu.

oǩozemcams Çf. Eşleştiriyor. → oǩozemcu.

oǩozemcu eşleştirmek. → oǩozemcams.

oǩule sonra. [uǩule]

oǩutums kapatıyor, örtüyor. Bkz. oǩotvalu.

okimocu evlenmek (kadın). → ikimocen [okomocu, gamatxu]

okitabe kitaplık, kütüôane. [kyutupxana]

okomocu evlenmek (kadın). + Şana Amedi şǩala ikomocen. *Şana Ahmet ile evleniyor.* [okimocu, gamatxu].

okosale süpürge. + Artek okosale eçopu do ǩodape dokosu. *Arte süpürgeyi alıp avluyu süpürdü.* → okosu.

okosu süpürmek. → kosums.

okro altın. **Okro ǩoçi** altın adam (altın gibi adam). + İrdeni okro ǩoçi ren. *İrden altın adamdır.*

okune bilgisayar. + Berek okunes isters. *Çocuk bilgisayarda oynuyor.* → kuni.

olafu konuşmak. → lafups [osinapu; oğarğalu; oṗaramitu; oxaṗaru; olaǩirdu]

olaǩirdu konuşmak. → ilaǩirdams [osinapu; oğarğalu; oṗaramitu; oxaṗaru; olafu]

olimbu sevmek, âşık olmak. → alimben. [oropumu; oqoropu]

ololi baykuş. [mğu]

olumcu akşam olmak. → lumcun.

olva gidiş, gitmek, ulaşmak. → ulun. [oxtimu]

omalu götürmek (cansız). → imers. [oğmalu]

ombinu susamak. → ambinen. [ouminu]

ombonu yıkamak (uzuv, canlı), yıkanmak. → mbonums, imbonams. [obonu]

ombri erik. [omuri, qomuri]

omçimu yağmak (yağmur). → mçims

omçu acele etmek. → amçven [doşinu]

omçviru yüzmek. → imçvirs [onçiru, onçviru]

omeselu anlatmak, bahsetmek. → imeselams

omgaru ağlamak. → imgars [obgaru]

omğorinu böğürmek, bağırmak. Bkz. mğorineri, mğorums.

omjoreti güney.

omjoru **1.** Güneşlenmek. → imjors **2**. Işımak (güneş). → mjors

omordu büyümek, gelişmek. → imorden [ordu]

omsifonu düşünmek. → imsifons [oduşunu]

omsǩvanams güzelleştiriyor. [omskvanaps]

omşkironaps güzelleştiriyor. [omskvanams]

omşkironu acıkmak. → amşkironen [omşkorinu].

omşkorinams acıktırıyor. [omşkorinu]

omşkorinu acıkmak. → amşkorinen [amşkironen].

omtu yağmak (kar, taş). → mtums

omtzeli beşik. [ontzeli]

omtzulaşe Çf. Kalemtraş, kalem açacağı.

omurecu bulutlanmak, kapanmak (hava). → murecums

omuri erik. [ombri, qomuri]

on var, mevcut. [ren, yen]

ona tarla. [qona]

onaxu çamaşır yıkamak. → naxums.

oncğonu göndermek, yollamak (nesne). → uncğonams.

oncğore ayıp, utanç.

oncirams Çf. Uyutuyor. + Amedik bere oncirams. *Ahmet çocuğu uyutuyor.* → onciru.

oncire yatak. + Berepe nam oncires inciran? *Çocuklar hangi yatakta uyuyorlar.*

oncironi uyunabilir olan. Bkz. onciru.

onciru 1. uyumak. → incirs. **2**. uyutmak. → oncirams.

onçaru yazmak, yazılmak. → nçarums. [oçaru]

onçitu didinmek, uğraşmak, çabalamak. → inçiten.

onçviru yüzmek. → inçvirs [onçiru, omçviru]

onçxu ısınmak (hava). → nçxun [oťubu, oťibu]

ondğe ogle, ogle vakti. [yema]

ondğeri öğlen, ogle vaktine ait olan. [yemaneri]

ondzğams Çf. Doyuruyor. → odzğams. [odzğams]

ondzğu 1. Doymak. → indzğen. **2**. Doyurmak. → ondzğams. [odzğu].

onǩanu sallamak, hareket etmek, hareket ettirmek.

onťule bahçe, etraf. [livadi]

opağu temizlemek. → pağums

opǎramitu konuşmak, anlatmak, bahsetmek. → ipǎramitams [osinapu; oğarğalu; oxapǎru; olafu; olaǩirdu]

opǐce kuş yakalamak için kullanılan ağ. [sapetke]

opşa çok, fazla. [yopşa, dido, zade]

opşams Çf. Dolduruyor. + Ǩoçik dergi toprite opşams. *Adam küpü balla dolduruyor.* → opşu.

opşu 1. Dolmak. → ipşen. **2.** Doldurmak. → opşams, yopşaps

opuťari köylü. [kyouri]

opuťe köy. [çoi, kyoi]

opuťe köy. [kyoi, çoi]

oputxu uçmak. → putxun [oju]

oqonu götürmek (canlı). → iqonops [oyonu]

oqoropu âşık olmak, sevmek. → qorops [oropumu, olimbu]

oqvapu olmak. → iqven [ovapu]

ora süre, vakit, zaman.

ordams Çf. Büyütüyor, geliştiriyor. + Çilkomocik bere ordaman. *Karı-koca çocuk büyütüyor.* → ordu.

ordo erken. + Andğa çumani Şana dido ordo moiselu. *Bu sabah Şana çok erken kalktı.* [odro]

ordu 1. Büyümek, gelişmek. → irden **2**. Büyütmek, geliştirmek. → ordams. [omordu]

ordzo tabure, iskemle, sandalye. [ǩuli, troni]

ore kabak. [feli; ǩoǩore]

oroms Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artek Tenda oroms. Arte Tenda'yı seviyor. → oropumu [qorops, aoropen, alimben].

oropa aşk, sevda, sevgi.

oroperi âşık, sevgili, yavuklu.

oropumu âşık olmak, sevmek. → aoropen [oqoropu, olimbu]

ortaği ortak.

orťapu kemer. [oťqapu]

oruba akarsu. [ğali, ruba, abca]

osare gömlek. → porça.

osiminu dinlemek. → isimins [oucu, oşǩinu]

osinapu konuşmak. + Osinapupe do ziťape oǩozemcit. *Konuşmaları ve kelimeleri eşleştiriniz.* → isinapams [oğarğalu; opǎramitu;

oxap̌aru; olafu; olaǩirdu]

osǩudu ikamet etmek, yaşamak. → sǩudun. [oskidu]

oskidu ikamet etmek, yaşamak. → skidun [osǩudu]

oslop̌u eğitim vermek. → slop̌ums

Osmanuri Osmanlı'ya ait, Osmanlı ile ilgili.

osteroni oyuncak. [obiraşe]

osteru oyun oynamak. → isters [obiru]

ostu kaymak. → stun. [osťu]

oşi yüz (rakam). + Ğormotik oşi tzana ar tzana gişinas. Tanrı yüz seneni bir sene saysın.

oşinaxu muhafaza etmek, saklamak. → şinaxums

oşinu saygı göstermek. → şinems

oşkena arasında, orta. + Jur oxorişi oşkenas vore. *İki evin arasındayım.* [oşǩenda]

oşkurinu korkmak.

oşkurinoni gizemli, korkutucu.

oşǩinu dinlemek. → işǩinams. [osiminu]

oşǩomale yiyecek. [oç̌ǩomale]

oşǩomu yemek yemek. → imxors. [oç̌ǩomu]

oşǩuri elma. [uşkuri]

oşǩurinu korkmak. [uşkuri]

oşmeşi bıyık. [musťaçi]

oştzanura asır, yüzyıl.

oşu içmek. → şums

oşumoni içecek. + Porťiǩalişi tzǩari ǩai oşumoni ren. *Potakal suyu iyi bir içecektir.*

oşuvu ıslanmak. → işuven

oteli otel.

otfa çatı. [otva, otrage]

oťibu ısınmak. → ťibun [oťubu, onçxu]

oťişu başarmak, halletmek, üstesinden gelmek. → ťişums

oťlap̌inoni mürver ağacının boydan boya içi oyularak yapılan 25 cm uzunluğunda bir oyuncak. Oyuncağın bir ucu karayemiş ya da ot ile tıkanarak diğer taraftan basınç uygulanır ve patlama sesi elde edilir. [oťǩvatsinoni]

oťǩapu kemer. [orťapu]

oťǩu 1. Demek, söylemek,ifade etmek. **2**. Okumak. → iťurs. [otku, oǩitxu, golaonu]

oťǩvzusinpni → oťlap̌inoni.

oťrağodu şarkı söylemek. → ťrağodums [obiru; oťrağudu].

oťrağudu şarkı söylemek. → ťrağudums [obiru; oťrağodu].

oťrebi Eski Laz evlerinde aeş yakılan, üzerinde yemek pişirilen yer. [oťrebule, ǩera]

oťrebule Eski Laz evlerinde aeş yakılan, üzerinde yemek pişirilen yer. [oťrebule, ǩera]

oťriǩi bıldırcın. [oťriçi]

oťubu ısınmak. → ťubun [oťibu, nçxun]

otku demek, ifade etmek, söylemek. → tkumers, zop̌ons [oťǩu]

otoktoni yerli halk.

otole gözlük. + Amedis mskva otole uğun. *Ahmet'in güzel gözlüğü var.* → toli.

otoru taşımak. Bkz. torums.

otoruşi taşıma eylemi ile ilgili olan.

otsadebu çalışmak. → itsadeburs. [oçalişu]

otsadu bakmak (birini), göz kulak olmak. → tsadums.

otsxeci tarak. + Otsxecite toma itsxonen. *Tarak ile saç taranır.* → otsxonu.

otsxonu taramak (saç). → itsxons, itsxonams.

otsxunu ayıklamak, ayrım yapmak, seçmek. → tsxunums.

otva çatı. [otrage]

otxo dört. + Otxo fara otxok naǩo ikums? *Dört*

kere dört kaç eder?

otxoneçi do vit doksan sayısı.

otxoneçi seksen. + Nana-çkimi otxoneçi tzaneri ren. *Annem seksen yaşındadır.*

otzedu bakmak, izlemek. → otzers. [otzḱedu]

otzers Çf. Bakıyor, izliyor. → otzedu [otzḱers]

otzilu koparmak, toplamak (meyve, yaş çay). → tzilums.

otzirams Çf. gösteriyor. Bkz. otziru.

otzḱedu bakmak, izlemek. → otzḱers. [otzedu]

otzḱers Çf. Bakıyor, izliyor. + Tendak Artes otzḱers-i? *Tenda Arte'ye mi bakıyor?* → otzḱedu.

otzḱunu ağrımak. → atzḱunen, tzḱuns. [otzunu]

otzopxu tamir etmek, inşa etmek. [otzipxu]

otzipxu tamir etmek, inşa etmek. [otzopxu]

otzopxuşi tamir etme ya da inşa etmeyle ilgili.

otzunu ağrımak. → atzunen. [otzḱunu]

oucu dinlemek. → iucams. [oşḱinu, osiminu]

ouminu susamak. → → aominen. [ombinu]

ovapu 1. Olmak. **2**. Birşey olmak. **3**. Birine birşey olmak. → iven. [oqvapu, oapu, oyapu]

ovro sekiz sayısı.

oxaçku ekmek, ekin ekmek. [oxaşḱu]

oxaçkuşi ekin ekmeyle ilgili olan. Bkz. oxaçku.

oxap̌aru 1. Konuşmak. → ixap̌ars **2**. Birine kızmak. → uxap̌ars

oxaresiru 1. Affetmek, bağışlamak. **2.** Hibe etmek. → uxaresirams [oxarsuvu]

oxarmele hastahane. [xasťaxana]

oxarmelu hastanlanmak. → ixarmelen. [ozabunu]

oxarsuvu 1. Affetmek, bağışlamak. **2.** Hibe etmek. → uxarsuvams [oxaresiru]

oxaziru 1. Hazırlamak. → xazirums **2.** Hazırlanmak. → ixaziren

oxelams Çf. Sevindiriyor. + Doguralek ḱai Lazuri dogurams do berepe oxelams. *Öğretmen iyi Lazca öğretip çocukları sevindiriyor.* → oxelu.

oxelu 1. Ssevinmek, mutlu olmak. → ixelen. **2**. Sevindirmek. → oxelams.

oxenu yapmak, etmek. → ikums, ikoms, ikips.

oxesap̌u hesaplamak. → xesap̌ums

oxmarams Çf. Kullanıyor. + Şanak ťilifoni var oxmarams. *Şana telefonu kullanmıyor.* → oxmaru [ixmars].

oxmaru kullanmak, kullanılmak, kullanım. → ixmars, oxmarams.

oxoktala eğlence.

oxontsu gök gürlemek. → xontsun [ogurgulu]

oxorca kadın. [oxorza, xordza]

oxori ev. + Şanaşi oxori kyois ren. *Şana'nın evi köydedir.*

oxoronu horon oynamak. → ixoronams, ixorons; xoronaps

oxotzonams Çf. Anlıyor, algılıyor. + Berek iri tEVULİ oxotzonams. *Çocuk herşeyi anlıyor.* → oxotzonu [ognams, nagneps].

oxotzonu algılamak, anlamak. → oxotzonams.

oxtimu (geçmiş ve gelecek zamanda) gidiş, gitmek, ulaşmak. → ulun [olva].

oxuntzun Çf. Geriliyor, içine kapanıyor. Genellikle atmaca avına saldırırken içine kapanıp saldırır.

oxvenu yapmak. → ikoms, ikips [oxenu].

oyapu olma, olmak. → iyen [oapu, ovapu, oqvapu]

oyonu götürmek (canlı). → iyonams [oqonu]

oyoxu çağırmak. → iyoxams [ocoxu]

ozabunu hastanlanmak. → izabunen [oxarmelu]

ozdu çekmek, taşımak.

ozit̆oni söylenmesi gereken.

ozit̆u söylemek, demek. → otku [it̆urs, tkumers, zop̆ons].

ozonu ev kurulacak yerin hafriyatını çıkarmak.

ozonuşi hafriyat çıkarmayla ilgili olan.

P p

P Laz alfabesinin yirminci harfi.

pağums Çf. Temizliyor. + Şanak muşi oda ǩanda pağums. *Şana kendi odasını hep temizlemiyor.* → opağu.

paltu palto.

paluri 1. Alev. 2. Lazcada bir kişi adı.

paluroni alevli.

pampa hafif. [çorçi]

pansiyoni pansiyon.

papa 1. Lapa. **2.** Muhallebi. **Paponi tepsi** Laz böreği. → Bureği.

paponi 1. İçinde muhallebi bulunan. 2. Laz böreği.

papuri vapur. [ǩaravi]

para para. [geçareli]

parki park. + Berepek parkis isteran (ibiran). *Çocuklar parkta oynuyor.*

parpali kelebek.

pasaji pasaj.

pasťa pasta.

pasťaxana pastane.

pasťaxana pastane.

paťlicani patlıcan. [baldurcani]

pavri yaprak. [buťǩa].

pavriǩa fabrika.

peçeta peçete.

pelapa fayda, yarar.

pelaperi çalışkan, hamarat. → atzuǩeťi.

pembe pembe.

pencere pencere.

pentze sümüklü böcek. [petze]

perçe balkon.

peri renk, biçim. [çere]

peroni renkli. [çeroni]

Persi Pers.Eski bir İran kavmi.

petze sümüklü bocek. [pentze]

pilavi pilav.

piliťa soba.

pimpili sakal.

pisiǩleťi bisiklet. [ǩeťintsxeni]

pitsari tahta.

pitsarişi araba tamamiyle ahşaptan yapılan dört tekeri ve dümeni bulunan çocuk oyuncağı araba.

pkveri un, buğday ya da mısır unu. [mkveri, mçveri]

poğari kaynak su.

politzi polis.

polo bacak. [ťriǩi]

ponťuli pantalon.

porça gömlek, tişort gibi bel üstü giyilen giysiler.

porťiǩali portakal.

posťa posta.

posťaxana postane.

poxo yuvarlak taşlarla oynanan bir çocuk oynu. Belli bir mesafede hedef taş konur. Oyuncular ellerindeki tek taşı bu hedefe atarak vurmaya ya da en yakınına düşürmeye çalışır. Hedefi vuran oyunu kazanır.

pozisioni pozisyon.

problemi problem.

programi program.

pşeri dolu. → opşu.

puci inek. + Annemin iki ineği var. *Nana-çkimis jur puci uyonun.*

puciyağì tereyağı. [karaḱi]

pukiri çiçek. [pukuri, purki]

purki çiçek. [pukuri, pukiri]

purkinora ilkbahar. [beari]

purpu akciğer.

putxineri uçarak. → oputxu

putxun Çf. Uçuyor. + Ziťa putxun, ǩara doskidun. *Söz uçar yazı kalır.* → oputxu.

pxa kılçık. [mxa]

P̌ p̌

p̌ Laz alfabesinin yirmibirinci harfi.

p̌alik̆ari delikanlı. [biçi]

p̌anda daima, hep, her zaman, sürekli. [iro, p̌ant̆a]

p̌ap̌azulya ateşböceği. [map̌azule]

p̌ap̌u büyükbaba, dede. [p̌ap̌uli]

p̌ap̌u dede, büyük baba.

p̌ap̌upeşi zit̆a atasözü.

p̌arak̆amindi Geleneksel Laz evlerinde açık ateşin yakıldığı, günlük oturma ve yemek yeme alanı. [oxomonduni, xayat̆i]

p̌aramiti masal. [meseli]

p̌aramiti masal. [p̌arameti, meseli]

p̌araske cuma günü.

p̌aşuri hikaye, öykü.

p̌aşuri öykü, hikaye.

p̌at̆i fena, kötü. [p̌eat̆i; xavi]

p̌at̆i köyü.

p̌ea acaba. + Acaba Şana geldi mi? *Şana moxtu-i p̌ea?* [p̌ia]

p̌eat̆i kötü, fena. [p̌at̆i; xavi]

p̌eci sık, kalın.

p̌ia acaba. [p̌ea]

p̌ici 1. ağız. → nuk̆u. **2**. yüz.

p̌ip̌eri biber.

p̌ip̌eri biber.

p̌ip̌ila çekirdek.

p̌işindğa geçenlerde, geçen gün, evvelsi gün. [mtzea; t̆okseri]

p̌oca kucak.

P̌oli İstanbul. [Mp̌oli]

p̌ot̆e 1. Asla, hiçbir zaman. + Ma p̌ot̆e xortzi var vimxor. *Ben asla et yemem.* **2**. Geçmiş, mazi. → atxe.

p̌ot̆e hiçbir zaman, asla.

p̌rik̆e acı (tat).

p̌rindzi pirinç.

p̌rindzi pirinç. [brinci]

p̌unci grup, öbek.

p̌ut̆uci arı, bal arısı. [but̆k̆uci]

Q q

q Laz alfabesinin yirmiikinci harfi.

qa dal. [ťoťi, ara]

qali boyun. [ali]

qaliçereli gelincik.

qineri buz. [ineri]

qini oqvapu üşümek. + Qini maqven. *Üşüyorum.* [ini oyapu]

qini soğuk. + Qini diqvas-na daçxiri vogzaminon. *Soğuk olursa ateş yakacağım.* [ini]

qinoba kış, kış mevsimi. → inora.

qinva kış. [inora]

qişi kış mevsimi. [qinva, inora, inuva]

qomuri erik. [ombri, omuri]

qorops Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artek Tendas qorops. *Arte Tenda'yı seviyor.* → oqoropu [oroms, aoropen, alimben].

quci kulak. [uci]

qurdzeni üzüm. [urdzeni]

qva alın. [ḱoṗa]

qvali peynir. [vali, ḱvali]

qvili kemik. [ili]

R r

r Laz alfabesinin yirmiüçüncü harfi.

radio radyo.

ragi tuzak, kuş ya da fare tuzağı.

rak̆anepeşi

rak̆ani tepe. + Rak̆anis mot geladgir, gemzuli xvala xvala? *Neden tepede duruyorsun, mahzun ve yalnız.*

raxna örümcek. [bobola]

rek̆emi rakam.

rek̆lami reklam.

remezani Ramazan.

ren Çf. …dır, dir; mevcuttur, vardır. + Şana hak ren. *Şana buradadır.* + Şana magure ren. *Şana öğrencidir.* [on]

resami ressam. [mağare]

resimi resim. [noğare]

romani roman.

ruba akarsu, dere. [ğali, abca, oruba]

runtsi gökkuşağı. [ntsa ot̆apu]

Rusi Rus.

Ruseti Rusya.

S s

s Laz alfabesinin yirmdördüncü harfi.

saat̆i saat. + Saat̆i nak̆o ren? *Saat kaç?* [saet̆i]

sabat̆oni cumartesi günü.

saet̆i saat. [saat̆i]

saha saha.

saibi sahip. + Si ham oxorişi mance ore-i? *Sen be evin sahibi misin?* [mance]

sak̆izi sakız.

salata salata. + Ma şuk̆a do tomatisişi salata oçk̆omu k̆ai domatzonen. *Ben salatalık ve domates salatası yemeyi severim.*

saloni salon.

sanat̆i saat.

sanie saniye.

sap̆et̆k̆e karatavuk avlamak için kurulan ağ.

sap̆oni sabun. + Şanak p̆anda xe sap̆onite ibonams. *Şana her gün elini sabunla yıkıyor.*

sari sarı ren. + [skit̆a]

Sarpi Türkiey ile Gürcistan arasında sınırı teşlil eden köyü. Her iki tarafta Lazlarla meskündür.

sebep̆i sebep.

sebep̆ite sebebi ile. [sebep̆iten, gurine]

sefi yanlış. [ğuli]

selimi osvaru Geleneksel Laz düğünlerinde, kız tarafı erkek evine geldiğinde, halka şeklinde biraraya gelip sözleri kalıplaşmış maniler söyler ve bu şekilde düğün sahibine isteklerini iletirlerdi. Bunsa "selimi osvaru" denilir.

semsiye şemsiye.

semti semt.

Senaki Gürcistan'da Karadeniz sahilinde bir şehir.

serende serender. → nayla, serenti.

seri gece. + Seris nam saat̆is incir? *Gece kaçta uyuyorsun?*

serini serin. + Andğa opşa serini ren. *Bugün çok serin.*

servisi servis. + Çocuk servisle eve gidip geliyor. *Bere servisite oxorişe ulun mulun.*

si sen, sana, sende. + Si so ulur? *Sen nereye gidiyorsun?* [sin]

sica damat, enişte. + Amedi Alişi sica ren. *Ahmet Ali'nin damadıdır.*

sift̆eri atmaca kuşu. + K̆oçik sift̆eri çopums. *Adam atmaca yakalıyor.* [sift̆eri]

sin sen. + Sin do ma manebape voret. *Sen ve ben arkadaşız.* [si]

sinema sinema. + Amseri sinemaşe vulur. *Bu akşam sinemaya gidiyorum.*

sinifi sınıf. + Arte sinifis ren-i? *Arte sınıfta mı?*

sipari uskumru balığı.

sipori spor. + Artes sipori oxenu k̆ai datzonen. *Arte spor yapmayı seviyor.*

sira sıra; oturma yeri. [gelaxuna]

sixinti sıkıntı.

siyaǩi kalkan balığı.

siyaseťi siyaset, politika.

skanda senden, sana. + Ayşe Emineşen mskva ren. *Ayşe Emine'den güzeldir.*

skanebura sana göre, sence. [skaneburi]

skani senin. + Ayşe nana-skani ren-i? *Ayşe annen mi?* [sǩani]

sǩala merdiven.

sǩaninde senden, sana. + Ayşe skaninde melun. *Ayşe sana geliyor.* + Ayşe skaninde şkurdun. *Ayşe senden korkuyor.* [skanda]

sǩudun Çf. İkamet ediyor, yaşıyor. + Si so sǩudur? *Sen nerede yaşıyorsun?* → osǩudu [skidun].

skidala hayat, yaşam. [skudala]

skidun Çf. İkamet ediyor, yaşıyor. + Tanura Atinas skidun. *Tanura Atina'da yaşıyor.* → oskidu [sǩudun].

skindina hayvan. **Skindinape** hayvanlar.

skiri oğul. + Si mişi skidi ore? *Sen kimin oğlusun?*

skiťa sarı renk. [sari]

sloṗums Çf. Eğitiyor, eğitim veriyor. + Oxorcak bere-muşi ǩai sloṗums. *Kadın çocuğunu iyi eğitiyor.* → osloṗu.

so nerede, nereye. + So mu itkven? *Nerede nasıl söyleniyor?* + Şana so ren? *Şana nerede?* [nak]

sofra sofra. → magida, macida.

soğuni sonunda. + Soğuni inora komoxtu. *Sonunda kış geldi.*

soǩaği sokak. + Ǩaťupe soǩağis skidunan. *Kediler sokakta yaşıyor.*

sole nereden. + Solen mulur? *Nereden geliyorsun?* [nakele]

soloğami dalga.

sonuri nereli. + Amedi sonuri ren? *Ahmet nerelidir?* [nakonuri]

sosyaluri sosyal.

soti biryer, herhangi bir yer. **soti-ǩale** herhangi bir yerde.

sparitza ispari balığı.

sparo karagöz balığı.

staroşina eylül ayı. [çxalva]

sterapa oyun. [osteru; obiru]

steri gibi. + Mtuti steri ǩoçi. *Ayı gibi adam.* [sťeri]

sťiǩani bardak. [bardaği]

sťiṗo ekşi. [mjai, ǩoxa, mç̌oxa]

sťresi stres.

sťulina kaygan.

stoli masa. [masa]

stun Çf. Kayıyor. + Bere mturis stun. *Çocuk karda kayıyor.* → ostu.

stveli **1.** Güz, sohbahar. **2.** Kasım ayı.

subuki hafif. [çorçi]

sufuri sıfır. [çkar]

sum üç sayısı. + Andğa sum fara uşkuri ṗç̌ǩomi. *Bugün üç kez elma yedim.*

sumeneçi altmış sayısı.

sumeneçi do vit yetmiş sayısı.

supara kitap. [kitabi]

suprizi sürpriz. + Amseri nana-çkimis suprizi voğodare. *Bu akşam anneme sürpriz yapacağım.*

susa gza şöse yol, motorlu araç yolu.

sva yer. + Ham mişi sva ren? *Burası kimin yeridir?* [yeri]

Ş ş

ş Laz alfabesinin yirmibeşinci harfi.

şairi şair.

şaḱa şaka.

şebeḱe

şeçeri şeker. [şekeri]

şekeri şeker. [şeçeri]

şeni için, ...dolayı, hakkında. + Baba-skani, skani şeni hak ren. *Baban, senin için buradadır.*

şiiri **şiir.**

şilya bin sayısı. + Ham noğas şilya do şilya ḱoçi skidun. *Bu kasabada binlerce insan yaşıyor.*

şinaxums Çf. Muhafaza ediyor, saklıyor. + Artek p̌ap̌u-muşişi foto vit tzana ren şinaxums. *Arte dedesinin fotoğrafını on yıldır muhafaza ediyor.* → oşinaxu.

şinems Çf. Saygı gösteriyor. + Şanak ḱoçepe şinems. *Şana insanlara saygı gösteriyor.* → oşinu.

şineri itibarlı, saygın. + Arte şineri ḱoçi ren. *Arte saygın bir adamdır.*

şka bel.

şkaguri merkez.

şḱala birisi ile. + Si mi şḱala ister? *Sen kiminle oynuyorsun?* [ḱala]

şkatzale etek (giyecek).

şḱimebura kendime göre, kendimce. [şḱimeburi, çkimeburi]

şḱimi benim. + Şḱimi nananena Lazuri ren. *Benim anadilim Lazcadır.* [çḱimi]

şkit yedi sayısı.

şḱu biz. + Şḱu hakoni voret. *Biz buralıyız.* [çku]

şḱule –den sonra. + Ma skani şüule oxorişe vidi. *Ben senden sonra eve gittim.*

şḱunebura bize göre, kendimizce. [şḱuneburi, çkuneburi, çkineburi]

şḱuneburi bize göre, bize özgü, kendimizce. [şḱunebura, çkinebura, çkunebura]

şḱuni bizim. + Şḱuni berepes Lazuri kuşḱuran. *Bizim çocuklar Lazca biliyor.* [çkuni, çkini]

şkurina korku. + Ma mitişe şkurina var miğun. *Benim kimseden korkum yok.* [şkurna]

şkurna korku. [şkurina]

şḱvit yedi sayısı. [şüviti, şḱit]

şoroni keçi. [mtxa]

şorťi şort (giyecek).

şu ıslak. [ğvari, şuvi]

şuferi şoför.

şuḱa hıyar, salatalık.

şuḱule ertesi. + Sḱani şuḱule oxorişe vidi. *Ben senden sonar eve gittim.* [şkule]

-şuḱuri kadar. [-ḱonari]

şums Çf. İçiyor. + Şanak tzḱari şums. *Şana su içiyor.* → oşu.

şuri **1.** Can. **2.** Kişi, şahıs. **3.** Nefes, soluk. **4.** Ruh.

şurimşine sevgili, biricik.

şurite canlı, sağ. + Ǩoçi var ğuru, şurite ren.
Adam ölmedi, sağdır.

şuroni 1. Canlı. **2**. Keçi. [txa]

şurubi şurup.

şuşe şişe. [boťliǩa]

şuşeli lamba gaz lambası.

şuvi ıslak. [şu, ğvari]

T t

t Laz alfabesinin yirmialtıncı harfi.

tabiaťi doğa. [natura]

tablo tablo.

tağdili tatil. + Tağdilis kyoişe idare-i? *Tatilde köye mi gideceksin?*

taǩeťi kuvvet, mecal, takat. [ǧanci]

taǩvimi takvim.

talebe öğrenci. [magurale]

tamo yavaş. + Berepe tamo tamo igzales. *Çocuklar yavaş yavaş yürüdüler.* [amot]

Tana Lazcada bir kız ismi.

tane tane.

tani ayran. + Ma tani oşu xadzi mayen. *Ben ayran içmeyi seviyorum.* → mja

Tarabya İstanbul'da bir semt.

tarixi tarih. [isťorya]

tarixuri tarihi.

tasi tohum. [çǩemi]

te ışık. [tena, kyona, çona]

tebeşuri tebeşir. [kvanç̌aru]

teǩnoloji teknoloji.

televuzi televizyon.

tena ışık. [te, kyona, çona]

Tenda Lazca bir kız ismi.

tenora başka zaman.

tenta Atmaca avı sırasında beklenen yer.

tere taraf. + Nam tere ulur? *Hangi tarafa gidiyorsun?* [ǩale, ǩele]

terminali terminal.

termometro termometre.

testi test. + Vit ǩitxala na ren ar testi dovoçodini. *On soruluk bir testi bitirdim.*

tetsxane tersane.

ti baş, kafa. + Ti matzǩunen. *Başım ağrıyor.* [dudi]

tiaťora tiyatro. + Amseri aroğorda tiaťoraşe vidaten (vidat-unon). *Bu akşam tiyatroya gideceğiz.*

tigale dışarıya doğru. + Si tigale mot gamulur! *Sen dışarıya çıkma!*

tijile 1. Yukarıya doğru. 2. Doğrudan, dosdoğru.

tilana gerçekten, herhalde. + Arte tilana deli var on/ ren. *Arte herhalde deli değil.* [mtilana]

tipi çayır, çimen.

tireni tren. + Tirenis gepxedit do Samsoni-şakis vigzalit. *Tirene binip Samsun'a kadar gittik.*

tişineri olgun. [umçane]

tişorťi tişort.

tito birer, teker. **Tito tito** Teker teker.

titxu ince, seyrek. [tutxu]

titzale aşağıya doğru.

tiyaťora tiyatro.

tkavni sizin. [ťüvani]

tkumers Çf. Diyor, ifade ediyor, söylüyor. + Amedik mu tkumers? *Ahmet ne diyor?* →

otku.

tkva siz. + Tkva sonuri oret? *Siz nerelisiniz?* [ťǩva]

tkvanda sizden, size. + Tkvanda mutu var minon. *Sizden bir şey istemiyorum.* [ťǩvaninde]

tkvanebura kendi kendinize, kendinizce, size göre. [ťǩvaneburi]

tkvani sizin. + Tkvani mektebi so ren? *Sizin okulunuz nerededir?* [ťǩvani]

toli göz. + Artes toli ağoden. *Arte'ye nazar değiyor.*

toma saç. + Artes gundze tomalepe uğun. *Arte'nin uzun saçları vardır.*

tomalyari saçlı, kıllı. Bkz. toma.

tomatisi domates. [balucaği]

topri bal. [topuri]

topuri bal. [topri]

torums taşıyor. Bkz. otoru.

trafiği trafik.

troni arkalıklı sandalye, iskemle, tabure. [ǩuli, ordzo]

tuçani dükkan. [dukyani]

tude alt.

tudeni alttaki. + Tudeni çarape iǩitxit. *Alttaki yazıları okuyunuz.* + Tudeni Lazuri ziťape dosturesarit. *Alttaki Lazca kelimeleri düzenleyiniz.* + Tudeni ǩitxalapes cuğap̌i meçit. *Alttaki sorulara cevap veriniz.*

Tuna Avrupa'dan geçip Karadeniz'e dökülen bir nehir.

tuntina ayı yavrusu, ayıcık. [mtuti]

turisťi turist.

Turketi Türkiye. [Turkiye]

Turki Türk.

Turkiye Türkiye. [Turketi]

Turkuri Türkçe, Türk dili; Türklere özgü.

turli türlü, çeşitli. [tEVULİ]

tuşi tuş. **Ǩlavyeşi tuşi** bilgisayar tuşu.

tuta ay (uydu). **Tuta-gverdi** yarımay. **Tuta-didi** dolunay.

tutaçxa pazartesi.

tutamǩule şubat ayı. [ǩundura]

tutaste ay ışığı, ayla.

tuteri aylık. + Ar tuteri bere. *Bir aylık çocuk.*

tutxu ince, seyrek. + Şanaşi kitabi p̌eci va ren, tutxu ren. *Şana'nın kitabı kalın değil, incedir.*

tuylexi Yaşı br yıldan büyük olan atmaca. Bkz. sifteri.

txa keçi. [şuroni]

txiri fındık.

txolari kertenkele. [mxolule]

txombu kızılağaç.

txomu kızılağaç. [txombu]

Ť ť

ť Laz alfabesinin yirmiyedinci harfi.

ťabaxi tabak.

ťağaneri 1. Tavalanmış olan. **2.** Muhlama.

ťağani tava.

ťakumi Takım. Alet, edavat.

Ťalvati Rize – Pazar'da bir Laz köyü.

Ťamťra Trabzon. [Ťrap̌uzani]

Ťamťruri Trabzonlu; Trabzon'a özgü.

ťani 1. Boy, endam. **2.** Gövde. [xura]

ťaroni hava. + Andğa ťaroni mužo ren? *Bugün hava nasıldır?* + Andğa ťaroni mureci ren. *Bugün hava kapalıdır.*

ťaruni hava. [ťaroni]

ťaxeri kırık, kırılmış halde. Bkz. oťaxu.

Ťaxva Ekim ayı. [guma]

ťaxva ekim ayı. [guma]

ťefťeri defter.

ťeǩeǩe dakika. + Çkimi bere ar ťeǩeǩe doloxe incirs. *Benim çocuğum bir dakika içinde uyuyor.*

ťeni nem, rutubet.

ťenoni nemli.

ťiba göl. [ťoba]

ťibun Çf. Isınıyor. → oťibu. [ťubun, çxun]

ťiğani tava. [ťağani]

ťiǩani kuzu. + Nandidi-çkimis ar mçxuri do jur ťiǩani uyonun. *Büyükannemin bir koyunu, iki de kuzusu var.*

ťiǩi damla. + Ar ťiǩi tzari var culun. *Bir damla su akmıyor.* [mǯveti]

ťiǩina küçük sepet. → ǩalati.

ťilifoni telefon. **Mobili ťilifoni** cep telefonu.

ťimbi nokta.

ťişeri başarılı. → oťişu.

ťişi baht, talih. [bedi]

ťişums Çf. Başarıyor, hallediyor, üstesinden geliyor. + Var memişvela-na ham dulya var maťişasen. *Yardım etmezsen, bu işin üstesinden gelemem.* → oťişu.

ťǩubi çift, ikiz. [ťubi]

ťǩva siz. [tkva]

ťǩvani sizin. [tkvani]

ťǩvaninde sizden. [tkvanda]

ťoba göl. [ťiba]

ťobaşa gizlice. [ťǩobaşa]

ťokseri geçenlerde, geçen gün. [p̌işindğa; mtzea]

ťora az kalsın, az kalsın.

ťoroci güvercin.

ťoťi dal, paça. [qa, ara]

ťoxťori doktor.

ťrağodums Çf. Şarkı söylüyor. + Bozopek Lazuri ťrağoduman. *Kızlar Lazca şarkı söylüyor.* → oťrağodu [ťrağudums, ibirs].

ťrağudums Çf. Şarkı söylüyor. → oťrağudu [ťrağodums, ibirs].

Ťrap̌uzani Trabzon. [Ťamťra]

Ťrap̌uzanuri Trabzonlu; Trabzon'a özgü.

ťrik̆i bacak. [polo]

ťubi çift, ikiz. + Oxorcas ťubi berepe uyonun. *Kadının ikiz çocukları var.*

ťubu ılık. [ťibu]

ťubun Çf. Isınıyor. → oťubu. [ťibun, çxun]

ťulya tenha. + Arteşi oxori ťulya svas ren. *Arte'nin evi tenha bir yerdedir.* [elak̆axa]

ťururuntsi gökkuşağı. [runtsi]

ťutsa sıcak.

U u

u Laz alfabesinin yirmisekizinci harfi.

uci kulak. [quci]

uciǩumbi küpe. + Şanas okroşi uciǩumbi dolobun (doloǩidun). *Şana'nın kulağında altın küpe var.*

ucoxams Çf. Birini çağırıyor. + Artek Tendas ucoxams. *Arte Tenda'yı çoğırıyor.* → ocoxu [uyoxams]

ucoxops Çf. Birini çağırıyor. → ocoxu. [ucoxams, uyoxams]

uça kara, koyu, siyah.

uçandams Çf. Davet ediyor. + Amseri oxori-çkimişe giçandam. *Bu gece seni evime davet ediyorum.* → oçandu.

uçkimeli bensiz. + Uçkimeli so ulur? *Bensiz nereye gidiyorsun?* [uşǩimeli]

uçkin Çf. Biliyor. + Şanas dido ǩai Lazuri uçkin. Si-ti Lazuri giçkin-i? *Şana çok iyi Lazca biliyor. Sen de Lazca biliyor musun?* → oçkinu [uşǩun].

uçxomeli balıksız, balık olmaksızın.

ugure gönülsüz, isteksiz. + Coğori, ugure avişe var ulun. *Köpek, gönülsüz ava gitmez.*

uğun Çf. Sahiptir (cansız varlığa). + Ma mskva oxori miğun. *Benim güzel evim var.* + Si para giğun-i? *Senin paran var mı?* → uyonun.

ujden giderek. + Ham nca ujden igundzanen. *Bu ağaç gittikçe uzuyor.*

ťǩa orman. [mťǩa, ormani]

uǩaçxe sonra. [oǩaçxe, uǩule]

uǩai sonra. [uǩule]

uǩap̌ams Çf. Koşuyor. + Berepe parkis uǩap̌aman. *Çocuklar parkta koşuyorlar.* → oǩap̌u.

uǩitxams Çf. soruyor.

uǩors Çf. İhtiyacı vardır. + Si mu giǩors? *Senin neye ihtiyacın var?* + Ma mutu var miǩors. *Benim birşeye ihtiyacım yok.* [uǩoren]

uǩule ardından, ertesi, sonra. [uǩai; uǩaçxe]

uǩuleni sonraki.

ulun Çf. Gidiyor. + Amedi mektebişe ulun. *Ahmet okula gidiyor.* → olva, oxtimu.

umcumeli tuzsuz. → mcumu.

umçane **1.** Evin büyüğü. **2.** Olgun, aklı başında. **3.** Amir, reis. [tişineri]

umengapu benzersiz. + Ǩaťa ǩoçi umengapu ren. *Her insan benzersizdir.*

umeşonu **1.** Ansızın, birden bire. **2.** Beklenmeyen, umulmayan.

umkeseri perşembe günü. [çaçxa]

ump̌a göbek. [ǩump̌a; tzip̌a]

umuteli fakir, varlıksız, yoksul.

uncğonams Çf. Gönderiyor, yolluyor (nesne). + Tanurak Artes mektubi uncğonams. *Tanura Arte'ye mektup yolluyor.* [uncğonaps]

uncireli uykusuz. + Jur ndğa ren uncireli vore.

İki gündür uykusuzum.

uneneli sessiz. → nena.

unite unite.

universeti üniversite.

unon Çf. İstiyor. + Tanuras mu unon? *Tanura ne istiyor?* + Si mu ginon? *Sen ne istiyorsun?* → ogoru.

unose akılsız. → noseri.

upereli renksiz. [uçereli]

upi ter. + Beres upi ceçu. *Çocuk terledi.*

uqonun Çf. Canlı varlığa sahiptir (araba, bisiklet vs. dahil). + Si coğori giqonun-i? *Senin köpeğin var mı?* + Ma araba miqonun. *Benim arabam var.* [uyonun]

urdzeni üzüm. [qurdzeni]

uskaneli sensiz. → skani. [skani dixo]

uşḱun Çf. Biliyor. + Şanas opşa vorsi Lazuri uşḱun. *Şana çok iyi Lazca biliyor.* → oçkinu, uçkin.

uşkuri elma. [uşkuri]

utsadeli bakımsız. + Badi utsadeli kodoskidu. *Yaşlı adam bakımsız kaldı.*

utzḱareli susuz. + Utzḱareli şuri var işinaxen. *Susuz can saklanmaz.* [utzareli]

utzumers Çf. Birine söylüyor, demek. + Şanak Artes mu utzumers? *Şana Arte'ye ne diyor?* + Şanak si mu gitzumers? *Şana sana ne diyor?* [utzomers]

uxap̌ars Çf. Birine kızıyor. + Alik Amedis uxap̌ars. *Ali Ahmet'e kızıyor.* → oxap̌aru.

uxaresirams Çf. **1.** Affediyor, bağışlıyor. **2.** Hibe ediyor. → uxarsuvams. [oxarsuvu]

uxarsuvams Çf. **1.** Affediyor, bağışlıyor. + Tendak Şanas duxarsuvu. *Tenda Şana'yı affetti.* **2.** Hibe ediyor. + Şanak Artes kitabepemuşi uxarsuvams. *Şana Arte'ye kitaplarını hibe ediyor.* → oxarsuvu.

uxvene gebe, hamile. [korbapşa, korbate]

uyonun Çf. Canlı varlığa sahiptir Canlı varlığa sahiptir (araba, bisiklet vs. dahil). + Ma ar coğori miyonun. *Benim bir köpeğim var.* [uqonun]

V v

v Laz alfabesinin yirmidokuzuncu harfi.

va alın. [qva, ǩoʓ̌a]

va hayır, yok. [var]

vaǩa olay, vaka.

vali peynir. [qvali]

valums Çf. Gök gürlüyor. [divalams]

vana veya, yahut, yoksa.

var hayır, yok, olmaz (olumsuz). + Var, ma si var giçinem. *Hayır, ben seni tanımıyorum.* [var]

varşa **1.** Acaba. + He mskva bozo varşa Tenda ren-i? *O güzel kız acaba Tenda mı?* → p̌eya. **2.** Sakın, sakin ola. + Varşa moxta! *Sakın gelme!*

Vija Çamlıhemşin ilçesinin Lazcadaki adı.

vit on sayısı. [viti]

Vitze Fındıklı kasabası. [Mğesti]

Vitzori Vitze kasabasından olan, Fındıklılı. [Vitzuri]

Vitzuri Vitze kasabasından olan, Rize - Fındıklılı. [Vitzori]

viťoar onbir.

viťoaşi onaltı.

viťoçxoro ondokuz.

viťojur oniki.

viťootxo ondört.

viťoovro onsekiz.

viťosum onüç.

viťoşkit onyedi.

viťoxut onbeş.

vorsi iyi. [vrosi, ǩai]

vrosi iyi. [ǩai, vorsi]

X x

x Laz alfabesinin otuzuncu harfi.

xaberi haber. [ambai]

xaci fasülye. [lobya]

xaçkums Çf. Ekiyor.

xadzi ayen Çf. Hoşuna gidiyor. + Lazuri osinapu zade (opşa) xadzi mayen. *Lazca konuşmak çok hoşuma gidiyor.* → xadzi oyapu.

xadzi oyapu hoşuna gitmek. → xadzi ayen [ǩai dotzonu]

xadziri hazır.

xadzirums hazırlıyor. Bkz. oxadziru.

xaťa-şqule

xaťteri haftalık.

xaťa hafta. + Ar xaťa doloxe dersepe içodasen. *Bir hafta içinde dersler bitecek.* [doloni]

xai fena, kötü. [p̌aťi, p̌eaťi]

xali durum, hal. + Mu xali giğun? *Halin nasıldır?*

xalǩi halk.

xalǩuri halka ait, halka özgü.

xami bıçak.

xampa varlık, varlıklı, zengin. + Ha ǩoçi xampa ren. *Bu adam zengindir.*

xampoba zenginlik. Bkz. xampa.

xanç̌ali kol. [xenç̌ali]

xanç̌eni yeşil. [yeşili]

xarayi yüz. [xayari, ğva]

xarmeli hasta. [zabuni]

xarmeloba hastalık. [zabunoba]

xastaxana hastahane. [oxarmele]

xaşlaği Bir şeye şırı derecede meraklı.

xaťira hatıra. [gonoşine]

xava hava. [ťaroni]

xavi fena, kötü, aksi. [p̌aťi, p̌eaťi]

xavitzi bol yağlı muhlama.

xaziri hazır. [xaziri]

xaziri hazır. + Ma xaziri vore. *Ben hazırım.*

xazirums Çf. Hazırlıyor. + Baba-çkimik gyari xazirums. *Babam yemek hazırlıyor.* → oxaziru.

xçe beyaz, ak. [kçe]

xçini yaşlı (kadın). → kçini, dida.

xe el. **Xepe** eller.

xeali bilek.

xela mutluluk, sevinç. **Xela ǩaoba!** Merhaba!

xelate sevinçle.

xelebate sevinçle.

xeleri sevinçli, mutlu.

xemenç̌e çanta.

xenç̌ali kol. [xanç̌ali]

xeneri yapılmış, edilmiş. Bkz. oxenu.

xep̌i hap.

xerfi harf. **Lazuri xerfepe** Lazcaya özgü harfler.

[bonca]

xerxi testere.

xesap̌i hesap.

xesap̌ule hesap makinesi.

xesap̌ums Çf. Hesaplıyor. + Artek geçareri-muşi xesap̌ums. *Arte parasını hesaplıyor.* → oxesap̌u.

xeştati eldiven.

xeta hata.

xiḱa hırka.

xili iyi. [vorsi, ḱai]

xinci köprü. **Xincepe** köprüler.

xisiyat̆i duygu.

xistana aralık ayı. [xrist̆ona]

xişili kum. [şirimi]

xo evet, öyle. [ho, ko]

xoca hoca.

xoci boğa, öküz. **Xocepe** öküzler.

xoçḱaḱali dolu (yağış). [xoşḱaḱali]

xolo gene, tekrar, yine. + Saati vitis xolo ḱibrepe viçxam do vincir. *Saat 10'da gene dişlerimi yıkayıp uyuyorum.*

xolos yakın. + Arteşi oxori çkimi oxorişi xolos ren. *Arte'nin evi benim evin yakınındadır.*

xoma ses. + Bereşi xoma ognam-i? *Çocuğun sesini duyuyor musun?* → nena.

xomula kuru. + Dişka xomula va ren. *Odun kuru değil.* [xombula]

xontsun Çf. Gök gürlüyor. → oxontsu.

Xopa Hopa ilçesi. + Şana Xopuri ren. *Şana Hopalı'dır.* [Xop̌e]

xop̌e kürek.

Xopuri Hopalı. + Sift̆erik xortzi imxors. *Atmaca et yer.* [Xop̌uri]

xordza kadın. [oxorca, oxordza]

xoronaps Çf. Horon oynuyor. → oxoronu. [ixorons, ixoronams]

xoroni horon. → oxoronu.

xortzi et. + Sift̆erik xortzi imxors. *Atmaca et yer.* [xortsi]

Xristona Aralık ayı.

xtimeri gitmiş, gitmiş halde. Bkz. oxtimu [lveri]

xuçeli kızgın. + Muşeni xuçeli ore? *Sen neden kızgınsın?*

xura beden, gövde, vücut. + Şanak xura ibonams. *Şana banyo yapıyor.*

xut beş. + Xut do xut gaḱoretsxen-i? *Beşer beşer sayabiliyor musun?* [xuti]

xvala sadece, yalnız, yalnızca. + Bere xvala ren-i? *Çocuk yalnız mı?*

xvama dua, niyaz.

Y y

y Laz alfabesinin otuzbirinci harfi.

ya hani. + Bere so ren, ya? *Çocuk nerede, hani?*

ya söz aktarma edatı.+ Nanak "meptare" ya mitzu. *Anne, "geleceğim" dedi.*

yak̆ini yakın. [mexola]

yali ayna. + Yalis gevotzk̆er do vitsxonam toma. *Aynaya bakıp saçımı tarıyorum.*

yano geç. [leba]

yazi yaz. [monçinora]

yedgitu kalkmak. [moselu, eselu]

yedgitun Çf. Kalkıyor. → yedgitu [moiselen, eselen]

yeine anında, birden, çarçabuk, derhal, hemen.

yema öğle. [ondğe]

yemaneri öğlenki. [ondğeri]

yen dır, dir. → ren.

yeri yer. [sva]

yeşeni bu yüzden, bundan dolayı. → heşeni.

yeşili yeşil. [xançeni]

yipşen Çf. Doluyor. → opşu [ipşen].

yopşa dolu, fazla. [opşa, zade, dido]

yopşaps Çf. Dolduruyor. → opşu [opşams].

yoxo ad, isim. [coxo]

yuki yük. [oğmale]

yulva doğu, şark.

Z z

z Laz alfabesinin otuzikinci harfi.

zabuni hasta. + Nandidi-çkimi dido zabuni ren. *Büyükannem çok hasta.* [xarmeli]

zabunoba hastalık. [xarmeloba]

zade çok, fazla. + Berepek zade gyari imxoran. *Çocuklar çok yemek yiyor.* [dido, opşa, yopşa]

zaǩoni adet, gelenek. [adeťi]

zamani zaman. [ora]

Zanati Rize – Pazar'da bir Laz köyü.

zardava ağaç sansarı.

zarfi zarf. + Mektubi zarfis dolidven. *Mektup zarfa koyulur.*

zaťi zaten.

zeifi güçsüz, zayıf.

zemsǩu kara tavuk. + Zemsǩu dido mskva ǩinçi ren. *Kara tavuk çok güzel bir kuştur.*

zengini zengin. [xampa]

zeni düz arazi.

zenişi boncuk. [moni]

zeytuni zeytin. [zeytini]

zifona fırtına.

zili zil. + Mektebis zili iğandinasi do maguralepe dersişe amulunan. *Okulda zil çalınca öğrenciler derse girer.*

ziťeri söylenmiş, ifade edilmiş.

ziťa laf, söz, sözcük, kelime. + Ziťapes otzǩedit do boşi svalepe opşit/ yopşit. *Kelimelere bakıp boş yerleri doldurunuz.*

ziťapuna sözlük. [nenapuna]

zop̌ons Çf. Söylüyor, diyor. + Tendak mu zop̌ons? *Tenda ne diyor?* → [iťurs, tkumers].

zuğa deniz. [mzoğa]

zuğa ğeci yunus balığı.

Zuğakçe Akdeniz.

zuğap̌ici kıyı, sahil.

Zuğauça Karadeniz.

zurgi tepe. [zurci]

DZ dz

dz Laz alfabesinin otuzüçüncü harfi.

dzegni şahıs, kişi.

dzemuri sincap. [mludi, ğalya]

dzğeri doymuş. + Berepe dzğeri renan-i? *Çocuklar doymuş halde mi?* Bkz. odzğu.

dzirems Çf. **1.** Görüyor. + Şanak ma mdzirems ama si var gdzirems. *Şana beni görüyor ama seni görmüyor.* **2**. Buluyor. + Şanak gzas vit lira kodziru. *Şana yolda on lira buldu.* → odziru.

dzitsa gülücük, tebessüm. [ditsa]

dzitsams Çf. Gülüyor. + Şanak muşeni dzitsams? *Şana niçin gülüyor?* → oditsinu.

dzitsinace güleç, güler yüzlü.

TS ts

ts Laz alfabesinin otuzdördüncü harfi.

tsa gök, sema, gök yüzü. + Jin ntsa tude leťa ren. *Yukarıda gök aşağıda toprak var?* [ntsa]

tsadinapa çalışma, çalışmak. → itsadeburs [otsadebu, oçalişu]

tsadums Çf. Göz kulak oluyor, bakıyor (çocuk, hasta vs.). + Şanak bere tsadums? *Şana çocuğa bakıyor?* → otsadu.

tsana kızılgerdan kuşu. [ntsana]

tsantsa çanta, küçük sepet. + Tsantsas makvali dolomidzin. *Çantamda yumurta var.*

Tsate Lazcada bir erkek ismi.

tsudalaşi boşuna, fuzuli, yalandan. → mtsudi [mtsudişi].

tsxeni at. + Arte tsxenis gexedun. *Arte at biniyor.* [ntsxeni]

tsxenoni atlı. + Mot duşinam, tsxenonepe var mtxozunan. *Acele etme, atlılar bizi kovalamıyor.*

tsxunums Çf. Ayıklıyor, ayrım yapıyor, seçiyor. + Ma gyari var ptsxunum, na bdzirare vimxor. *Yemek ayrımı yapmıyorum, ne bulursam yiyorum.* → otsxunu.

TZ tz

tz Laz alfabesinin otuzbeşinci harfi.

tzale aşağı, aşağıda.

tzaleni aşağıdaki.

tzamtzami kirpik. [ǩamtzami]

tzana yıl, sene. + Vit tzana ren Arkabis pskidur. *On yıldır Arhavi'de yaşıyorum.*

tzanaağani **1.** Ocak ayı. **2.** Yeniyıl, Yılbaşı.

tzaneri **1.** Senelik, yıllık. **2.** Yaşında. + Si muǩo tzaneri ore? *Sen kaç yaşındasın?*

tzari su. + Berek tzari sums. *Çocuk su içiyor.* [tzǩari]

tzendeçi çorap. [tzineǩi].

tzi bu yıl. → tzo.

tziǩvabi çakıl taşı. [kvançala]

tzileri (bitki, meyve) toplanmış halde.

tzilums Çf. Koparıyor, topluyor (meyve, yaş çay). + Şanak mtsxuli tzilums. *Şana armut koparıyor.* → otzilu.

tzilva kasım ayı. [stveli]

tzineǩi çorap. + Ma ǩat̆a ndğas tzineǩi movidumer. *Ben hergün çorap giyerim.* [tzendeçi]

tzingili iki gurup arasında, tek ayak üstünde sekerek oynanan bir çocuk oyunu. Guruplardan biri etrafı çizilerek belirlenmiş bir alanın dışına çıktığında ancak sekerek dolaşabilir. Diğer gurup ise belirlenmiş alanı zaptetmeye çalışır.

tzip̌a göbek. [ump̌a, ǩump̌a]

tzip̌ili civciv.

tzitzi solucan.

tzitzila yılan.

tzǩari su. + Ma tzǩari pşum. *Ben su içiyorum.* [tzari]

tzǩuna ağrı, sancı. [tzuna, tzǩuni]

tzǩuni ağrı, sancı. [tzǩuna, tzuna].

tzǩuns Çf. Ağırıyor. + Zeras ti tzǩuns. *Zehra'nın başı ağrıyor.* → otzǩunu.

tzo bu yıl. [tzi, hamtzo]

tzori doğru, hakikat, gerçek. + Tzori cuğap̌i doçarit. *Doğru cevabı yazınız.*

tzoxle **1.** Önce. + Amedik tzoxle didi bere-muşis ucoxu, uǩule çut̆as. *Ahmet önce büyük oğlunu çağırdı, sonra küçük oğlunu.* **2.** Bir zamanlar, eski zaman, eskiden, evvelden. + Jur tzana tzoxle Arkabis vort̆i. Hatzi Atinas vore. *İki sene evvel Arhavi'deydim, şimdi Pazar'dayım.* **3.** Ön, ön taraf.

tzoxle ön, önce.

tzoxleni **1.** Öndeki, ön taraftaki. **2.** Önceki, evvelki.

tzuǩali çelik çomak oyunu.

tzulu küçük, ufak. + Tzulu bozo sonuri ren? *Küçük kız nereli?* [çit̆a, çut̆a, tzut̆a]

tzuna ağrı, sancı. + Soti tzuna var miğun. *Biryerde ağzım yok.* [tzǩuna, tzǩuni]

tzungi zirve, tepe noktası.

tzut̆a küçük, ufak. [çut̆a, çit̆a, tzulu]

CİREǨEPE

1) MEB.(2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller ve Lehçeler Dersi (Lazca; 5, 6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.

2) Tzitaşi, İskenderi: **Çkuni Ç̆ara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1932

3) Tzitaşi, İskenderi: **Oxesapuşi Supara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1933

4) Tzitaşi, İskenderi: **Alboni**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1935

5) Tzitaşi, İskenderi: **Okitxuşeni Supara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Abazastaniş Cumhuri-yetişi Gamamşkumala, Sohum, 1937

6) Bucaklişi, İsmail Avcı (ortak yazar): **Lazuri-Turkuli Nenapuna/ Lazca-Türkçe Sözlük**, Akyüz Yayınları, 1999

7) Bucaklişi, İsmail Avcı (ortak yazar): **Didi Lazuri Nenapuna/ Büyük Lazca Sözlük**, Chivi-yazıları Yayınevi, İstanbul, 2007

8) Öztürk, Balkiz; Pöchtrager, Markus A. : **Pazar Laz** (Languages of ťe World /Materials),LIN-COM publisher, 2011

9) Bucaklişi, İsmail Avcı: **Lazuri Alboni/ Laz Alfabesi,** Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011

10) Bucaklişi, İsmail Avcı: **Tükçe - Lazca Sözlük**, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014

11) Bucaklişi, İsmail Avcı: **Yeni Başlayanlar İçin Lazca Ders Kitabı**, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014